PETRI PAAW

Amsteldamensis

SVCCENTVRIATVS ANATOMICVS.

continens

Commentaria in Hippocratem, de

CAPITIS VVLNERIBVS.

additæ

In aliquot Capita libri VIII. C. Celsi Explicationes.

Ad Illustres, Nobiles, Præpotentes, ac verè Magnificos

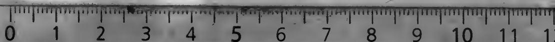
HOLLANDIÆ WESTFRISIÆQVE ORDINES.

LVGDVNI BATAVORVM,

Apud IODOCVM à COLSTER.

Ann. cIɔ Iɔ cxvi.

PETRUS PAAW MED. DOCT ANATOMICUS
ET BOTANICUS PROFESS. ACAD. LUGDUNOBAT.

Illustres ac Præpotentes

DOMINI

Lterum hoc ingenij artisque meæ monumentum, publico nunc damus, in scriptum consecratumque inclyto nomini vestro. merito sane, quum ipso titulo vobis respondeat. Spectate Authorem quem explico: is est Hippocrates Cous Princeps Facultatis nostræ, & ut verbo dicam, naturæ magnum quid parturientis miraculum. Spectate argumentum; id vero est de Vulneribus ejus partis quæ in nostro corpore prima est & princeps, quæque sola pro ipso homine usurpatur. Hæc talia ad quos iustius quam ad vos irent, Principes & Capita Reip: nostræ? quique domi militiæque, in toga pariter & sago capitis malis periculisque succurritis. Nam si castra movenda sint, prima hæc cura est, capiti ut bene fiet. Si à Martio tumultu ad pacem vocamur (fruimur ea vestris auspicijs, & velis ô Pacis author, diu, fruamur) non minora sunt vobis à capite oblæso discrimina. quo fit ut in ipsa etiam quiete turbetur quies

publica. Videre eſt quotidianos conflictus capitonum quorundam belluinâ rabie ſeinvicem petentium. Quot ſe undique offerunt capite læſi? quot quibus capitis diminutione vel maximâ, vel media, vel minima opus eſſet, ſi jure Romano viveretur. Quam multi (fas ſit dicere quod res eſt) lucem hanc aſpicerent, ſi debitè tractata fuiſſent capitis vulnera ab ijs qui ſibi hoc ſumunt? Materia igitur & argumentum ad vos ibant. Cur autem per me illud vobis non offerretur? Alexandrum illum verè magnum, initâ contra Perſas expeditione, priuſquam claſſem conſcenderet, ferunt amicis, huic quidem agros, alteri pagum, alijs vectigalia dilargitum; Perdiccæ verò interroganti, quidnam ſibi retineret, ſpem reſpondit. Mihi à vobis eandem vocem audire videor. quid non ab ijs ſperem Dominis, quos ſtudiorum novimus mæcenates? qui huic fini Academiæ noſtræ fundamina poſuiſtis. in quâ à nobiliſsimis Curatoribus tot jam annis (luſtra aliquot numero) ſtationem nactus, ita eam colui hactenus, mihi ipſi uti ſatisfecerim non ſolùm, verum inſuper quid illo annorum decurſu præſtiterim, nobiliſsimis Curatoribus primum, nunc etiam vobis, Potentes Domini, velut rerum mearum rationes offerre reddereq; auſim. Abſit confidentia, abſit jactan-

jactantia (ab hisce vitijs immunem me norunt, qui me norunt) cursum meum absolvi. Quidquid in Anatomicis, Botanicis (hæc duo mihi imposita) addo & Chirurgicis, dici doceri potest, eorum nihil à me neglectum. quid ultra? redit quotannis labor actus in orbem. quibus satisfactum studiosi abeunt, succedunt alij, quibus eadem instillanda. Ea quotidianis litteris à varijs exposcuntur. parere statui, confidens, scholæ vestræ inde emolumenti aliquid accedere posse. Inter primos, notis nostris explicatius prodit hic Author: cujus si quis brevitatem consideret; si obscuritatem, Interprete indigere judicabitur. Pressa illi dictio est, interdum etiam abrupta, alicubi verò ita obscura Delio uti natatore indigeat. Mirari sane non infrequenter soleo Scriptoris hujus stylum; qui si non aliter loquutus fuit quàm scripsit, quis virum loquentem intellexit? fugerint ante verba necesse est quàm fuerint percepta ab Auditoribus. qui si in ijs expendendis animum intenderint quæ adhæserant, fieri non potest, quin prætermiserint cætera. Vix hodie illius omnia exactè capimus, quin collectis animi copijs hæremus in singulis. & putamus volantia ipsius verba inter docendum in illâ orationis brevitate potuisse intelligi? sed voluit vir gravissimus, & non sui

ſolum, ſed cujuſvis ævi princeps, lectoris ingenium brevitate illâ & obſcuritate excitare; quod jaceat langueatque oportet ubi omnia oggeruntur. Pungit ſuaviter mentem diſcentium ſcriptionis brevitas: irritat torpentem animum moderata obſcuritas. Etiam ab arcanis graviorum ſcientiarum excludit eos qui vel à naturæ imbecillitate, vel à propriâ ignaviâ hoc habent ut non poſſint niſi apertiſsimè dicta intelligere. Hunc itaque Authorem excutiendum ſumsi, ea tractantem, mihi quæ convenire videbantur. Quorſum namque traduntur Anatomica nulla ſi inde ſperetur utilitas? ſi quis oſtentationis tantum cauſa (& quî poſsint aliter, qui turgidis buccis Anatomica crepant; eaque ſe ſcripturos pollicentur, quum manum operi admoverint nunquam, me verò ſecantem niſi cum faſtidio non viderint) ea proferat quæ domi nata, apud alios lecta, ipſi intellecta nondum; hic per me licet, quod olim luſcinia audiat.

Vox es, præterea nihil.

Et tamen ejuſcemodi homuncionum ferax admodum hæc ætas. quæ non capiunt carpunt, imo quæ capiunt carpunt tamen; animi malitiâ, addo impotentiâ, ingenijq; livore in Authorem quàm ejus ſcripta (ut quorum mentem non aſſequuntur ſa-

tur ſatis) potius affecti. Contrà horum malevolentiam patrocinium à nominis veſtri celebritate, quin & auxilium à veſtro peto ſplendore. Potentes auditis, vereque eſtis Domini, ne mihi quæſo denegetur potentiæ veſtræ clypeus. Ita animus mihi dabitur elaborandi porro quæ Reipublicæ uſui, Academiæ etiam honori futura ſpero. Deus opt. max. conſilia veſtra in Academiæ & Reipublicæ commodum dirigat ac fœlicitet.

PETRI

IN HIPPOCRATEM

De Vulneribus Capitis.

Natomicis ſcriptis fundamentum ab ipſo corporis poſui fundamento, edito de oſsibus Tractatu. Is quot, & quæ ſint humani corporis oſſa, explicuit, quam acceperint figuram, quem poſitum, quamque ad ſeinvicem connexionem; quem denique præſtent homini uſum. SVCCENTVRIATVM nunc ſubjungo, nonnaturales oſsium adfectiones proſequentem, ac quænam ipſis debeatur medela. Adfectionum illarum aliæ ſunt, ſubſtantiam oſsium quæ infeſtant; ut ſunt Caries, Fractura. Aliæ ſitum, ut Luxationes, Laxationes, Diſiunctiones, Contorſiones. Aliæ figuram, unde Gibbi fiunt, Vari, Valgi, Vatij, Loripedes, Silicernij, Macrocephali, Oxycephali. Initium facio ab affectubus, capitis oſſa affligentibus, utpote qui frequenter incidunt, quique niſi dextrè manus adhibeatur, difficultatis non parum ſecum trahere ſolent, tracto in conſenſum cerebro, parte principe, ipſis

affinitate iuncto. Nullo non mali genere illa corripi possunt: Dislocata etenim iure dixeris, in illa fracturæ Cranij specie quæ ἔσλφασις Hippocrati dicitur; Latini Introcessionem vocant: in Figura vitium pati, quum θλάσι corripiuntur, Depressionem dixeris; apparente exterius in cranio lacuna. At verò potissimum ac ex instituto, de ijs substantiam ossium Cranij qui petunt agetur affectubus; ejuscemodi præcipuè ab externâ eaque violentâ qui originem sumunt causâ. Fit namque subinde, Carie uti substantia ossium corripiatur, idque vel ab ambiente aëre, aut etiam pinguium similiumque topicorum, quibus cum ossibus inimicitia, usu. De his per occasionem etiam agetur; verum datâ operâ de Cranij Fracturis, affectubus summam difficultatem secum trahentibus; quique non paucas secum trahunt indicationes quas alia non habent vulnera. Vt non frustra à Veteribus dictum sit, *nullum capitis vulnus parvifaciendum, aut leviter perfunctorieve tractandum.* quid enim? non infrequenter, dum maximè arrident, tum insidias vel maximè struunt; apoplexias, convulsiones, phrenitides nihil minus cogitante medico

medico excitant. Præter alia ossa id peculiare cranio, facillimè quod imflammetur, ob medullæ, credo, copiam. ut non dicam quantum juris ambienti aëri, sit in Cranium. ut alias taceam causas, quarum censum sequentia dabunt. In capitis Fracturis nobis præibit Hippocrates, magnus ille naturæ Genius, multorum bonorum Parens, uno verbo, vir divinus. vel eò magis, non pauca quod in quotidianâ vulnerum capitis curatione irrepsisse animadvertam, quæ hoc ipsius scriptum redarguit, quæque idcirco non corriguntur, quia divinum hunc senem multi non legunt, idque quia non intelligunt. nos ei lucem dare conabimur, excussuri quidquid ab eo traditur; idipsum firmis stabilituri rationibus, difficultates (quæ sane occurrent non paucæ) ipso duce conciliare adnitemur, sicq; Hippocratem per ipsum conabimur explicare Hippocratem. Quem hujus libri esse Authorem à nonnullis dubitari miror: quum spurij, quodq; genium Hippocratis non referat, contineat nihil. Hunc Galenus pro genuino ubique agnoscit, uti cap. 6. lib. 6. meth. med. & comm. 2. in 3. Epid Aph. 1. Etiam proëmio

Comment. 4. in Hipp. de Vict. rat. in morb. acut. è quo non pauca Celsus citat, & quidem verbotenus in sua scripta transfert, uti volenti videre est cap. 4. lib. 8. Etiam Erotianus, recensens Hippocratis libros, inter χειρουργόμενα hunc refert; titulum tamen ei tribuens non Ionica dialecto περὶ τρωμάτων, verùm περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων.

Ἱπποκράτους
περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων.

Per τῆς κεφαλῆς vocem non hic caput universum omnesq; tam externas quàm internas sive continentes contentasq; intelligit partes, sed solummodò Solutiones continui Cranij, sive capitis ossei. Quod notatu non indignum, vel ob eos qui ab Hippocrate hoc loco requirunt explicationem vulnerum Pericranij, Periostij, Musculorum frontis, Temporum, Menyngum, imò & ipsiùs Cerebri. Mens ipsi solummodo est, caput osseum prosequi, quamvis hac occasione de vulnere Pericranij, tum & duræ menyngis mentionem injiciat. facit id Tractatus ratio, rerumq; affinitas, uti suo loco videbimus. Hac de causâ Celsus eandem hanc rem perse-

perſequuturus cap. 4. lib. 8. capiti titulum facit, *De Calvariæ Curatione*. Vbi ſciendum, Calvariæ vocem ſignificare Oſteologis, tam univerſum caput oſſeum, quod κεάνιον à figurâ uſuque Græci; quàm convexam ſolummodo Cranij partem, quâ primum calveſcere homo conſpicitur. Poſtremâ hac ſignificatione κεφαλῆς vocem propriè hic ſumit Hippocrates; expoſiturus modum rationemque quâ tractari debeant oſsis frontis, occipitis, oſsiumque ſyncipitis vulnera, nam illa quatuor calvam conſtituunt. Mentio tamen etiam hoc fiet libro vulnerum Temporalium ſeu Petroſorum oſsium, quum vix fieri poſsit, ut lædantur ſyncipitis oſſa ijs, illæſis. ut non dicam, in Reſonitu ſeu Contrafiſſurâ, eadem oſſa interdum offendi.

περὶ Τρωμάτων. Per Τρῶμα non intelligit quamcunque continui ſolutionem quam incurrere cranium poteſt, verùm eam ſolummodò quam externa cauſa eaque violenta excitavit. non enim de Carie ſe acturum pollicetur. ipſam inſpice Græcam voculam τεαῦμα namque & Ionicè τρῶμα, à Τιτρώσκειν deducitur; quod ſignificat divellere, violenterq; diſtrahere; cum contrà Τερήδων, Caries, continuum

 oſsis

ossis solvat non violenter, sed paulatim, obscure; agnoscatque ut plurimum internam causam. Non me latet Gal. Comm. 2. in lib. de Artic. notare Græcos per τρῶμα]ͅ vocem intelligere generaliter quascunque læsiones, etiam citra vulnus incidentes. Ita τρωθεῖσα, læsa, malè affecta; & τρώζν, lædere, offendere exponit Gal. in exegesi Vocum Hippocraticarum. Sed alio significatu vox illa ab Hippocrate hic sumitur, nimirum pro solutione continui quam violentia excitavit. Ita hoc libro, vult medicum certiorem fieri ex vulnerati relatu; ἐκ τῶν λόγων τοῦ τρωματίου. Etiam lib. περὶ παθῶν, τοὺς τραυματίας λιμοκτονεῖν, Vulneratos fame macerare jubet.

Porrò vulnus secundum Hippocratis sententiam vocarim, *Solutionem continui evidētem, factam à causâ violentâ, in cranio.* Solutio continui necesse est sit, ut vulneris mereatur nomen. Evidens, ut ab ulcere distingui possit; à quo etiam causa distinguitur, quæ semper violenta; quum ut plurimum latens causa, eaque interna, ulcus producat. In cranio, ut, quod jam dictum, pericranij, periostij, menyngum, ipsiusq; cerebri læsiones excludat. Illud quinque fit modis Hippocrati, Fissione, Colli-

Collisione, Introcessione, Teli sede & Contrafissura. Nobis, Perforatione, Dedolatione, Fissura, Fractura, Contusione. De quibus sequentibus plenius.

Τῶν ἀνθρώπων αἱ κεφαλαὶ οὐδὲν ὁμοίως σφίσιν αὐταῖς, οὔδε αἱ ῥάφαι τῆς κεφαλῆς πάντων κατὰ ταυτὰ πεφύκασιν.

Humana capita neque eodem se habent modo; neque cranij suturæ omnibus similem ostendunt situm.

Hisce verbis initium huic dant libro probatiora exemplaria; alia, nonnulla quædam præmittunt, quæ tamen pro spurijs habentur; idemque ego iudico. Movent me duo: Primum, quòd spurio hoc proœmio inter alia dicatur, Hippocratem alibi eorundem fecisse mentionem. ubi autem? Excute omnia ejus opera, nullibi hæc reperies. Deinde, quòd optimi manuscripti codices horum nullam faciant mentionem: inter quos primas facile tenet, imo excellit, quem Regis Galliæ habet Bibliotheca. Opus est majore regio conscriptum charactere, donoq; datum Francisco. 1. Galliarum regi à Cardinale Florentino. Illa itaq; pro suppositititijs habebuntur; nec tamen meo judicio omnino indigna quorum extet memoria. Sic se habent.

Nullum capitis vulnus contemni debet. Sæpè enim cutis sola contusa ferro aut alia aliqua re, si non diligenter & cum quadam cautione curetur; Veluti si sanguis concretus non expurgetur, aut aliud quiddam negligatur, ulcus incrudescens non parum molestiæ exhibet, imò interdum febrem inducit: Et medico quidem molestiam, ægro verò periculum creat. Verum hoc multo magis contingit, si cum calvariæ etiam cerebri membranę rumpantur. quamobrem si hæc singula medicus non diligenter animadverterit, sæpe mortis fient causa. Et de his quidem omnibus etiam alibi diximus. sed & nunc dicendum est. Primum igitur capite vulnerato, interrogare oportet, per quod vulneratum sit. deinde, quid homo fecerit quum vulneraretur. postea, qua parte vulnus inflictum sit.

Nullum capitis vulnus contemni debet. Imo nullum vulnus, cujuscunque demum partis, leviter haberi aut contemni debet. Vidi læsâ superficiariâ tantum cute digiti manus, supervenisse febrem, quæ læsum sustulit. Celsus hanc ad rem eleganter cap. 26. lib. 5. *In*
„ *vulneribus ante omnia scire medicus debet, quæ in-*
„ *sanabilia sint, quæ difficilem curationem habeant, quæ*
„ *promptiorem. Est enim prudentis hominis, primum*
„ *eum qui servari non potest, non attingere, nec subire*
„ *speciem ejus, ut occisi, quem quem sors ipsius peremit.*

Deinde ubi gravis metus, sine certâ tamen desperatione est, indicare necessarijs periclitantis in difficili rem esse, ne si victa ars malo fuerit, vel ignorasse, vel fefellisse videatur. Sed ut hæc prudenti viro conveniunt, sic rursus histrionis est, parvam rem attollere, quo plus præstitisse videatur. Obligarique æquum est confessione promptæ rei, quo curiosius etiam circumspiciat, ne quod per se exiguum est malum, majus curantis negligentiâ fiat. Egregiè Celsus, quum non raro affectus per se exigui nulliusque momenti, aut chirurgi negligentiâ imperitiave, aut ægri ipsius peccato, aut denique inopinato aliquo casu, difficillima adferant symptomata, nec raro exitium.

Sæpe enim cutis sola contusa ferro aut aliâ aliquâ re, si non diligenter & cum quadam cautione curetur. Hoc est, si non diducatur aperiaturque locus contusus, ut exitus patere posit intus contentis. Eundem Celsum audi cap. 4. lib. 8. *Quacunque autem de causâ curatio hæc necessaria est, si non satis cutis patefacta est, latius aperienda est. neque enim id ullum metum, nisi inter musculos qui tempora continent, adfert.* Text.

Veluti si sanguis concretus non expurgetur. Vides eum hic agere de contusione. quamvis & in ipsis cranij vulneribus locum habere Text.

posſit; uti os capillari rimâ fiſſum, niſi fiſſurâ ſcalpris deleatur, accidit non raro ut ichor fiſſurâ contentus, acquirens acrimoniam os exedat, ſtilletque in ſubjectam membranam. Ipſe ſubjungit dicens: *aut aliud quiddam negligatur, ulcus incrudeſcens non parum moleſtiæ exhibet.* nimirum corrupta illa materia quæ aliquamdiu ſub cute oſsi inhæret perioſtium corrumpit, neque rarò ipſum ſubjectum os carie tangit.

Text. *Et aliquando etiam febrem inducit.* quatenus ratione doloris, ſubjectæ menynges in conſenſum trahuntur.

Text. *Et Medico quidem moleſtiam, ægro verò periculum creat.* Ægro periculum febris, aut phrenitidis; medico moleſtiam ſcalpturæ, raſuræ. imò etiam ignominiam.

Text. *Verum hoc multo magis contingit, ſi calvariæ & cerebri membranæ rumpantur.* tum enim in præſentaneo verſatur vulneratus vitæ diſcrimine.

Text. *Et de his quidem omnibus etiam alibi diximus.* ubi autem?

Text. *Sed & nunc dicendum. Primum igitur capite vulnerato interrogare oportet, per quid vulneratum ſit.* an nimirum acuto an verò obtuſo telo. an

ſo. an gravis fuerit ictus, an levior. an punctim inflictum vulnus nec ne. Deinde quid homo fecerit quum vulneraretur; num prævideriṫ ictum. num potu obrutus. num vehementer inter confligendum incanduerit.

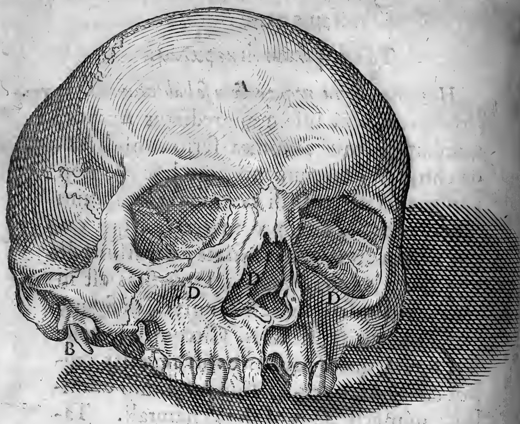
Postea quâ parte vulnus inflictum ſit. Hac in re maxima difficultas, illaque occupatur majore hujus Tractatus parte Author. Text.

Τῶν ἀνθρώπων αἱ κεφαλαί.

Humana capita neque eodem ſe habent modo. Text.
Priuſquam rem ipſam aggrediatur Author, quædam præmittit monita, ſerio conſiderandâ chirurgo; quorum primum hoc eſt, non parum mutari curandi rationem ob capitum diverſitatem. Nam pro materiæ, è qua caput natura format diverſitate, diverſimodè finguntur humana capita. Diverſitas eſt in cranij circumſcriptione ſive univerſali figurâ, ejuſdem craſsitie, ſuturis. Circumſcriptione ſive figurâ; quàm paucos enim reperias quibus cranium contigit figurâ præditum omnibus numeris ac abſolutè naturali. Talis eſt quæ ad oblongæ ſphæræ accedit ſimilitudinem. haud aliter inquit Galenus ac ſi globum cereum ambabus ſumtum

manibus in lateribus tum & in ſummitate parum premas, videbis anterius poſteriuſque leviter prominere, ſuperius paulum deprimi. ita naturalem finxeris cranij figuram.

Figura Cranij naturalis.

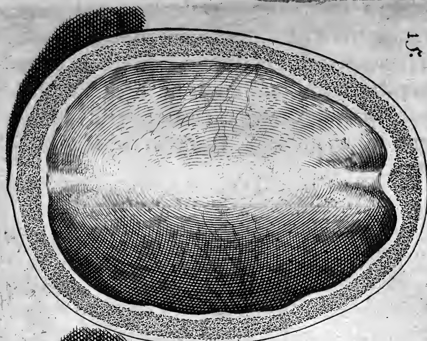
At quotuſquiſque reperitur hanc qui ſit nactus? alijs rotunda contigere capita; oblonga, acuminata alijs, quale Therſiti Homerico. Huic frons plana ac depreſſa, alteri in acumen prominens. idem de occipite, vertice, alijſque dicendum. Turcis, Groenlandis, Abiſsinis, rotunda, plana ac velut compreſſa ſunt capita; nobis communiter productiora oblongioraque. facit id mos collocandi in cunis infantes; diverſa faſciarum quæ capitibus infantum circumponuntur ratio. facit efficaciſsimè ipſum hæreditarium parentum jus, uti de Macrocephalis Indiæ populis ſcribit Hippocrat. lib. de aer. aqu: & loc. Locus lectu dignus ita habet: *Ac eas quidem* " *gentes quæ parum inter ſe differunt, prætermittam,* " *quæ verò plurimum aut naturâ, aut inſtitutis inter* " *ſe diſcrepant, de his quemadmodum ſe habeant mihi* " *dicendum eſt, imprimiſque de macrocephalis, cum ex* " *his nulla alia gens capita ſimilia habeat. Ac initio* " *quidem hominum inſtitutum longitudinis capitis cau-* " *ſa fuiſſe videtur, nunc verò natura etiam ad inſti-* " *tutum accedit. Longiſſima enim habentes capita gene-* " *roſiſſimos exiſtimant. Hujuſmodi autem eſt inſtitu-* " *tum; cum primum editus eſt infans, caput ejus adhuc* " *tenellum & molle manibus effingunt, & in longitu-* "

,, *dinem adolescere cogunt, vinculis & idoneis artibus*
,, *adhibitis, quibus capitis rotunditas vitietur & lon-*
,, *gitudo augeatur.* Hoc *institutum primum hujusmodi*
,, *naturæ dedit initium. Successu verò temporis in na-*
,, *turam abijt, ut proinde instituto nil amplius opus*
,, *esset. semen enim genitale, ex omnibus corporis par-*
,, *tibus provenit, ex sanis quidem sanum, & ex mor-*
,, *bosis, morbosum. Si igitur ex calvis calvi gignun-*
,, *tur, ex cæsijs cæsij, ex distortis ut plurimum distorti,*
,, *eademque in cæteris formis valet ratio, quid prohi-*
,, *bet cur non etiam ex macrocephalo macrocephalus*
,, *gignatur?*

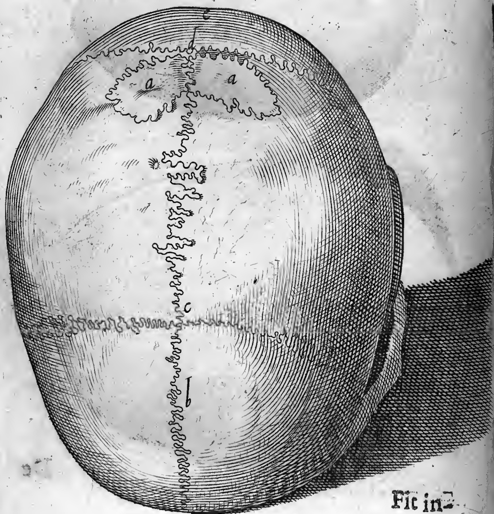
Iam quoad crassitiem, quanta hac in re varietas. Persarum capita leviore lapilli ictu pertundebantur, secus ac Ægyptiorum teste Herodoto lib: 3. Æthiopes quàm crassa duraque habent capita. bone Deus, non os sed militarem te tangere dicas galeam. Norunt Hispani qui (Aloisio Cadamusto teste) ducturi novum in insulam D. Thomæ, Angolam, vicinaque Æquatori loca militem, illud imprimis ipsis inculcant, ne cum incolis conflicturi unquam caput ipsis petant, experientiâ docti protenus dissilire ensem. Magnus mihi craniorum numerus in quibus incredibilem quoad crassitiem te-

unita-

nuitatemque cernere eſt diverſitatem.

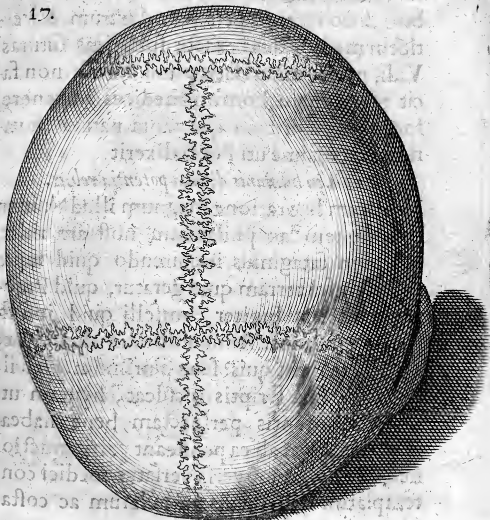
De ſuturis etiam dixi. Capita reperias nē quidem ſuturarum exhibentia veſtigium. Alia, quibus ſtationem ſuam mutant ſuturæ. in ſagittali quàm id notum, quæ licet communiter terminum ſuum in bregmate habeat, ſubinde tamen excurrit ulterius ad narium uſque initium, frontem reddens bifidam.

Fit in-

Ab eadem etiam occiput ſectum vidiſſe ſe aſſerit Veſalius. Sylvius geminatas ſe ſuturas obſervaſſe(rarum id admodum)ſcribit. idem Euſtatius aſſeverat. illud hac figura expreſſum.

17.

Fit interdum, nonnulla uti crania peculiares acceperint suturas, quale mihi non unum. Vidi bregmatis ossiculum (illud dico quo natura locum illum in infantibus apertum postmodum replet) peculiari circumscri-ptum suturula, aspectu certe jucundo. Quod majus dico, observavi, in interna cranij tabula, loco inter os petrosum dextrum & verticem medio, duas exactè sphæricas suturas. Vidi, neque mirari satis potui. Ita est, non facit medicinam homini medicus in genere, speciem requirit. in qua tanta naturæ est varietas, verissimè uti Poëta dixerit

Ludit in humanis divina potentia rebus.

Nimirum hac ratione magnum illud Numen curiositatem ac philautiam nostram ridet, qui dum satagimus inquirendo quid supra cœlos, infra terram quid geratur, quid Iunoni in aurem Iupiter, misselli quid ipsi simus ignoramus. Anne utilitatis aliquid hæc res adfert, dicat quis? sane plurimum. Gal. illud sæpè suis scriptis inculcat, figuram uti partis laborantis perspectam bene habeat medicus, cum ab ea pendeant partium actiones, circa quas universa versatur medici contemplatio. Ita, qualis scapularum ac costa-

rum

rum ratio eſt, talis figura &c. conſequenter actio pulmonis. Ita minor quibus obtigit uterus, grandeſcente fœtu, abortiunt. quibus in figuræ defectu peccat veſica, hi ſingulis pene momentis, urinam reddere coguntur. Sic & qualis cranij, talis etiam contenti cerebri figura, taleſque divini illius viſceris actiones. Accedens itaque ad ægrum medicus vitioſâ præditum capitis figurâ, delirij, phrenitidis, ſimiliſve affectionis metum ſibi ipſi incutiet, indeque majori talem ægrum eſſe in diſcrimine judicabit. Videat quem craſſo præter modum præditum cranio (fragmenta vulneris hac de re certiorem eum reddent) de tali protinus melius ſperandum ſciet, craſsitie ictuum vehementiæ efficacius reſiſtente. Iam verò, quantum ad vulnerati captis curationem poſsit ſuturarum diverſitas, vel inde patet, quod cum non liceat chirurgo ſcalpris uti ipſo ſuturarum loco, ſi quem offendat inuſitatas habentem ſuturas, hoc ipſum annon moram curationi injiciet?

οὔδε αἱ ῥαφαὶ τῆς κεφαλῆς πάντων κατὰ ταυτὰ πεφύκασιν.

Neque cranij ſuturæ omnibus ſimilem oſtendunt ſitum.

 Id-

Idipſum prægreſſo jam explicatum paragrapho. Quem habet uſum? maximum ſane: ipſis namque ſuturarum locis quum ob filamenta membranoſa, nec ſcalpris radere, nec trepano uti liceat, ſummè circumſpectum eſſe chirurgum oportet, an non in illo ipſo ad quod curandum vocatur cranio, ſuturæ
„ varient. Celſum audi cap. 4. lib. 8. *Ergò quà*
„ *plaga eſt, demitti ſpecillum oportet, neque nimis te-*
„ *nue neque acutum, quod ubi ad os venerit, ſi nihil niſi*
„ *læve & lubricum occurrit, integrum id videri po-*
„ *teſt. Si quid aſperi eſt, utique qua ſuturæ non ſunt,*
„ *fractum os eſſe teſtatur. A ſuturis ſe deceptum eſſe*
„ *Hippocrates memoriæ prodidit: more ſcilicet magno-*
„ *rum virorum, & fiduciam magnarum rerum haben-*
„ *tium. nam levia ingenia, quia nihil habent, nihil ſibi*
„ *detrahunt: magno ingenio multaque nihilominus ha-*
„ *bituro, convenit etiam ſimplex veri confeſſio, præci-*
„ *pueque in eo miniſterio quod utilitatis cauſa poſte-*
„ *ris traditur, ne qui decipiantur eadem ratione quâ*
„ *quis ante deceptus eſt.* Vides? ipſi Hippocrati ſuturæ impoſuere, neque id abſque proximi internecione. Verumne, dicat quis? miror neotericorum nonnullos hac in parte velle Hippocratis manibus blandiri, quum ipſe id fateatur imò teſtetur apertiſsime ac

inge-

ingenue 5. Epidem. histor: XXVII. his verbis: *Autonomus in Omilo ex capitis vulnere mortuus est die XVI. media æstate, lapide ex manu ictus in suturas in medio syncipite. quare non animadverti ipsum secari opus habere: deceperunt enim me suturæ, habentes in seipsis jaculi læsionem: postea enim id conspicuum fiebat.* Anne ingenua hæc veritatis confessio vitio verti debeat viro magno? honori. ita judicat Celsus loco citato; ita Plutarchus de Pulchrit. Virtut. ita Fabius lib 3. cap. 8. *nam Hippocrates clarus arte medicinæ, videtur honestissimè fecisse, quod quosdam errores suos, ne posteri errarent, confessus est.*

Nunc Author exempla aliquot capitum in figura laborantium, indeque vitiosarum suturarum dabit.

ἀλλ' ὅσοις μὲν ἔχει ἐν τοῦ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς περιβολὴν (ἡ δὲ περιβολὴ ἐστι τὸ τοῦ ὀστέου ἐξέχον στρογγύλον παρὰ τὸ ἄλλο) τούτου εἰσὶν ῥαφαὶ πεφύκασιν ἐν τῇ κεφαλῇ ὡς γράμμα τὸ ταῦ, Τ γράφεται. τὴν μὲν γὰρ βραχυτέρην γραμμὴν ἔχει παρὰ τῆς περιβολῆς ἐπικαρσίην πεφυκυῖαν Τὴν δ' ἑτέρην γραμμὴν ἔχει διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς κατὰ μῆκος ἐς τὸν τράχηλον αἰεί.

 Verum

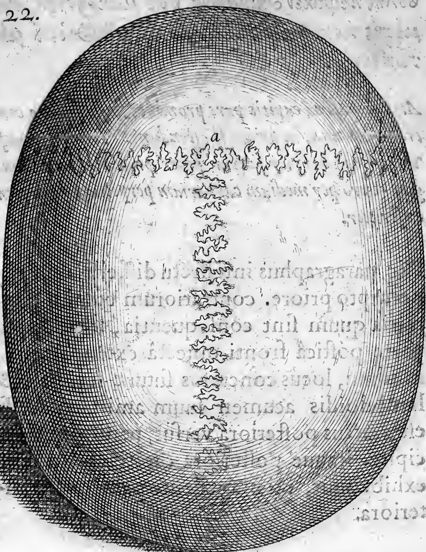
Verum priore capitis parte prominentiam habens (est prominentia, id ossis quod secus ac alia rotundè exstat) huic capitis suturæ litteram T referunt. Habet namque productam lineam breviorem transversam à naturâ ad prominentiam, altera per mediam calvam semper ad cervicem pergente.

Proponit vitiosi cranij exemplum primum, cujus frons protensa, in acumen veluti desinit. quo enim magis centrum frontis (illud voco, locum contactus sagittalis & coronariæ suturæ) anteriora versus producitur, eò arcuatam suam, & unde nomen habet coronariam figuram, magis amittat sutura coronaria necesse est; perit enim frons. quæ res suturam illam non corniculatam ac incurvam amplius, sed planam reddat necesse est; manente interim eodem modo suturâ sagittali, quæ se habet in modum perpendiculi ad jam dictam. quod ipsum T majus græcum referat necesse est.

a *Locus concursus suturæ sagittalis cum coronaria, extensus anteriora versus.*

bb *Corniculata coronariæ suturæ latera, nunc obliterata planaq; reddita, ob extensum, anterioraq; versus protractum locum.*

c *Contactus lambdoïdis suturæ & sagittalis.*

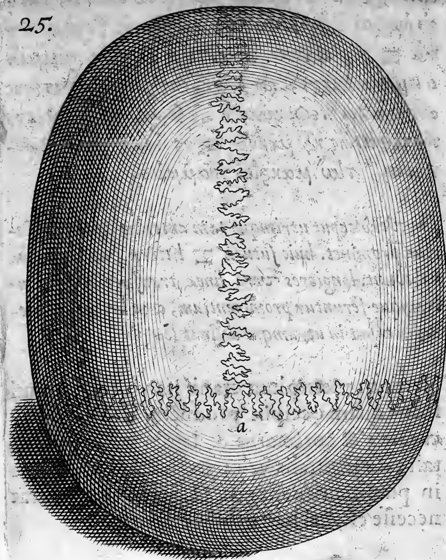

ὅσις δὲ ὄπιθεν τῆς κεφαλῆς τὴν προβολὴν ἔχει, αἱ ῥαφαὶ τούτου πεφύκασιν τἀναντία ἢ τῷ προτέρῳ. ἢ

ρω. ἡ μὲν γὰρ βραχυτέρη γραμμὴ, περὶ τῆς προβολῆς πέφυκεν ἐπικαρσίη. ἡ δὲ μακροτέρη, διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς πέφυκεν κατὰ μῆκος ἐς τὸ μέτωπον ἀεί.

At cui postica capitis pars prominet, huic suturæ contrario modo ac in priore se ostendunt. Etenim transversa linea brevior fertur super prominentiam, longior verò per mediam calvariam perpetuo ad frontem exseritur.

Hic paragraphus intellectu difficilis non est, percepto priore. contrariorum etenim contraria quum sint consequentia, si cui caput parte posticâ fronti objectâ extendatur admodum, locus concursus suturæ sagittalis & lambdoidis acumen suum amittat necesse est, tractus posteriora versus, perditoque occipite. itaque posteriora capitis T litteram exhibebunt, uti præcedente paragrapho anteriora.

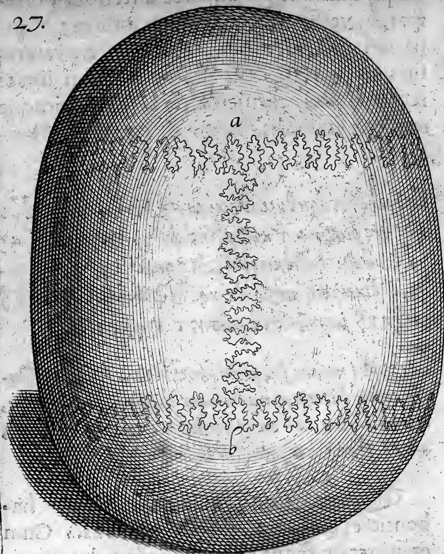
a *Concursus suturæ sagittalis & lambdoidis; cujus incurvæ partes laterales jam deperditæ, quia locus acuminatus. a. retractus posteriora versus planum efficit occiput. itaque una cum sagittali consideratus sutura, etiam hic* T *exhibebit.*

ὅτις δὲ καὶ ἀμφοτέρωθεν τῆς κεφαλῆς προβολὴν ἔχει, ἔν τε τοῦ ἔμπροσθεν καὶ τοῦ ὄπισθεν, τούτῳ αἱ ῥαφαὶ εἰσὶν ὁμοίως πεφυκυῖαι ὡς γράμμα τὸ ἦτα Ⲏ γράφεται. πεφύκασι δὲ τῶν γραμμῶν αἱ μὲν μακραὶ, πρὸς τῆς προβολῆς ἑκατέρης ἐπικάρσιοι πεφυκυῖαι, ἡ δὲ βραχείη διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς κατὰ μῆκος πρὸς ἑκατέρην τελευτῶσαι * τὴν μακρὴν γραμμήν.

*ἦσι μακρῆσι γραμμῆσι alij.

Cui verò caput utrimque tam anterius quàm posterius prominet. huic suturæ Ⲏ litteræ similitudinem habebunt. longiores verò lineæ transversæ super utramque feruntur prominentiam, cum brevis per medium caput in utramque desinat longam.

Tertium exemplum cranij ita vitiosi, tam uti frons quàm occiput producta, obliterent acumina & coronariæ & lambdoidis suturæ. tali casu sagittalis velut rectâ lineâ utrimque in planitiem desinens H græcorum referat necesse est, uti hæc exhibet figura.

a. & b. loca quibus ſagittalis c. tangit tam

coronariam quàm lambdoidem ſuturas. utraque namque producta & anteriora poſterioraq; verſus tracta, parte acuminata coronariæ lambdoidiſque, utramque curvaturas ſuas amittere neceſſe eſt, ac relinqui lineas rectas, deletis cornicularibus. quas utrimque tangens ſagittalis, ἦτα majus græcorum H exhibet.

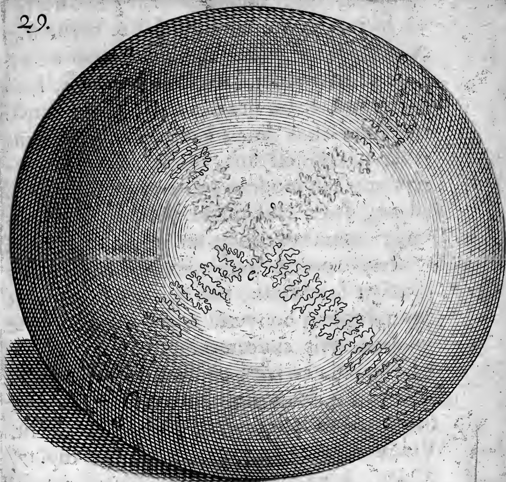
ὅστις μήδ' ἑτέρωθι μηδεμίαν προβολὴν ἔχει, οὗτος ἔχει τὰς ῥαφὰς τῆς κεφαλῆς ὡς γράμμα τὸ χῖ χ γράφεται. πεφύκασι δὲ αἱ γραμμαὶ, ἡ μὲν ἑτέρη, ἐπικαρσίη πρὸς τὸν κρόταφον ἀφίκουσα. ἡ δ' ἑτέρη κατὰ μῆκος διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς.

At caput neutra ſui parte prominens, ſuturas oſtendit inſtar litteræ χ. ita namque ductæ apparent lineæ, earum altera uti tranſverſim ad tempus tendente, altera per capitis medium in longum ſe efferat.

Quartum cranij in figurâ vitium habentis exemplum, χιασμὸν efficiens. Cum etenim tam frons quàm occiput velut præciſa ac in totum obliterata ſint, adeo in ſe contrahantur neceſſe eſt loca acuminata tam coronariæ quàm lambdoidis ſuturæ, deleta uti

ſagit-

ſagittali, in modum χ græcorum ſeinvicem interſecent.

a. b. c. d. denotant partes incurvas laterales tam coronariæ quàm lambdoidis suturarum. contracta namque tam frontis quâm occipitis prominentiâ adeo, acutos angulos necesse est faciant sutura lambdoides & coronaria, ut acuminatis partibus sibi invicem occurrant ac seinvicem, tangant in vertice, loco hic notato. e. Ita ut acuti ambo anguli juncti transversis suis lineis lateralibus (quæ tunc rectæ necesse est sint, quum curvæ apparerent ante) in modum χ græcorum seinvicem ad angulos rectos secent. Verum hic casus imaginatione potius quàm revera excogitari existereve potest. nam naturalis quæ cranio contigit longitudo, jam in latitudinem aut rotunditatem conversa esset. monstrum te videre dixeris, eiuscemodi si occurrat caput, quid? quod ne vivere quidem videatur posse talis homo, homo si dicendus, quum tantum utrimque ab ipso cerebro decedat necesse sit. Videatur hanc ad rem Gal. 9. us. part. cap. 17.

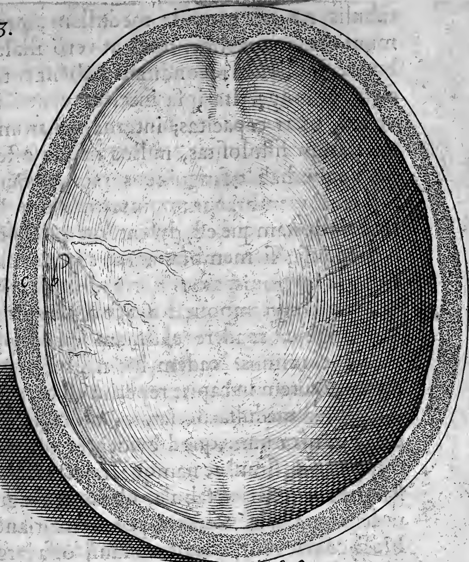
Δίπλοον δὲ ἔστι τὸ ὀστέον κατὰ μέσην τὴν κεφαλήν

Est autem cranium duplicatum in capitis medio.

Quum propositum sit Hippocrati hoc libello prose-

prosequi Capitis vulnera, præmittit nonnulla naturam conditionemque partis affectæ explicantia; cum absque partis affectæ probâ cognitione, impossibile sit nonnaturales ejusdem affectiones methodicè curare. Si namque similares fuerint partes, remedia sibi analoga requirunt. illa quo pacto adhibebuntur ab eo, cui partis natura minus fuerit perspecta? si dissimilares, sciat medicus necesse est, diversimodam eas requirere curam, pro ut non omnes eas constituentes partes similares simili se habent modo. Iecoris gibba, aliter quàm cava tractanda, quia exterior membrana, quàm interna exquisitius sentit. Pulmonis non nisi parenchyma tactum, aliam exigit curationis methodum, quàm ejusdem bronchia si quoque læsa sint. Idem in cerebro, prout ejus aut membrana, aut ipsa medullositas in vitio est, locum habet. Idem omnino iu cranio observandum, quum se non eodem habeant modo omnes ac singulæ à quibus constituitur partes. patet suturarum exemplo, quum non eodem debeat modo tractari cranium loco suturarum, quàm ubi nullas habet. neque omnibus partibus eadem ratione se habere quoad crassitiem;

tiem, duritiem, mollitiem, nimis notum est. Hac de causa secundum monitum præmittit Hippocr: *Curaturus cranium cum iudicio, monendus est, διπλόον existere.* Constat hæc cautela duabus partibus. 1. ait duplicatum esse cranium. 2. Duplicitatem illam, se ostendere circà calvæ medium. Ad prius quod attinet, notum illud, duabus tabulis sive laminis (uti vulgo loquuntur Chirurgi) per intermediam junctis medullam, constare capitis os. Nonne eodem modo alia se habent ossa? minimè verò. Fistulosa non possunt dici diploa; quum potius quatuor constent lateribus, quæ cavernosa. diploa illa cuncta dixeris merito, quamvis medulla non æquè luxuriet in omnibus. reperias adeo tenuia nonnulla, imaginatione uti potius quàm ad sensum tabularum duplicitatem ostendere queas. Petrosa ossa exemplo sunto; occipitis osis non contemnenda portio; adde scapulas. In frontis osse, sincipitis, spinæ vertebris, costis, coxis, contrà se res habet. At annon ipsa substantia ossea fistulas brachiorum ac crurum cingens duplicata? Vix ac ne vix quidemapparet. & quorsum? duplicitatis in osibus latis laminosis illa causa, nutriri

a. Externa Tabula.
b. Interna Tabulis.
c. Meditullium Tabula interiectum.

triri uti possent. Interposuit namque duabus

tabulis natura provida medullam, proximum oſsium nutrimentum. at verò illam abundè fiſtulis ſibi reconditam habent rotunda ac oblonga. Ita ipſa interior ventriculi, veſicæ, uteri capacitas; interna venarum ac arteriarum fiſtuloſitas, nullos neque oſtendit neque habet ſanguineos ramos; quum ſpatium membranarum intermedium habeat. inde namque eſt, dyſenteriæ quòd præbeatur anſa, ſi membranarum exterior exedatur in inteſtinis. quid? non eadem de cauſâ epidermis cuti impoſita, eaque ablatâ protinus ſanguine madere extimam ejus ſuperficiem cernimus? eadem hic naturæ cauſa. Nullum autem in capite reperire eſt os, adeo liberaliter medullâ donatum, uti cranium, calva potiſsimum. quod evidenter oſtendit trepani uſus; ſimul ac namque trajecta inſtruſtrumento exterior tabula, obruit te ſanguinolenta medulla. Cauſam porrò luxuriantis hic medullæ reor, ut calore cranij oſſa largiter perfunderentur. Sunt namque non ſolum frigida reliquorum oſsium in modum, aërique ſecus ac reliqua expoſita, verum inſuper tegumento exiſtunt viſcerum nobiliſsimo, exſangui, ac frigido; cui tegmen algidum parum

rum præstaret opis: Moneatur itaque chirurgus, facillimè cranio læso inflammationem supervenire, impedientem non parum vulnerum capitis curationem. Documento sit trepani usus, quod ferramentum nî dum circumagis aliquoties exemtum lacti, aquæ, aut rosaceo immergis, sicque æstum ejus temperas, scissum cranium imflammari cernes. Quid trepanum dico? idem non semel in scalpturæ usu observavi, incaluisse præ multijugâ rasurâ scalprum, ossique igneum communicasse calorem. Hæc itaque utilitas moniti hujus secundi. Habebitque hæc res in sequentibus locum, ubi ad instrumentorum cephalicorum usum ventum fuerit. Docebitur etiam tum, aliter tractandum cranium, cujus non nisi una, ac cujus utraque tabula fissa fractave.

Illud porrò in hac cranij duplicitate notatu dignum, fieri subinde (exemplum non unum mihi notum) præ ictu valido, à telo obtuso in caput incidente, fieri inquam, ut medullositas quam tabulis interpositam cernimus, è suis excussa expressaque cavernulis, inflammata ac putrilagine tacta, in eandem inflammationem imò & putredinem ipsum

os traxerit; cranio dico integro, neque ullam ostendente fissuram, multo minus fracturam. Anne hic casus sub Infortunio, postremâ specie læsionis, cranij quam Hipp. statuit referri debet? Verè enim infelices tales ægri. quum namq; insensile sit os, sensu saltem præditum obtuso valde, paulatim ejus substantia contaminatur, exesaque interna tabulâ, stillans in subjectum cerebrum putrida sanies, vixdum querulos abripit ægros. Altera hujus moniti pars dicit, diploon esse cranium, κατὰ μέσην τὴν κεφαλήν. Quæ verba diversimodè interpretari video; alius *ad medium caput*; alius, *calvaria media duplex est*. Mens authoris est, medullositatem potissimum apparere loco sive spatio tabularum ossearum medio; Meditullium non inconvenienter dixeris. Quamvis & illa interpretatio aliquando non displicuit, omnium manifestissimam esse medullam in capitis medio. quodnam illud? quod lateribus opponitur. ut hæc sit mens; memor sit chirurgus, si frangatur os aliquod sincipitis, aut os frontis, hisce locis magis luxuriare medullam, quàm si petrosa ossa aut faciei laborent. Hæc autem loca respectu laterum quibus opponuntur, capitis medium consti-

constituunt. Prior interpretatio placet magis, quòd hoc eodem paragrapho Hipp. pluribus mentionem faciat medullositatis hujus, quam spatium tabularum medium continet; dicens, hac de causâ, eas quà sein vicem respiciunt tabulæ cranij superficies, externis molliores existere; nam ob medullam mollescunt. Esse ibi ossa spongiæ similia, quæ si digitis premantur, sanguinolentam erumpere medullam: ἡ δὲ διπλόη κοιλότατον καὶ μαλθακώτατον, καὶ μάλιστα σηραγγῶδές ἐστιν, inquit. Ita hoc eodem de vulneribus Capit. libro locus est, ubi de carne & excrescentiâ vulneribus non rarò superveniente agens, inquit: ὑπερφύεται δὲ ἐκ τῆς διπλόης τοῦ ὀστέου *successit autem ex ossis diploe.* Huc accedit, quòd Gal. 6. meth. cap. 6. ipsam secundam sive internam tabulam διπλόην vocari scribat; quodipsum à nullo veterum notatum memini. Verba ejus sunt: *Ergo de calvariæ faucturis quædam usque ad secundam laminam, quam græcè διπόην vocant, perveniunt.* Porrò & illud sciendum, Græcos hanc vocem etiam alijs subinde accommodare. Gal. 6. meth. cap. 5. Cerebrum vocat διπλόον. ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ἀνθρώπου, inquit, ἐστὶ διπλόος, *Cerebrum humanum duplicatum est.* Ita Hippocrates de geminata

respiratione agens lib: de morbo sacro, inquit: διπλόον ἐπαναπνεῖν, *geminatâ respiratione respirare.*

Etiam illud addo, neotericorum nonnullos, neque eos gregarios, cranium statuere triplicatum, habentes ipsam medullositatem tabulis interjectam pro lamina tertia. Neque revera omnino de nihilo est quod dicunt, sicuti diligenter ipsam medullositatem intuenti, in cranijs potissimum crassioribus, patere poterit. Verùm hac de re paulo post plura.

Σκληρότατον δὲ καὶ πυκνότατον αὐτοῦ πέφυκε τὸ ἀνώτατον, ἡ ὁμοχροίη τοῦ ὀστέου ὑπὸ τῇ σαρκὶ. καὶ τὸ κατώτατον τὸ πρὸς τῇ μήνιγγι, ἡ ὁμοχροίη τοῦ ὀστέου ἡ κάτω. ἀποχωρέον δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου ὀστέου καὶ τοῦ κατωτάτου. ἀπὸ τῶν σκληροτάτων καὶ πυκνοτάτων ἐπὶ τὸ μαλθακώτερον καὶ ἧσσον πυκνὸν καὶ ἐπικοινώτερον ἐς τὴν διπλόην. ἡ δὲ διπλόη κοιλότατον καὶ μαλθακώτατον, καὶ μάλιστα *σηραγγῶδές ἐστιν. ἔστι δὲ καὶ πᾶν τὸ ὀστέον τῆς κεφαλῆς, πλὴν κάρτα ὀλίγου τοῦ τε ἀνωτάτου, καὶ κατωτάτου, σπόγγῳ ὁμοῖος. καὶ ἔχει τὸ ὀστέον ἐν ἑωυτῷ * ὅμοια σαρκία πολλὰ καὶ ὑγρὰ καὶ εἴτις αὐτὰ διατρίβοι

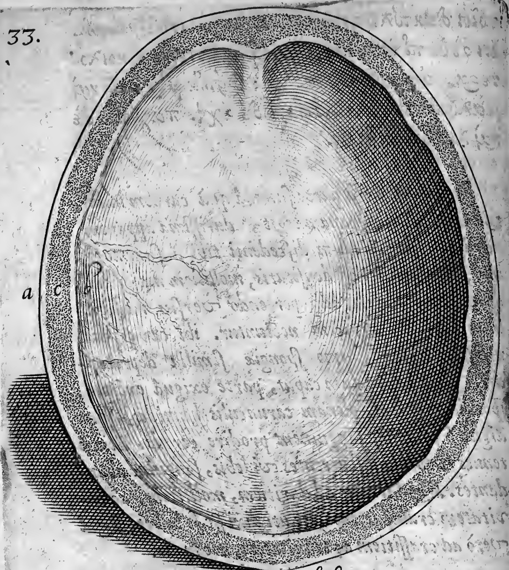
* Alij συριγγῶδες.
* ὁκοῖα alijs.

τοῖσι

τοῖσι δακτύλοισιν, αἷμα αὖ διαγίνοιτο ἐξ αὐτῶν. ἔνι δὲ ἐν τῷ ὀστέῳ καὶ φλεβία λεπτότερα καὶ κοιλότερα, αἵματος πλέα. σκληρότητι μὲν νυν καὶ μαλακότητι καὶ κοιλότητι, ὧδε ἔχει. παχύτητι δὲ καὶ λεπτότητι, οὕτως.

Cranij ossa & à parte summâ quà carnem habet, & ima quà membranam tegit, durissima apparent, densissimaque. Verum discedenti tibi à summo & imo, loco duritiei & densitatis, mollitiem majoremq; offendes cavitatem, idq; pergendo versus meditullium, ibi sibi invicem nectuntur. ibi cava, manifestè mollia, imo spongiæ similia deprehendes. Imò universum caput, parte exiguâ exceptâ, spongiam refert, plenam carunculis humidis, quas digito si premas, sanguinem prodire cernes. Etiam tenues venulas discurrentes videbis, sanguine abundantes. Quod itaque ad duritiem, mollitiem, ac cavitatem cranij attinet, res uti dixi sic se habet; Quod verò ad crassitiem ac tenuitatem, hoc modo.

Moni-

a. Externa Tabula.
b. Interna Tabulis.
c. Meditullium Tabula mteriectum.

Monitum prodromum tertium. Cui tamen

aliqua

aliqua cum secundo affinitas. Duabus quum constet tabulis cranium, certum est, extimam externæ tabulæ superficiem respicere periostion; uti extimam internæ tabulæ superficiem, duram menyngem: contrà, internæ tabularum superficies illæ sunt, meditullium quæ respiciunt. Sciendum itaque est, exteriores superficies interioribus & duriores & solidiores longè esse, quum non mollescant ab humiditate medullæ. Quo fine hæc monentur, dicat quis? eo, sciat uti chirurgus, in purgando osse, delendis rasurâ fissuris, eximendis modioli usu fragmentis, liberius confidentiusq; tractari posse superficies cranij exteriores, interioribus. Celsum audi cap. 3. lib. 8: *Sed tum majore curâ agendum est, cum jam aut simplex os dimidium perforatum est, aut in duplici superius. Illud, spatium ipsum, hoc sanguis significat. Ergo tum lentius ducenda habena* (modioli nimirum) *suspendaque magis sinistra manus est, & sæpius attollenda, & foraminis altitudo consideranda.*

Hæc itaque est hujus moniti utilitas. ad quod duo noto. 1. Exteriorem tabulam multò esse interiore crassiorem. 2. interiorem exteriore esse & tenuiorem & multò duriorem,

magisque fragilem. Ostendit id Resonitus seu Contrafissura, quà videmus præ ictu in externam incidente tabulam, findi internam, integrâ manente externâ. Ita hac de causâ, Temporum ossa Petrosa dicta fuere, quod tenuia licet, dura tamen sint, & saxi instar fragilia.

ἡ ὁμαλχροίη τῦ ὀστέυ ὑπὸ τῆ σαρκί. in ὁμοχροίας voce nonnulli admodum se torquent. puto bene eos judicare, qui per hanc, lævitatem glabritiemve intelligunt. ita namque Celsus, fidelissimus Hippocratis interpres, cap. 1. lib. 8. *Calvaria ex interiore parte concava, extrinsecus gibba: utrimque lævis, & qua cerebri membranam contegit, & qua cute capillum gignente contegitur.* Per *læve* Celsus glabrum, nitidum, æquale, quod nullam exhibet asperitatem, intelligit. talem oportuit esse externam internæ tabulæ superficiem, ne ejus inæqualitate scabritieve, attollente se cerebro, duramenynx offenderetur; debuit & exterior nitida esse, ad evitandam deformitatem.

ἔνι δὲ ἐν τῷ ὀστέῳ καὶ φλεβία λεπτότερα καὶ κοιλότερα.

Text. *Sunt etiam in osse exiles venulæ, cauæ.*

Dili-

Diligenter si quis excutiat quod meditullio continetur, non solum humidam fluxilemque inveniet medullam, verum insuper substantiam longè duriorem, quæ medullam continet; quæ manibus tractari potest, quæ circumscriptionem nacta est satis solidam; quam, in modum mollis spongiæ, si premas, exsudantem, haud aliter ac è spongiâ aquam, cernes medullam fluxilem. Haud pene aliter ac in alvearijs favum videre est, qui loculamenti vicem præstat melli ac ceræ, & quâ compressâ, mel se effundit. Tuberculis multis exilibus hæc substantia prædita, medullâ plenis, cavernosis. illa vocat σαρκία ὑγρά, comparativè nimirum. Sicuti namque in ulceribus quotidie animadvertimus, lacunâ siccatâ ac purgatâ, regigni novam carunculam guttatim & per certa quædam punctula quarum plura juncta integram partem cōstituunt carneam; eodem, inquam, omninò modo hoc loco se habent tubercula ista medullam continentia. Substantia est telis aranearum similis, mollis; & tamen certis intervallis discreta. hanc venis comparat. Non enim dicit hoc meditullio venas sensui conspicuas reperiri, verum particulas haud aliter protuberantes,

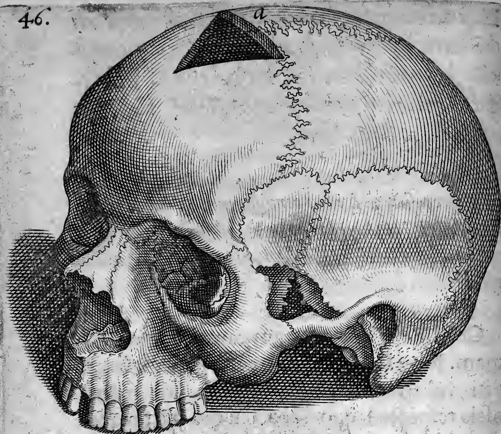
ac ſi venarum extrema ſeu oſcula videas. Ita, neque aſſerit hic eſſe carunculas ſive particulas carneas, ſed ὁμοίῳ utitur voce; καὶ ἔχει τὸ ὀςέον ἐν ἑωυτῷ ὅμοια σαρκία πολλά. Reſpectu hujus ſolidioris ſubſtantiæ quam ſpongiæ comparat Author, neotericorum nonnulli tres ſtatuunt tabulas cranij, externam, internam, & hanc mediam è qua tertiam faciunt. Niſi religio mihi eſſet, abſque magnâ cauſâ, quid in Veterum ſcriptis receptaque tot ſæculorum ſententiâ mutare, ſubſcribendum huic opinioni dicerem. vel eò magis, ab Arantio, maximo Anatomico, eam quod foueri videam. Vidi & illud, nec ſemel vidi, in vulneribus capitis quibus fragmentum ab externâ ablatum tabulâ meditullium detexit, quoties reficerentur vulnera, hæſitaſſe inſtrumenta quibus chirurgus utebatur, præſertim annoſa ſi eſſent capita. ita ut puram putam medullam liquidam quis immerito vocarit. Servavi aliquamdiu domi fruſtrum oſsis cranij fracti, cui adhærebat media hæc tabula: in illo, ſiccatâ abſumtáque ipſâ medullâ liquidâ, evidenter apparebant cellulæ ſexangulæ, quadrangulæ, triangulæ, referentes omni ex parte apum operis fundamentum.

Συμπί-

Συμπάσης τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον λεπτότατόν ἐστιν καὶ ἀσθενέστατον τὸ κατὰ βρέγμα, καὶ σάρκα ὀλιγίστην, καὶ λεπτοτάτην ἔχει ἐφ' ἑωυτῷ ταύτῃ τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον. καὶ ὁ ἐγκέφαλος κατὰ τοῦτο τῆς κεφαλῆς πλεῖστος ὕπεστι.

Vniversi capitis id os tenuissimum & maximè infirmum est, ubi bregma apparet, idemque carne tegitur paucissimâ. Hoc item loco, plurimum subjectum est cerebri.

Continent hæc quartam cautelam prodromam. Non sunt (inquit) æquè periculosa capitis vulnera; sive non est indifferens (ipsius ossis respectu) quo loco seu qua parte capitis quis vulneretur. Quis locus maximè periculosus? plærique omnes, Tempora respondebunt: quum illud, non tam ipsius ossis, quam temporalis musculi, ossi petroso impositi, fiat respectu. Ipsius ossis læsi ratione, nullibi periculosiores incidere ictus asserit Hipp:, quàm in ipsum Bregma. Βρέγμα is dicitur locus Osteologis, ubi concursus fit suturarum sagittalis, & coronariæ.

a. Locus Bregmatis, Apertus In Primum. Natis, Palpitantem Ostendens Verticem.

Vbi inquam sagittalis perpendiculariter tangit coronariam. Locus sic dictus græcis, ἀπὸ τοῦ βρέχειν, à mollitie ac humiditate. nam illum locum aliquamdiu post partum, in infantibus, apertum manere, docet sensus quotidianus, ostendens palpitans cerebrum. Qui ob id, Fons capitis, obstetricibus dicitur, quòd per hunc superflua in utero tot coacer-

vata

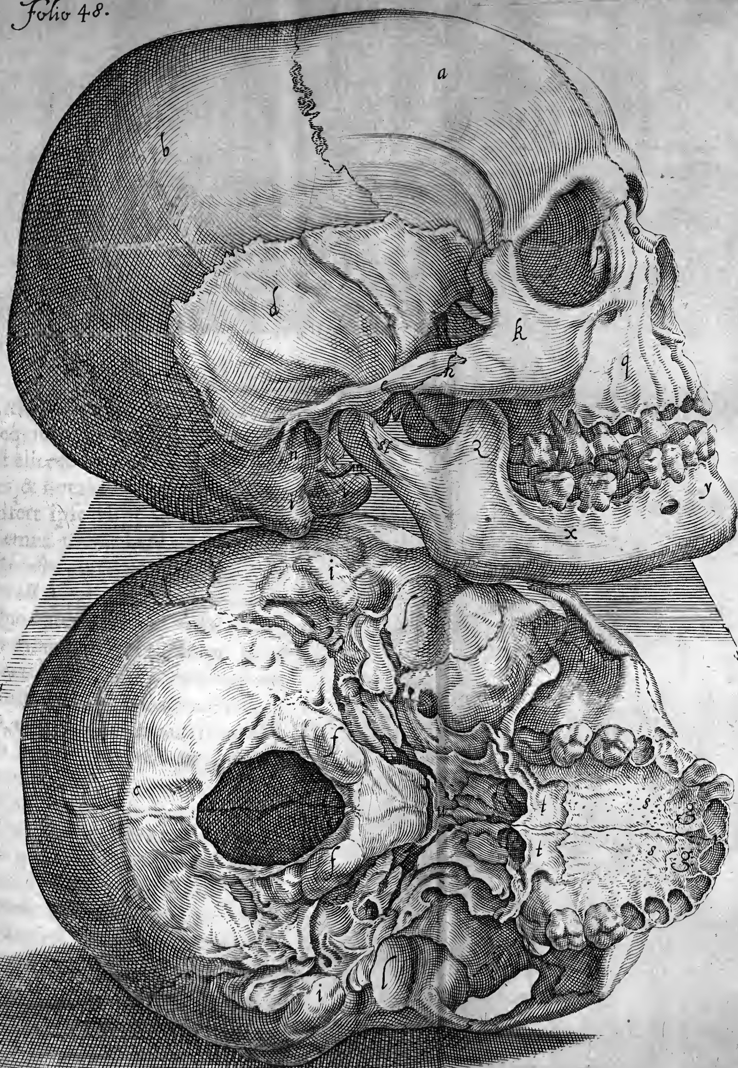
vata mensibus, eructare soleat natura provida. Nec in primum natis tantum, in adultis etiam quandoque; uti nobilis illa apud Clariss. Hildanum historia observat. Chirurg. Cent. 2. observatione 8. satis ostendit: *Magister, inquit, Petrus Faber Ferrarius, Vicinus meus Hildenæ, in patriâ, anno 1593, ad conjunctionem suturæ sagittalis cum coronali, securi percussus, cum insigni cranij fractione, mox in terram semianimis decidit, & cibum indigestum evomuit. Ego vocatus, vulnus satis hians cum maxima, & ad duram menyngem usque, cranij fractione, offendi. Multa, gravissimaq; symptomata supervenerunt, in primis verò dolor & inflammatio, quæ multum negotij mihi facessêre. Tandem summâ adhibitâ diligentia, multisque extractis ossium fragmentis, cerebro item satis expurgato, divino favore, symptomata paulatim remiserunt, ita ut convaluerit. ulcus verò in fistulam degeneratum, nullâ diligentiâ, nullaque arte adhibitâ, cicatrice obducere potui. Sed quod exitiosum atque mortale sibi fore videbatur, in maximum commodum cessit. Cum enim antea continuo cephaleâ vexaretur, postea sanus, & ab omni dolore capitis liber, per multos annos vixit, & forsan adhuc vivit. Historiam verò hanc non ideo recensui, ut terebrationem suturarum probem; quin potiùs tyrones, ut*

ab eâ

„ *ab eâ abstineant, adhorter, & quidem propter gra-*
„ *vissima, quæ inde sequuntur symptomata. Sin autem*
„ *contusiones maximæ ad suturas occurrant, præstat*
„ *ex unâ atque alterâ parte suturæ potius, quàm in*
„ *ipsâ suturâ os secare.*

Hiaturam illam, in pueris paulatim inducto osficulo, claudit natura; quod ipsum peculiari dote Epilepsiæ convenire, non desunt qui asseverent. Hunc locum dicit Hipp: etiam in adultis esse λεπλότατον, tenuissimum: docet id sensus, quo videmus bregmate lumini objecto, transparentem esse hunc locum; & quia tenuissimus, idcirco etiam ἀσθενέστατον maxime debilem, quique levi de causâ pertundi potest. Hæc res peritos movit medicos, qui topica convenientia alterato cerebro (irrigationes, perfusiones, inunctiones, sacculos, cauteria) huic loco adhiberi præcipiunt, certi eorum efficaciam facilius per os hoc tenue, quàm crassum se trajecturam. Catarrhum ferinum, maximo impetu è capite in subjectum pulmonem ruentem; eumque exulcerantem, cauterio hic admoto ita compescere solemus. Num hac osfis hujus loci tenuitate motum credemus maximum Fernelium, cur existimet, materiam

Arthri-

Folio 48.
a
b
d
k
h
q
n
m
i
y
x
i
l
f
f
t
t
s
s
i
l

Arthritidis omnem hoc coäcervari loco, indeq; in ſubjectas fluere partes? Ex his facile eſt elicere hujus moniti rationes. Sunt eæ plures & notatu dignæ omnes; quarũ nonnullas adfert ipſe Hippocrates, reliquas nos adjiciemus. 1. συμπάσης τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον λεπτότατόν ἐστι καὶ ἀσθενέστατον. *quoniam in univerſo cranio nullum reperire eſt locum, tenuiore infirmioreque oſſe præditum.* Quo autem tenuius imbecilliuſq; os exiſtit, eo minus reſiſtere ictuum poteſt vehementiæ. 2. hunc locum, *minimum habere carnis.* quid mirum, quum namque eo magis luxuriet caro, quò plus habet nutrimenti, os autem hoc ob tenuitatem parum contineat medullæ, quid mirum, inquam, minus hic luxuriare carnem? 3. *plurimum cerebri huic ſubjectum eſt loco.* an hoc ita eſt? non abundat hoc loco magis quàm alio cerebrum, ſed cerebrum hic quum arcuetur attollaturque maximè, ut convexam cranij partem repleat, vicinius etiam eſt, propiuſque calvæ adhæret; hinc fit præ externâ violentiâ uti efficacius patiatur, quam ſi in alium aliquem incidat ictus locum. Tribus hiſce adductis rationibus jam concludit.

καὶ διότι οὕτω ταῦτα ἔχει τῶν τε τρωσίων καὶ τῶν βελέων ἴσων τε ἐόντων κατὰ μέγεθος, καὶ ἐλασσόνων, καὶ ὁμοίως τε τρωθεὶς καὶ ἧσσον, τὸ ὀστέον ταύτῃ τῆς κεφαλῆς φλᾶται τε μᾶλλον, καὶ ῥήγνυται, καὶ ἔσω ἐσφλᾶται. καὶ θανασιμώτερά ἐστι καὶ χαλεπώτερα ἰητρεύεσθαί τε καὶ ἐκφυγγάνειν τὸν θάνατον ταύτῃ, ἤπου ἄλλοθι τῆς κεφαλῆς. ἐξ ἴσων τε ἐόντων τῶν τρωμάτων, καὶ ὁμοίως τε τρωθεὶς καὶ ἧσσον, ἀποθνήσκει ἄνθρωπος, ὅταν καὶ ἄλλως μέλλῃ ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος, ἐν ἐλάσσονι χρόνῳ ὁ ταύτῃ ἔχων τὸ τρῶμα τῆς κεφαλῆς, ἤπου ἄλλοθι. ὁ γὰρ ἐγκέφαλος τάχιστά τε καὶ μάλιστα κατὰ τὸ βρέγμα αἰσθάνεται τῶν κακῶν, τῶν γινομένων ἔν τε τῇ σαρκὶ καὶ τῷ ὀστέῳ. ὑπὸ λεπτοτάτῳ γὰρ ὀστέῳ ἐστὶ ταύτῃ ὁ ἐγκέφαλος, καὶ ὀλίγῃ σαρκί. καὶ ὁ πλεῖστος ἐγκέφαλος ὑπὸ τῷ βρέγματι κεῖται. Τῶν δὲ ἄλλων τὸ κατὰ τοὺς κροτάφους ἀσθενέστατόν ἐστι. συμβολή τε γὰρ τῆς κάτω γνάθου πρὸς τὸ κρανίον. καὶ κίνησίς ἐστιν ἐν τῷ κροτάφῳ ἄνω καὶ κάτω ὥσπερ ἄρθρου. καὶ ἡ ἀκοὴ πλησίον γίνεται αὐτοῦ. καὶ φλὲψ διὰ τοῦ κροτάφου τέταται κοίλη τε καὶ ἰσχυρή.

Hæcque quum ita se habeant, ubi tela percussionesque fuerint æquè magnæ aut etiam minores, tum & æquè

validè

validè vulneratus, os hoc capitis loco magis colliditur, frangitur, aut deprimitur; sicque magis intereunt ægri, difficiliusque sanantur, mortemque effugiunt, quàm alia aliqua capitis parte idem si eveniat. Imò ex pari vulneratione, parique ictu (cum alioquin lethalis est plaga) citius succumbet æger hac cranij parte percussus cum fuerit, quàm aliâ quavis. nam cerebrum citissimè efficacissimeque percipit labem, loco inter frontem & verticem medio. Ex ceteris, infirmissimum post bregma est Temporum os: nam mandibula caluæ articulatur in temporibus, ibidemque sursum deorsum articuli in modum motitatur. Tum & meatus auditorius huic vicinus est loco. Insuperque cava vena, eaque insignis, per tempora fertur.

Hæc verba quartam continent causam, quur admodum periculosa bregmatis sint vulnera. nam hic locus perpendicularis ac rectilineus quum sit subjecto cerebro, ictus hic evenientes, in se recurrunt, ac velut duplicati, tremulo motu quatiunt concutiuntq; quæcunque intrà cranium sunt; ipsum dico cerebrum, ventriculos, plexum choroidem, nervorum initia, ipsos animales spiritus. unde non raró mentis perversio, apoplexia, venarum cerebri disruptio, alia-

que periculosissima mala. Et sicut solares radij, quo perpendiculares magis subjectis locis, eò efficacius agunt; Pilam quoque rectâ lineâ terræ si allidas, altius resilire videbis, quam obliquus si fuerit jactus; Eodem hic fit modo; hocque hisce ingeminatis verbis tacitè vult Author. Qui ea quæ in sequentibus tradit fracti cranij symptomata, hunc potissimum respexit perpendicularem subjecto cerebro locum; nimirùm si læsus instar dormientis, expers sensus, deprehendatur. si obcæcati fuerint oculi: si obmutuerit: bilem vomuerit; si ἀθρόος instar animalis malleo icti, conciderit. Hæc enim omnia maxumam ac subitaneam significant cerebri commotionem, perturbationem, ac concussionem, quæ non raro etiam integro manente, nec ullà ex parte rupto cranio, mortem percusso adferunt. Talem concussionem peculiari voculâ σεῖσιν alibi vocat Hipp. uti Coac. sect. 12. aph. 2. ὅσοισιν ἂν ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ καὶ πονέσῃ πληγεῖσιν, ἢ ἄλλως πίπτουσι· παραχρῆμα ἄφωνοι γίνονται, καὶ οὔτε ὁρῶσιν, οὔτε ἀκούουσι, καὶ τὰ πολλὰ θνήσκουσι. *Quibus cerebrum concussum doluitque percussis aut lapsis, continuo non vident, nec audiunt, ac fère moriuntur.* Sic & cap. de Cephalalgia aph. 4. τὰ ὑποσείοντα

κεφα-

κεφαλὴν, ὀλέθρια *Caput concutientia, mortifera*. Exemplum concussi præ tremulo motu cerebri est in sternutatione. Etiam Rigor, concussionis totius corporis præbet exemplum. Ita & in tussi concussionis est idea; locusque ad eam rem Hipp. Coac. sect. 16. aph. 47. οἷσιν ἐν σεισμοῖσιν, πύον βορβορῶδες ἔρχεται, καὶ δυσῶδες, ἀπόλλυνται ὡς τὰ πολλά. *Quibus concutiendo pus editur cænosum ac male olens, ut plurimum intereunt.* σεισμοῖσιν inquit. Tremulo hoc motu vehementer concutiatur cerebrum, omniaque capite contenta necesse est, quoties in ipsum incidit bregma ictus; tumque potissimum quum telo obtuso plaga infertur, aut quis è loco sublimi præceps in caput cadit, idque in subjectum corpus durum aut solidum, in saxum puta.

His quintam, si lubeat, adde causam; quòd in bregma quoties incidit vulnus, metus sit ne in subjectam cerebri divisuram instillans sanies, certam adferat mortis causam. Hisce itaque rationibus motus Hipp. chirurgum monet, magis uti sollicitus sit de vulneribus in bregma, quam in alium aliquem incidentibus locum. Et certe ita est, præter ea quæ paulo ante de perfusionibus,

 caute-

canterijs, ſimilibuſque diximus localibus huic loco adhiberi ſolitis, etiam illud efficaciter oſtendit, non leviter offendi cerebrum ab externis in hunc locum incidentibus cauſſis, quod notante Michaële Epheſio, Veteres non fuerint ſoliti infantibus nomina ante octavum imponere diem; experientiâ edocti, perfuſionem bregmatis aquâ frigidâ, non parum offendere cerebrum ſubjectum, facereque ut pueruli conuulſionibus, Epilepſiæ (quam hæc mala infantibus apud nos familiaria?) alijſque periculoſis affectibus corripiantur. Credo hoc motos Libyes, qui Herodoto teſte, lib 4. infantum bregma oeſypo ovillo accenſo inurere ſolebant, ut ea ratione ipſis ſiccius redditum, firmaretur magis cerebrum. Aſſeritque ibidem idem Author, ſana admodum corporis frui conſtitutione Lybies.

ὁ γὰρ ἐγκέφαλος αἰσθάνεται &c. *Cerebrum enim citiſſime percipit, &c.* Licet Hippocr. hoc loco conceptis dicat verbis cerebrum ſentire, nihil tamen aliud intelligit, quam percipere, non vero judicare. uti ex Fallopij ſententia hæc verba bene interpretatur Mercurialis, ſuis in hunc librum notis. Qui ibidem plenius videatur

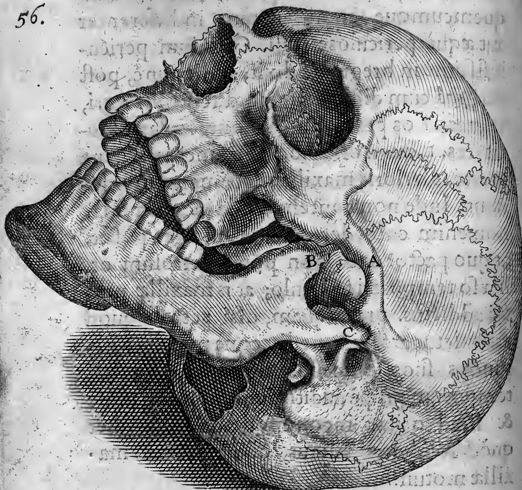
Ex cæteris, infirmissimum post bregma est Temporum os, nam, &c. Tem.

Est hæc pars moniti quarti, dicentis non quemcumque cranij locum indifferenter aut æquè periculosè lædi. Omnium periculosissimè in bregmate dixit; addit nunc, post bregmâ cum difficultate ac discrimine ægri, vulnerari os petrosum, ejusque causas adducit tres. I. quod osse hoc læso, metus sit, ne motui inferioris maxillæ, detrimentum inferatur. Inde non contemnenda incommoda, non enim comedere, nec loqui æger posset. at quo pacto? lædi non potest petrosum os, illæso temporali musculo; at is maxillæ motui addictus. præterquam, ossi petroso quòd articuletur arctè immediatèque maxilla, rotundos suos processus immittens sinubus temporum prope auditorium meatum; unde & illud oritur incommodum, difficulter quòd solidescat vulnus, ob perpetuum maxillæ motum.

II. Etiam auditui creatur periculum osse hoc læso, ut cui universum auditus organum insculptum.

III. Lædantur necesse est insignia illa temporali musculo concessa vasa, vena, inquam,

56.

A. Os Iugale; quod subit acutus maxillæ processus, cui tendo temporalis adnascitur musculi; notatus B. Ad radicem vero Iugalis, C. videre

C videre articulationem processus maxillæ rotundi, in sinum, petroso ossi ad Jugalis radicem insculptum, se immittentem.

insignis arteria; adde etiam nervi, unde hæmorrhagia, spasmus cynicus, convulsio, febris, imo & tracto in consensum cerebro, (cui maxuma cum temporali musculo sympatheia) delirium, aliaque incommoda, vulneribus capitis periculi non parum minitantia. Notavit id non uno loco idem Author. 2. de Articul: sect. 20: *Temporalis musculus si læsa inferiore maxillâ distendatur, aut loco moveatur, torporem ac delirium excitat. Ejusdem lib. sect. 4: Vulnera in temporalem incidentia musculum, lethalia sunt, vomitum ac convulsionem facientia. Coac: sect. 6. aph. 1. Quibuscunque tempora præciduntur, convulsionem è diverso partis præcisæ incurrunt.* Vide hanc ad rem prolixam apud præstantissimum Chirurgum Guil. Fabricium Hildanum, historiam Centur: Observat. Chirurgic. 2. observat. 8.

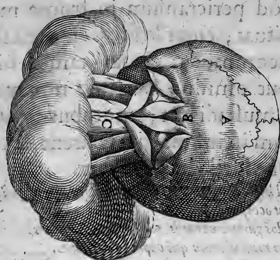
ἰσχυρότερον δ' ἐστὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ὀστέου παντὸς τὸ ὀστέον τῆς κορυφῆς καὶ τῶν οὐάτων, ἢ πᾶν τὸ πρόσθεν, καὶ σάρκα πλέονα καὶ βαθυτέρην ἐφ' ἑωυτῷ ἔχει τοῦτο τὸ ὀστέον. Καὶ δὴ τούτων οὕτως ἐχόντων ὑπό τε τῶν τρωσίων καὶ τῶν βελέων ἴσων

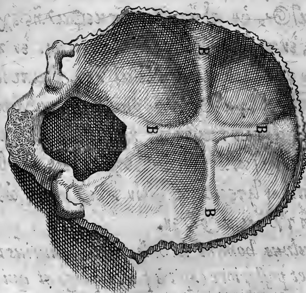
ἁπάντων καὶ ὁμοίων, καὶ μειζόνων καὶ μειόνων ὁμοίως τιτρωσκομένου, ἢ μᾶλλον ταύτῃ τῆς κεφαλῆς τὸ ὀστέον ἧσσον ῥήγνυται καὶ φλᾶται.

Ex universo cranio, id quod post aurem & verticem est robustius existit, quàm id anteriore quod parte apparet, habetque carnem copiosiorem & altiorem. Et ubi læsiones ac tela sunt æqualia, os hac capitis parte minus frangitur, tum & colliditur.

Et hæc pars est moniti quarti. Quum enim exposuisset, quibus locis cranium periculosius lædatur, subjungit nunc ubinam minus periculosè offendatur. Dixit de capitis parte mediâ & lateralibus, nunc comparationem instituit partis anterioris & posterioris: dicitque, ceteris paribus, periculosiora esse vulnera anteriore quàm posteriore capitis parte incidentia. Causas ibidem duas adducit. 1. quod ossa posteriora anterioribus crassiora sint, hinc & ictus minore noxâ sustineant; & quoque si findantur, sordes fissurâ collectæ, non ita citò in subjectum destillent cerebrum. Anne crassius osse frontis occiput? non verò, sed firmius dicere voluit Author. Firmatur à limbis ac exstantibus lineis quas superficie ostendit internâ.

2. Quod

A. Os occipitis à reliquo cranio ſeparatum.
B. Prominentes limbi, ſuperficiè oſsis internâ.

2. quod occiput carne tegatur craſsiore. ita

 eſt,

est, pericranium in occipite crassius est. Accedit, quòd pericranium in fronte musculum constituat, cujus læsiones magna secum trahunt incommoda. Notari tamen hic debet, occiput omnino periculo non vacare, cum & ibi musculi sint, motubus capitis dicati. Verùm in infima ij apparent occipitis parte, neque facile lædi queunt

Vide ad hosce musculos præcedentem figuram, in quâ,

A *Os indicat occipitis.*

B *Musculos parvos vocatos, capitis motui dicatos.*

C *Portionem musculorum qui caput extendunt.*

καὶ ἢν μέλλῃ ἄνθρωπος ἀποθνήσκειν καὶ ἄλλως ἐκ τοῦ τρώματος, ἐν τῷ ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ἔχων τὸ τρῶμα, ἐν πλέονι χρόνῳ ἀποθανεῖται. ἐν πλέονι γὰρ χρόνῳ τὸ ὀστέον ἐμπυΐσκεταί τε καὶ διαπυΐσκεται κάτω ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον, διὰ τὴν παχύτητα τοῦ ὀστέου. καὶ ἐλάσσων ταύτῃ τῆς κεφαλῆς ὁ ἐγκέφαλος ὕπεστι. καὶ πλέονες ἐκφυγγάνουσιν τὸν θάνατον τῶν ὄπισθεν τιτρωσκομένων τῆς κεφαλῆς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἢ τῶν ἔμπροσθεν.

Et si vulnus homini lethale fuerit, diutius tamen supervivet posteriore capitis parte plagam qui accepit. nam tardius ibi os, utpote crassius pus colligit, ipsumque ad cerebrum transmittit. minus etiam cerebri hac capitis parte subest. fereque fit ut plures evadant posteriore quam anteriore capitis parte qui vulnerati.

Con-

Conclusio est prægressi paragraphi, ponens casus læsi cranij, idq; lethaliter, in fronte & occipite. Ictus vehementia, circumstantiæ, ceteraque paria sunto, asserit tamen diutius tracturum vitam qui posterius, quàm anterius qui vulnus accepit. causæ hæ. 1. quod robustius sit occipitis os, frontis osse, uti jam dictum. 2. quòd universa frontis cutis musculosa sit, secus ac occipitis. 3. quod frontis os insignem illam contineat cavitatem, quâ præparatur cerebro aër. nihil autem tale in occipite. 4. quod sub fronte cerebrum sit bifidum, hinc metus sit ne destillans ichor divisuræ se infundat, unde educi nequeat. at hac de re, in occipite non est metus. 5. Quod cerebrum in occipite non adeo uti in fronte caleat, ideoque non ita facile ac frequenter inflammetur. Calet magis frons duabus de causis; ob copiam calidorum vaporum, quos subjectum corpus affatim affundit bregmati, utpote loco subjecto corpori qui perpendicularis, & per quem consuevit superflua eructare natura. Accedit, quod sinus membranæ duræ falci comparatus, continens sanguinem fervidum, desinat in frontem. *Frons* inquit in Coac. * Hipp. *sola continetur non continet.*

*Tum ex eodem hoc libello, paulo post.

Pag: 62.

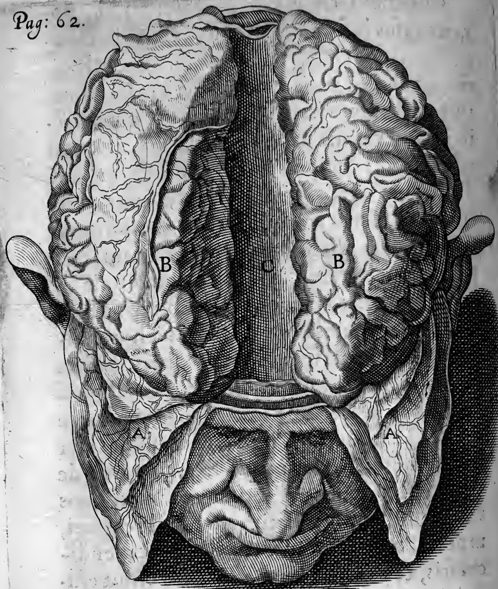

Figura oſtendens quo pacto cerebrum anterius bifidum ſit.

AA *Membranæ cerebri ſeparatæ ac reflexæ.*
BB *Cerebrum ipſum paulum diductum, ut conſpicua magis ſit divi-(ſura*
C *Cerebri diviſura ab occipite ad nares uſque.*

tinet.

tinet. Frons sola inflammationem incurrit à catarrho concitato, cætera loca à catarrho consistente, vide Hipp. Coac. sect. 2. aph. 12. *Cephalagicis ex calvariæ posticæ fracturâ, si crassior è nare sanguis copiosè fluat, grave malum denuntiat.*

6. Quòd frons oculos habeat, partes nobilissimas, quæ hac læsâ in consensum facile traherentur:

καὶ ἐν χειμῶνι πλέονα χρόνον ζῇ ἄνθρωπος ἢ ἐν θέρει, ὅστις καὶ ἄλλως μέλλει ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος, ὁπου οὖν τῆς κεφαλῆς ἔχων τὸ τρῶμα.

Hyeme autem vulneratus diutius vivit, quàm æstate, quacunque demum capitis parte vulnus accepit, ubi alioqui interiturus est.

Est hoc monitum prodromum quintum ac postremum. Statue duos æquè periculosè vulneratos, æstate alterum, alterum hyeme. qui æstate percussus est, succumbet citius, quàm qui hyeme. quæ hujus rei causa? non una. 1. quod innatus calor omnia regens & in sua conservans integritate, alacrior sit, & plus possit hyeme quàm æstate. vide aph. 12. 1. 2. æstivi aëris nos ambientis æstus evocat dissipatque nativum cranij calorem, hinc medullositas ejus facile putredinem incurrit. putredo autem quæ invasit cuncta, humida, flacci-

flaccida, ac inertia reddere solet. Ita videmus feminas, pueros, capite læsos, frequentius mori, aut magis periclitari saltem, quàm viros aut adultos; quòd humidiora putredinique magis obnoxia illorum sint corpora. Notum est, insaluberrimum esse aërem circà æquinoctialem lineam. testes nostri, infælici illâ Ann. 1599. in illa loca expeditione. Testâtur, Orientalem adnavigantes Indiam, quum ad æquatorem perveniunt. 3. minus periculi est hyeme à calamitosis, quæ vulneribus supervenire eo assolent tempore symptomatis, febre dico, &c. observavi febrem capitis vulneri æstate frequenter die. 7. hyeme tardius accidere. 4. hibernus aër familiarior est, habetque plus cum temperamento ossis similitudinis, æstivo. At, dicit aph. 34. 2. minus nos affici ab ijs quæ nobiscum similitudine familiaria. Dicat quis, Hippocratem aph. 18. 5 monere, frigus ossibus esse inimicum. Resp. Eum ibi de ossibus in genere loqui, non de cranij ossibus, nam illa calidiora reliquis sunt ossibus, sicuti ante probatum. Etiam de urente intensoq; ibi loquitur frigore Hippocrates, cui temperies addi hyeme potest, extructo foco, alterato-

que

que decubitus loco. Accedat huic paragrapho locus Celsi cap. 1. lib. 2. *Ex anni partibus saluberrimum ver est: proxima dein ab hoc hyems: periculosior æstas: autumnus longè periculosissimus.*

αἱ δὲ ἕδραι τῶν βελέων τῶν ὀξέων καὶ κουφοτέρων, αὐταὶ ἐπὶ σφῶν αὐτῶν γινόμεναι ἐν τῷ ὀστέῳ. ἄνευ ῥωγμῆς τε, καὶ φλάσιος, ἢ ἔσω ἐσφλάσιος· αὗται δὲ γίνονται ὁμοίως ἔν τε τῷ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς, καὶ ἐν τῷ ὄπισθεν. ἐκ τούτων θάνατος οὐ γίνεται κατά γε δίκην, οὐδ᾽ ἢν γένηται. ῥαφὴ δὲ ἐν ἕλκει φανεῖσα, ὀστέου ψιλωθέντος, πανταχοῦ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἕλκεος γενομένου, ἀσθενέστατον γίνεται τῇ τρώσει καὶ τῷ βέλει ἀντέχειν, εἰ τύχῃ τὸ βέλος ἐς αὐτὴν τὴν ῥαφὴν στηριχθέν. πάντων δὲ μάλιστα, ἢν τὸ βέλος ἐν τῷ βρέγματι γινόμενον κατὰ τὸ ἀσθενέστατον τῆς κεφαλῆς, καὶ αἱ ῥαφαὶ εἰ τύχοιεν οὖσαι περὶ τὸ ἕλκος, καὶ τὸ βέλος αὐτέων τύχοι τῶν ῥαφῶν.

Postquam acutum & leve telum ossi impressum in id vestigium fecerit, idque ut neque findatur, neque collidatur, neque desidat, (quod tam anticâ quàm posticâ capitis parte evenire potest) ex his quamvis mors sequatur, non tamen similiter neque eodem mo-

do id fit. Verum ubi osse detecto sutura in vulnere conspicitur, quocunque id conspiciatur loco, omnium minime vulneri ac telo resistit, si forte in ipsam inciderit telum suturam: potissimum tamen si bregma, (locus capitis maxume debilis) telum senserit, suturæq; in ulcus incurrant, & telum ipsas attingit suturas.

Præmissis monitis ac cautelis nonnullis, velut prolegomenis, ipsam rem jam aggreditur Author; ante omnia exponens, quot modis lædi cranium possit. Eos quinque refert. Hoc paragrapho quatuor,; ἕδρην; ῥωγμὴν; φλάσιν; ἔσφλασιν; paulo post, ξυμφορὴν adjiciens. Singulas ordine explicabimus.

Traditas priores quatuor vulnerum cranij differentias, priusquam explicet, id præmittit; ab hisce modis non æque periculosè lædi caput. neque id mirum: quid enim? ubi leviter impressum cranio teli fuerit vestigium, illa res non potest tantum adferre periculi, ac si fissum fractumve cranium foret. neque si leviter ac superficietenus capillari rimâ fissa sit externa tabula, tantæ molis res est, ac si insignis rima utramque tabulam penetret; aut internam (quæ major difficultas) integrâ externâ. Si fractura cum Depressione

coïncidat, ita ut fragmentum ab unâ avulſum parte ſub oppoſiti oſsis latitet limbo, ſubjectum premens cerebrum; quis non videt, majorem longè hic eſſe difficultatem, quam ſi punctum aut dedolatum tantum fuerit cranium? Hæc tantum eſt mens hujus paragraphi. Quo viam ad ipſam parat rem. Addit tamen duos caſus per ſe ſemper periculoſos. Primus, quoties ictus in locum incidit ſuturæ: nam filamenta membranoſa per ſuturarum ſe trajicientia locum, prohibent impediuntque quo minus aut fiſſura ſcalpris deleri queat, aut ſordes loco fiſſo collectæ educi. ejuſcemodi itaque æger non poteſt non ſummè periclitari. Alter, ſi in ipſum bregma inciderit vulnus. cujus cauſæ jam ante plenè fuere datæ.

Τιτρώσκεται δὲ ὀστέον τὸ ἐν κεφαλῇ, τοσούς δὲ τρόπους. Τῶν δὲ τρόπων ἑκάστου πλέονες ἰδέαι γίνονται τοῦ κατήγματος ἐν τῇ τρώσει.

Tot modis vulneratur capitis os; agnoſcitq́; quiſque modus plures fracturæ ſpecies.

τοσούς δὲ τρόπους. *Tot modis.* quot? relatis præcedente paragrapho, Rimâ ſive Fiſſura; Colliſione; Depreſsione; Teli ſede; jungitque TEXT.

 ſtatim

ſtatim Infortunium. Addit, ſingulos hoſce modos agnoſcere πλέονας ἰδέας. Certè plurimæ ſunt ſingularum læſionum ideę. Exemplo ſint Rimæ ſive Fiſſuræ; quarum alia longa, brevis alia; alia incurva, alia recta; profunda, aut ſuperficiaria; fracturam conjunctam habens, aut non; cum depreſsione concurrens, aut ſecus; internam ſolvens tabulam, illæsâ externâ; Frontem ſolvens, cum occiput ictum, aut contra. aliæque plurimæ differentiæ. Idem in Colliſione ſeu Contuſione evenit; aut cranium tantum deprimens, aut ſimul findens, imò & frangens, tales namque Colliſionis modi eveniunt quotidie. Iam Veſtigium ſeu Teli ſedes quantam parit indies diverſitatem: fit, ex ipsâ veſtigij forma ſolo intuitu uti conjicere poſsis, quonam teli genere datus ictus: eſt, quum portio ſuperficiaria cranij deperdita eſt; accidit, fragmentum teli uti etiam oſtendat locus læſus. Hæc exactè in ſingularum ſpecierum examine proſequemur. Illud nunc pręmitto: Hippocrates quinque modis lædi poſſe cranium ſtatuit, vocat autem ἕδρην, ῥωγμὴν, φλάσιν, ἔσφλασιν, ξυμφορήν. Veſtigium, Fiſſuram, Contuſionem, Depreſsionem, Infortunium, quæ hodie contrafiſſura. Veſtigium eſt, cũ teli ſedes in oſſe læſo etiam-

num apparet. Fissura sive Rima, quum simpliciter ossis continuum solutum est, non tamen vacillant ossa. Contusio, cum intus depressum fuerit cranium. Depressio, composita ex fissurâ & Contusione est species, ubi & fissum os, & simul introrsum depressum. Infortunium, quum ossis continuum alio solvitur loco, quam in quem incidit plaga. Galenus 6. Meth. cap. 6. totidem habet genera, verum alijs expressa vocibus, appellans, ῥωγμὴν, καὶ ῥῆξιν, ἐγκοπὴν, διακοπὴν, ἕδρην, θλάσμα ἢ καὶ θλάσιν, καὶ ἔνθλασιν. Ægineta multò plures habet læsionum Capitis differentias lib. 6. cap. 90. sed quæ ad has quinque ab Hippoc: traditas referri posse videntur. Celsus Cap. 2. lib. 8. hæc latinis verbis ita prosequitur: *Omne autem os ubi injuria accessit, aut Vitiatur, aut Finditur, aut Frangitur, aut Foratur, aut loco movetur.* qui Celsi locus eam mihi aliquando peperit difficultatem, quod Author is (gravis profectò, quemque maxumi facio) inter Fissuram & Fracturam distinguat; quum Fracturæ vocem non habeat Hippocrates, & tamen evidenter à fissurâ differat fractura. Satisfacere mihiipsi soleo, si fracturam sub fissurâ comprehendi posse dicam. Quod ut intelligatur, is meam

audiat vulnerum capitis distributionem. Dico cranium lædi, Perforatione sive Puncturâ; Dedolotiane; Fissurâ; Fracturâ; Contusione.

Puncturâ, cum quis stylo, pugione, cultro, acuto ve aliquo feritur telo. hæc duplex, alia extimam solummodo pervadens tabulam; quam Puncturam propriè voco; aut utramque, quæ Perforatio dicetur. Dedolatio vulnus cranij est, cum substantiæ abolitione. uti, glans à sclopeto emissa, superficiemque cranij tangens, portiunculam ab externâ tabulâ secum si auferat. aut machærâ latioreve gladio idem si fiat. Hoc enim casu, nec punctum, perforatum, fissum, nec fractum erit os; & tamen ejus continuum violenter solutum. Sub hac specie, ἕδρην Hipp. comprehenderim. Fissura dicitur quum cranium per longitudinem dividitur, ita ut situm, naturalemque suam figuram, nihilominus servet integram; hoc est, partes ejus loco non moventur, uti in Fracturâ accidit. hujus magna diversitas; est namque aut conspicua, aut cæca, aut media. Sub cæcâ, Contrafissuram Hippoc: comprehendo. Fissuræ varias differentias prolixè hoc libello paulo post prosequitur Hippocratis. Fractura, con-

tinuum oſsis ita ſolvit, loco ſuo uti oſſa moveantur. Exempli gratiâ, ictus adeò vehemens ſi ſit, duobus uti locis cranium findat; ita ut fiſſuræ intermediam oſsis partem ſolutam, ac fluctuantem comprehendant; dixerim os eſſe fractum. ſicuti etiam, quum in fragmenta aliquot comminutum os eſt. aut ſi avulſa à cranio oſsis pars ſub oppoſitâ parte lateat; quod ἔσφλασιν Hipp: vocat; ἔνθλασιν Galenus. Contuſio, Hippocrati θλάσις, vulnus propriè non eſt. Fit enim quoties à telo obtuſo, violentiâ quadam, introrſum compulſum cranium incurvatum apparet, exhibens ſenſui exterius cōſpicuam lacunam, ſeu locum cavum, integris licet partibus cranij cunctis. eodem uti in ſtanneis plumbeiſve quotidie uſu venire cernimus vaſis.

Tot igitur modis lædi caput poteſt. Qui ſinguli ſuas admittunt differentias ac ſubdiviſiones, quemadmodum in ſingulorum pleniore expoſitione dicetur; quod jam proſequetur Author. Quem priuſquam excutiamus, operæpretium erit audire Æginetam enumerantem diſtinctè & curiosè admodum vulnerum Capitis differentias cap. 90. lib: 6. Sic ergo ille,

'Ιδίως

Ἰδίως δὲ τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ κάταγμα, διαίρεσίς ἐστιν τοῦ κρανίου ποτὲ μὲν ἁπλῆ, ποτὲ δὲ πολυσχιδής, ὑπό τινος ἔξωθεν βίας γινομένη. τοῦ δὲ κατάγματος τῆς κεφαλῆς αἱ διαφοραί εἰσιν αὗται. ῥωγμή, ἐκκοπή, ἐκπίεσμα, ἐγγίσωμα, καμάρωσις. ἐπὶ δὲ τῶν νηπίων καὶ θλάσις. ῥωγμὴ μὲν οὖν ἐστιν, διαίρεσις τοῦ κρανίου ἐπιπολαῖος ἢ βαθεῖα, μηδαμῶς ἕως ἔξω μετακινηθέντος τοῦ πεπονθότος ὀστέου. ἐκκοπὴ δέ, ἐστι διαίρεσις τοῦ κρανίου μετὰ ἀνακλασμοῦ τοῦ πεπονθότος. εἰ δὲ καὶ ἀποθραυσθείη τὸ πεπονθὸς, ἀποσκεπαρνισμόν τινες τὸ πάθος προσηγόρευσαν. ἐκπίεσμα δέ, ἐστιν πολυμερὴς τοῦ ὀστέου διαίρεσις μετὰ τοῦ κατεαγότα ὀστάρια ὑποκεχωρηκέναι κάτω πρὸς τὴν μήνιγγα. ἐγγίσωμα δέ, ἐστι τοῦ ὀστέου διαίρεσις μετὰ τοῦ τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν, ὑπεληλυθέναι τοῦ κατὰ φύσιν κάτω πρὸς τὴν μήνιγγα. καμάρωσις δέ, ἐστιν διαίρεσις τοῦ κρανίου μεθ' ὑψώσεως τῶν πεπονθότων, ὥς φησιν ὁ Γαληνός, ἐπὶ τὰ ἔξω ὑποχώρησις καὶ κοίλανσις, παραπλησίως τοῖς ἐκπιέσμασι. οὕτω γὰρ ἐκεῖνος οἴεται. τινὲς δὲ καὶ τριχισμὸν τούτοις προσηρίθμησαν. ἀλλ' ἐστιν ὁ τριχισμὸς στενωτάτη ῥωγμή, καὶ τὴν αἴσθησιν διαλανθάνουσα. διὸ πολλάκις λεληθυῖα διὰ τὸ μὴ ἀκριβῆ γενέσθαι τὴν σημείωσιν, θανάτου γέγονεν αἰτία. ἡ δὲ θλάσις, οὐκ ἔστι διαίρεσις τοῦ ὀστέου, καὶ ταύτῃ ἄν τις εὐλόγως οὐδὲ κάταγμα φαίη τὴν τοιαύτην διάθεσιν. ἀλλ' ἔστιν ὥσπερ καὶ οἷον κάμψις ἐπὶ τὰ ἔνδον τοῦ κρανίου, κοιλαίνουσα χωρὶς τοῦ λυθῆναι τὴν συνέχειαν, καθάπερ ἐπὶ τῶν χαλκῶν τε καὶ ὠμοβυρσίνων ἀγγείων ἔξωθεν πληττομένων γίνεται. εἰσὶν δὲ τῆς θλάσεως δύο διαφοραί. ἢ γὰρ δι' ὅλου τοῦ πάχους ἑαυτοῦ θλᾶται τὸ ὀστέον. ὥστε πολλάκις καὶ ἀποστῆναι τὴν μήνιγγα, ἢ πάντως γε θλίβεσθαι πρὸς τοῦ κρανίου δι' ὅλου. ἢ οὐ δι' ὅλου, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκτὸς μόνον πυγὴν ἐπιφάνειαν ἄχρι τῆς διπλόης. τινὲς δὲ ταύταις ταῖς διαφοραῖς καὶ τὸ ἀπήχημα προσεθήκασιν. ὅπερ ἐστὶ κατ' αὐτοῦ ῥῆξις κρανίου κατὰ τὰ ἀντικείμενα τῶν πεπληγμένων γινομένη μερῶν. πλανῶνται δὲ οὗτοι. οὐδὲ γὰρ ὥσπερ ἐπί τινων ὑαλίνων ἀγγείων, ὡς αὐτοί φασι, κἀνταῦθα γίνεται. ἐκεῖνα μὲν γὰρ διὰ τὸ εἶναι κενὰ τοῦτο πάσχουσιν. τὸ δὲ κρανίον πλῆρές ἐστι, καὶ ἄλλως ἰσχυρόν.

Ea La-

Ea Latine sic reddi possunt.

Fractura in capite peculiariter calvariæ est divisio, nunc simplex, nunc multifida, à vi quadam exteriore facta. Porrò differentiæ capitis fracturarum hæ numerantur: Rhogme, Eccope, Ecpiesma, Ecgisoma, Camarosis, in infantibus etiam Thlasis. Rhogme, Calvariæ per summa est divisio, aut rima profundior, in qua nequaquam os vitiatum foras emovetur. Eccope, calvariæ fissura est, cum ossis offensi rupturâ. At si à reliquo osse pars offensa discesserit, Aposceparnismon nonnulli vitium appellant. Ecpiesma in multas parteis calvariæ effractio est, in qua profundius ossa descenderint, & cerebri membranam contactu suo præmant. Ecgisoma, calvæ ictus est, in quo os vitiatum ad interiorem cerebri membranam descenderit. Camarosis, divisio calvariæ est, in quâ pars affecta cameræ modo exaltata relinquitur, ut Galenus tradit, ac intro à sanis fracturæ partibus ossa magis recedunt, membranæque innituntur, quemadmodum in ecpiesmate. sic enim ille existimat. Alij etiam Trichismon, quasi dicas Capillationem his adnumerarunt. Est autem Trichismus, arctissima rhogme, sensum plerumque fallens, eoque latens: quæ quia non facilè se ostendit, mortis causam sæpe adfert. Thlasis calvariæ divisio non est, eoque nec fracturam rectè dixeris ejusmodi affectionem; verùm est ossis calvæ

in interiorem partem impulsio, aut inflexio, concavitatem integra calvæ continuitate efficiens tantùm; ut licet in plumbeis, ex crudóve corio confectis vasculis, si foris percutiantur illidanturve, conspicari. Porrò Contusionis hujus duæ existunt differentiæ; vel enim calva per totam ipsius crassitiem contunditur, ut frequenter etiam cerebri membrana abscessu occupetur; vel omninò à calvariâ, hæc per totum, aut non per totum premitur, sed juxtà exteriorem duntaxat superficiem usque ad laminam secundam deprimitur. Sunt qui his differentijs Apechema, quasi dicas ab Echo responsionem, addiderint. Ea est, à contrariâ ictus parte facta calvariæ fractura. At falluntur hi; quoniam non fit in hominis calvâ quemadmodum in vitreis quibusdam vasculis fieri illi docent. Illa siquidem vacua sunt, ideoque id patiuntur: calva autem hominis undique plena & alioquin solida est.

Ὀστέον ῥήγνυται ἢ τιτρωσκόμενον, καὶ τὰ περιέχοντα ὀστέα τὴν ῥωγμὴν, ἀνάγκη φλάσιν προσγενέσθαι, ἥνπερ ῥαγῇ. Τῶν γὰρ βελέων ὅ, τι περ ῥήγνυσι τὸ ὀστέον, τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ φλᾷ τὸ ὀστέον ἢ μᾶλλον, ἢ ἧσσον. αὐτό τε ἐν ᾧπερ καὶ ῥήγνυσι τὴν ῥωγμὴν. εἷς οὗτος τρόπος. * ἰδέαι δὲ ῥωγμέων τοῖαι γί-

* placet hoc loco acumen Mercurialis, qui sic legit: ἰδέαι δὲ τῶν ῥωγμέων παντοῖαι γίνονται, καὶ γὰρ λεπτότεραι, καὶ πάνυ λεπταί, ὥστε οὐ καταφανέες γίνονται οὔτε αὐτίκα μετὰ τὴν

τῶν τρώσιν, ὅτε ἐν τῇσιν ἡμέρῃσιν ἐν ἧσιν ἂν καὶ πόνων ὄφελος γένοιτο τοῦ θανάτου τῷ ἀνθρώπῳ. *species fissurarum diversæ sunt, nam & tenuiores, & multum tenues, adeo ut minime conspicuæ fiant, neq; statim post vulnerationem neq; in diebus, in quibus, & laborum necessitas mortis hominis contingat.*

νονται. καὶ γὰρ λεπτότεραί τε καὶ λεπταὶ πάνυ ὀστέου καταφανέες γίνονται. ἔστι δὲ ἄλλιον ῥωγμέων, οὔτε αὐτίκα μετὰ τὴν τρῶσιν, οὔτ' ἐν τῇσιν ἡμέρῃσιν ἐν ἧσιν ἂν καὶ πόνων ἂν * ὄφελος γένοιτο τοῦ θανάτου τῷ ἀνθρώπῳ. αἱ δ' αὖ παχύτεραί τε καὶ εὐρύτεραι γίνονται τῶν ῥωγμέων. ἔνιαι δὲ καὶ πάνυ εὐρέαι. καὶ αἱ μὲν ἐπὶ μακρότερον ῥήγνυνται. αἱ δὲ ἐπὶ βραχύτερον. καὶ αἱ μὲν ἰθύτεραι. αἱ δὲ ἰθεῖαι τε καὶ πάνυ. αἱ δὲ καμπυλώτεραί τε καὶ καμπύλαι καὶ βαθύτεραι. αἱ δέ, εἰς τὸ κάτω, καὶ διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου.

magnus Scaliger hic τέλος legit. Quē meo judicio Mercurialis immeritò carpit. nam subjungit ipse Hipp. hanc rem finem sive mortem homini adferre.

Os vulnere finditur. Cum autem finditur collidi necesse est quod fissum fuerit. quoties namque os à telo finditur, ab eodem plus minusve colliditur, idque ubi rimam fecit, Hic est unus modus. Variæ porrò sunt rimarum species; tenuiores namque aliæ; aliæ tenuissimæ, adeo ne quidem oculis uti pateant, neque statim post ictum, neque quo tempore dolores intendi solent: hocque vulneratum abripit. Aliæ rursus crassiores latioresque; quædam latissimæ; nonnullæ breviores, longiores aliæ; aliæ rectæ, rectissimæ quæ-

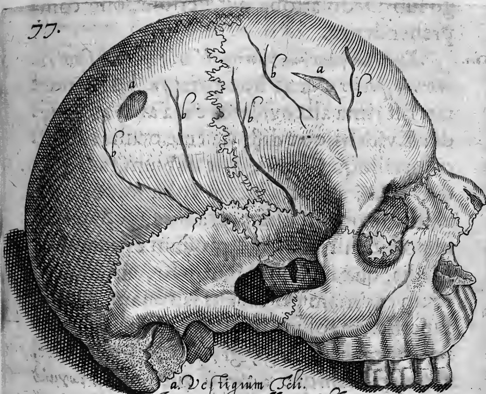
dam; nonnullæ magis minusve curvæ; superficiariæ nonnullæ, aliæ totum os ad imum usque pervadunt.

A Fissurâ, tanquam primâ Vulneris capitis specie, quæque fræquenter admodum incidit; initium facit Hippo:; vocatque ῥῆγμα & ῥωγμὴν. Gal. 6. Meth. ῥῆξιν vocat, quamvis ῥῆγμα propriè Hipp. sit Fissura; ῥωγμὴ verò Rima. ita ut Fissura ei, nil nisi major sit rima.

Text. ὀστέον ῥήγνυται ὑπὸ τοῦ ὀξέος... *os vulnere finditur.* hoc est, causa vulnerans violenter in caput incidens, frequenter causa est, ut cranium findatur, sive rimam agat.

Text. καὶ τῷ περιέχοντι ὀστέῳ &c. *quum autem finditur, collidi necesse est quod fissum fuerit* Hic locus nonnullos interpretes torquet, existimantes Hippocratem velle, quod nunquam posit findi os nisi simul intus sidat, sive comprimatur. Ego non ita censeo, sed Hipp. velle puto, nullam posse fieri in cranio rimam sive fissuram nisi à telo obtuso. Audi eundem Coac. sect. de

„ Tromatis Capitis aph. 5. *Rumpuntur autem po-*
„ *tissimum* (capitis nempe ossa) *obtusis telis.* obtusum autem corpus incidens in pericranium, in eo contusionem faciat necesse est. ut per contusionis vocem Hipp. hic intelligat:

gat contusionem cutis capitis, non cranij.

 Verum,

Verum, quid si acuto gladio findatur os, dicat quis, nonne erit fissura absque contusione? illa, licet rimam referat, non tamen ita vocat; verum ἐγκοπὴν Dissectionem; quam ego sub Dedolatione aut Perforatione comprehenderim.

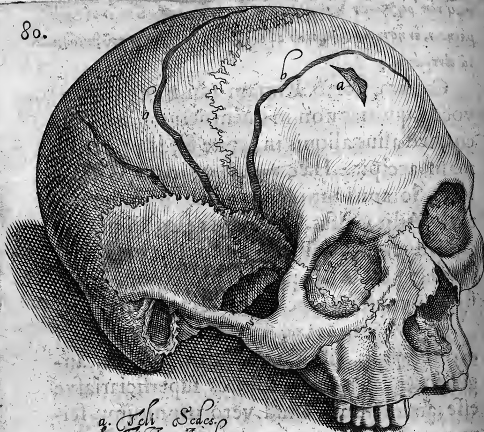
Text. ἰδέαι δὲ ῥωγμέων πολλαὶ γίνονται. *Variæ porrò sunt rimorum species*, quas hoc paragrapho enumerat. Est rima alia evidens, cæca alia, alia media. Evidens, quæ diducta cute oculis conspici specilloque, citrà omne dubium, tangi potest. Hæc autem unicam solummodo, aut ambas cranij tabulas pervadit. Quòd quî scire posſit chirurgus, postmodum exponemus. Media, quæ levior solummodo, aut ad summum extimam pervadens laminam, aut ejus superficiem solum infestans. hanc Capillarem vocant chirurgi, græcorum imitatione. Ægineta namque τριχισμὸν aut τριχοειδῆ ῥωγμὴν appellat. definiens lib. 6. cap. 90. Trichismum τριχισμὸς, στενοτάτη ῥωγμὴ καὶ τὴν αἴσθησιν διαλανθάνουσα διὸ πολλάκις λεληθυῖα διὰ τὸ μὴ ἀκριβῆ γίνεσθαι τὴν σημείωσιν, θανάτου γέγονεν αἰτία. *Trichismus est arctissima Rhogme, sensum plerumque fallens, eoque latens, quæ quia non facile se ostendit, mortis causam sæpe adfert.* Cujus insignis loci authoritate fretus

Græ-

græcum hunc Hipp. textum doctiſsimè corrigit, magnus ille Anutius Foëſius, legens;
καὶ γὰρ λεπτότεραί τε, καὶ λεπταὶ πάνυ ὀστέου καταφανέες γίνονται ἔνιαι τῶν ῥωγμέων, οὔτε αὐτίκα μετὰ τὴν τρῶσιν, οὔτε ἐν τῇσιν ἡμέρῃσιν, ἐν ᾗσιν ἂν καὶ πόνων ὄφελος αἴτιον γίνοιτο τοῦ θανάτου τῷ ἀντρώπῳ.

Cæcam porrò Rimam (quæ tertia erat) voco) quoties non in quem ictus incidit locus, ſed alius aliquis in capite finditur, ſeu rimam accipit. Hæc ἀπήχημα dicitur Græcis. Hanc Soranus antiquus medicus primum notavit; Vidit Celſus. Fruſtraque eam aliquando contingere, cum Paulo nonnulli ex neotericis negant. De hac plenius paulo poſt, in poſtrema vulneris ſpecie cum Hippocrate.

καὶ γὰρ λεπτότεραί τε καὶ λεπταί. *Tenuiores enim aliæ, aliæ tenuiſſimæ.* Fiſſuras alias alijs latiores, angustiores, alias profundiores ſuperficiariaſve eſſe jam dictum. Illud verò monitum, ſcitu neceſſarium chirurgo; quò anguſtiores ſunt rimæ ſi profundæ ſunt, eò plus adferre periculi; patentiores ac hiantes minus. Cujus rei cauſæ, primò, quòd amplæ rimæ Chirurgi viſum non effigiant, uti contrà anguſtæ aut cæcæ faciunt non rarò; eoque ſecuro, nec de ſcalpturâ, raſurâ alijſve, cogitante remedijs, Text.

dijs, invalescens malum ægrum obruit. Accedit,

cedit, quòd patentiores rimæ, naturæ ad expellenda noxia præbeant spatium, hincque ad periculosum modioli usum confugere opus non sit. Ipse hanc ad rem ita loquitur Hipp. Coac. sect. 12. aph. 7. *ossium rima occulta interdum non ante septimum diem, decimumquartum interdum, interdum serius se ostendit. Nam caro ab osse abscedit, tumque os lividum apparet. dolores item ichorum diffluentium excitantur. Atque hæc talia remedijs difficulter cedunt.* Occultam hic vocat rimam, quæ non conspicitur, idq; aut ipsius fissuræ ratione, aut chirurgi negligentiâ. Fissuræ ipsius, si capillaris sit; si in suturas incidat. Negligentiâ chirurgi non pauci moriuntur. In occultâ rimâ, aut subtili admodum, id maxumam difficultatem adfert, quòd carunculæ illæ quæ in tabularum visuntur meditullio, præ concussione (nam rimas ut plurimum obtusum facit telum) compressæ, sanguinis aliquid effundant. is dicto putrescens loco, os in inflammationem rapit. Observatum non semel, inflammatione tactum fuisse locum inter duas tabulas medium. Hincque fit, aliquot interdum septimanis, addo & mensibus post acceptum ictum, ut percussus nihil mali suspi-

cetur, ſicq; præter expectationem ſuccumbat. Vide de morte ſubſequuta, ex neglectâ capitis rimâ, apud Schenck. Obſerv: tom: 1. 34. Et exemplum valde nobile. apud Valeriol: cap. 5. Appendicis loc. comm. Præter plurima à me obſervata. Vnum admodum eſt nobile; Quidam Anno 1603 poculo ſtanneo à compotore in bregmatis os dextrum, non procul à muſculo temporali, percuſſus fuit. Aperto pericranio, nihil fiſsi ſe deprehendiſſe aſſerebat Chirurgus. (qui medicum non acciverat) conſolidato itaque quod in pericranio erat vulnere, æger obambulans, rerumq; ſuarum ſatagens, pancraticè ſe valere quotidie aſſerebat. Poſt decimum menſem inter ambulandum vertigine correptus concidit, neque diu poſt obijt; aperto cranio, deprehenſum, os loco ictus planè computruiſſe; Nigricans enim non abſq; inſigni fœtore, ipſam menyngem in conſenſum traxerat. Notent itaque chirurgi, majores patentioreſque fiſſuras, anguſtis minus eſſe debere ſuſpectas; audiantque Celſi conſilium *Omnia ſuſpicari.*

Text. καὶ βαθύτεραι. rectè à nonnullis animadverſum, Voculam hic deſiderari, legendumque

que: αἱ μὲν ἐπιπολαιότεραι, αἱ δὲ βαθύτεραι. Vult enim, (quod jam à nobis explicatum) fissuram aut superficiariam, aut profundiorem esse.

φλασθείη δ' ἂν τὸ ὀστέον ἐν τῇ ἑωυτοῦ φύσει, καὶ ῥωγμὴ τῇ φλάσει οὐκ ἂν προσγένοιτο τῷ ὀστέῳ οὐδεμία. δεύτερος οὗτος. ἰδέαι δὲ τῆς φλάσιος πλείους γίνονται. καὶ γὰρ μᾶλλον τε καὶ ἧσσον φλᾶται, καὶ ἐς βαθύτερόν τε καὶ διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου, καὶ ἧσσον ἐς βαθὺ, καὶ διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου. καὶ ἐπὶ πλέον τε καὶ ἔλασσον, μήκεός τε καὶ πλατύτητος. ἀλλὰ τουτέων τῶν ἰδεῶν, οὐδεμία ἐστὶν ἰδόντα τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν γνῶναι, ὁποίη τίς ἐστι τὴν ἰδέην, καὶ ὁπόση τὸ μέγεθος. οὐδὲ γὰρ εἰ πέφλασται, ἐόντων πεφλασμένων καὶ τοῦ κακοῦ γεγενημένου, γίνεται τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι καταφανὲς ἰδεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν τρῶσιν. ὥσπερ οὐδὲ τῶν ῥωγμέων ἔνιαι ἑκὰς ἐοῦσαι ἢ ἐρρωγότος τοῦ ὀστέου.

Contundi quoque os potest, quamvis in suo statu maneat, & nulla ossi colliso se jungat rima. Atque secundus hic est modus. Sunt verò contusionis species plures; etenim aut plus aut minus contunditur; etiam, aut contusio pervadit totum os, aut in summo magis hæret, non in toto. Etiam longitudinem latitu-

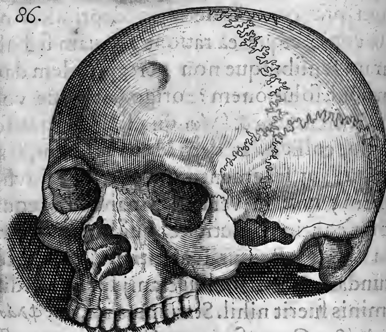
 dinem-

dinemque nunc majorem, nunc minorem ostendit. Nulla autem harum contusionum aspectu dignosci potest, qualis nempe quantave sit. nam postquam quid contusum est, non protinus ab ictu malum se videndum præbet; sicuti etiam osse fisso nonnullæ ex rimis quæ longius tendunt.

Descriptâ Rimâ sive Fissurâ, læsionis cranij specie primâ, Secundam nunc proponit; quam φλάσιν vocat, θλάσιν Galenus ac Paulus. Vertunt interpretes Contusionem, & Collisionem. Quamvis inter eos qualisnam hæc sit species, seu quonam modo cranium in hoc læsum sit, non conveniat. Non desunt, qui solutæ in osse continuitatis velint esse speciem, cum sub irruente extrinsecus aliquo violento, valido & duro corpore, os ita contunditur, ut externa facies integra permaneat, at in profundo sint parvæ & multæ divisiones. quod in puerorum ossibus maxumè contingere volunt. Alij (quibus nos accedimus) φλάσιν cranij affectum dicunt, quo ossis continuum non solutum, forinsecus saltem ac ad sensum: ita conceptis verbis hic ait Hipp: *Contundi quoque os potest, quamvis in suo statu maneat, & nulla colliso ossi se jungat rima.* Quid potest dici manifestius? nisi dicere ve-

limus

limus, nullam accedere oſsi ſenſualem continui ſolutionem. Eodem modo, ut in convulſione medici dicunt, eſſe continui ſolutionem, ſed ſenſibus incompertam, quia adeſt dolor. at verò, nunquam credo vocaverint vulnus. Idem ſi hic dicant, jam non eſt magna difficultas. quis enim non videt, quum præ contuſione intus deprimitur os, in ſe cogi, atque eâ ratione aliquam ſed obſcuram ſenſibuſque non perceptibilem dare continui ſolutionem? origo namque voci Græcæ eſt à φλάω & θλάω, quod eſt conquaſſo, premo, collido. at verò id citrà rimam, fracturam, aut fragmentorum poteſt fieri avulſionem, quæ in verâ ſive manifeſtâ requiruntur continui ſolutione. quid? quòd priorem ſi amplectamur ſententiam, jam inter ſecundam & tertiam læſi cranij ſpeciem, diſcriminis fuerit nihil. Statuimus itaque, φλάσιν ſeu θλάσιν, Contuſionem, Colliſionem, eſſe cranij ad interiora depreſsionem, ita ut tangentibus ac intuentibus exterius lacuna ſive fovea appareat. Eodem modo, uti indies in ſtanneis, plumbeis, cupreis, aut etiam figulinis nondum coctis accidere cernimus vaſis. Quodipſum pueris, fœminis,

iisque quibus molle ductile sive depressile

non

non tamen fragile contigit cranium, evenire ſolet. Hi namque ſi à corpore obtuſo validè in caput feriantur, cedit ac deſidit, non tamen rumpitur cranium. Etiam in adultis interdum accidit. Habet exempla hujus caſus plura Clariſsimus Hildanus, obſervat. Chirurgic: Centur. 2. eaque lectu digniſsima. Accidit tamen ſubinde, ut cum fractura hæc incidat ſpecies. Exemplum videre eſt eſt apud Pareum lib. 9. Cap. 8. de nobili quodam equite turmæ ducis Stempani. Is dum in disjecta murorum caſtri Heſdini parte propugnaret, glande tormento manuario miſſa ictus eſt in bregmate, alioqui caſside armato. Caſsidem quidem glans impulſa depreſsit, non fidit: imò nec cutem muſculorum, nec cranium, quod ſaltem cerni poſſet. nihilominus ſexto die Apoplecticus interijt. aperto cranio, viſum, laminam internam fractam, fragmentaq; ex ſe emittentem, quæ tanquam aculei cerebro inhærebant, integrâ interim tabulâ cranij externâ. Verum hic caſus proponit verum cranij vulnus, pertinetque ad ſequentem modum ſeu ἐσφλασιν. In hoc, non niſi depreſsio eſt cranij, citra ullam continui diviſionem. nam retra-

ctum

ctum cranium in quie ſuum locum reſtitutum nihil amplius mali habet. Huic negotio non unus inventus eſt modus, prout diverſa fuerit capitum varietas. Craſſo namque duroq; cranio alia debetur ratio quàm puerili, fœmineo, molli ac flaccido. Hiſce, cucurbita denudato depreſſoque admota loco, ſi naribus oreque clauſo validè expirare nitatur æger, idonea. Doctiſsimus ingenioſiſsimuſque hujus ævi chirurgus Guilielmus Hildanus, eidem fini corneam excogitavit cucurbitam, parte faſtigiatâ paulum incurvam, ibidemque foramine non amplo apertam, quam lacunæ appoſitam, ægro nares ac os claudente, ore apprehendit miniſter, cui latera firma, validâque præditus inſpiratione, ut forti illâ ſuctione in ſuum redeat locum depulſum os. Idem ſequentem miſcellam emplaſtri formâ loco læſo admovet, & poſtquam topicum ſiccatum firmiter cranio glutinatum hæſerit, illud ſurſum trahendo ac avellere conando (funiculi eo fine emplaſtro extus additi) eâ ratione thlaſin ſuæ reſtituit integritati.

℞ *Farinæ triticeæ ℥ j. Ichthyocollæ aqua betonicæ & ſalviæ diſſolutæ ℥ ß pulve: maſtichis, thuris*

Fig. prima.
D *Torcular.*
E *Vectis, transiens per terebram notatam.* B.
C *Suffulcrum, aut latior torcularis pars, capiti imponenda.*
A *Bifida terebræ pars, depresso infigēda loco.*

Fig. secunda
* *Emplastrum, cui additi funiculi, quib⁹ sursum trahi possit.*

Fig. tertia.
X *Cornea cucurbita, incurva, habēs altero extremo foramen.*

thuris, farinæ volatilis, sanguinis draconis,

 gipsi

gipsi ana q. s. misce: coque in aqu: betonicæ & salviæ ad debitam consistentiam. applicetur calidè

Firmioribus cranijs major debetur conatus. ijs itaque in centro depresſi loci apprimitur elevatorium manubriatum, habens altero extremo forantem terebram, quò infixo conandum retrahere in ſuum locum depreſſum os. Aut inſtrumentum, cujus jam dedimus figuram, depreſſo affigitur loco, eaque ratione reducitur.

Cum autem hic læſionis cranij modus vulnus dici nequeat, anne incommodi aliquid ſecum adfert? maxumum certe. Quò namque depreſsio validior, eò extus lacuna apparet major; eoque intus magis protuberet cranium neceſſe eſt; locus ille protuberans premens menyngem, imò cerebrum, impediat ejus liberum motum neceſſe eſt; inde apoplexiæ periculum. haud aliter namque hic fit, ac in pleuritide, in quâ diſtentâ tumidaque thoracis capacitatem verſus pleura, motum pulmonis impediri videmus; inde namque reſpiratio intercepta. Vt non dicam, ictus vehementiâ non poſſe non validè cerebrum concuti, indeque lacerari aut medullo-

ſitatem

sitatem cranij, aut rumpi exilia illa quæ inter duram ac tenuem membranam sunt vascula; unde maxumus mortis metus.

καὶ ἦσαν ἐς βάθυ, καὶ διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου. Nonnulli hic Text.
ex Ægineta restituunt, καὶ οὐ διὰ παντός. retineri malim priorem lectionem, utpote affirmativam. Mens enim Authoris est; Collisionem interdum adeò esse validam, ut subjecta membrana insigniter prematur; leviorem interdum, ita ut non nisi externa tabula depressa sit, ad meditullium usque. qua in re minus difficultatis. Quamvis juvenem viderim 26. annorum, cui licet levis appareret in externâ tabulâ lacuna, nihilque æger inde se incommodi percipere diceret, eoque securus nihil moliretur chirurgus; tamen trimestre post succubuisse vulneratum, laceratis meditullij carunculis, indeque in putredinem imo sphacelum tractâ non solum internâ tabulâ, verum ipsa insuper subjectâ membranâ.

ἐσφλᾶται) τὸ ὀστέον ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ ἔσω σὺν ῥωγμῆσιν· ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἐσφλασθείη. τὸ γὰρ ἐσφλώμενον, ἀπορρηγνύμενόν τε καὶ καταγνύμενον, ἐσφλᾶται ἔσω ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου μενον-

τοῦ ἐν τῇ φύσει τῇ ἑωυτοῦ. καὶ δὴ ὅυτω ἐρωγμὴ ἂν προσείη τῇ ἐσφλάσει. τρίτος οὗτος τρόπος. ἔσφλασαι δὲ τὸ ὀςέον πολλὰς ἰδέας. καὶ γὰρ ἐπὶ πλέον τοῦ ὀςέου καὶ ἐπ' ἔλασσον. καὶ μᾶλλόν τε καὶ ἐς βαθύτερον κάτω, καὶ ἧσσον τε καὶ ἐπιπολαιότερον.

Deprimitur vero os, & fissum a suo statu in interiorem partem desidit. ni enim fissum esset, medium desidere nequiret. Etenim ab integro abruptum osse, quod in suâ integritate permanet, intrò cedit: ut necesse sit ita depressum os findi. Tertius hic est modus. Deprimitur autem os diversimodè; aut enim majus minusve est ossis quod desidit fragmentum; aut idem multum sub alio se effert osse, aut parum.

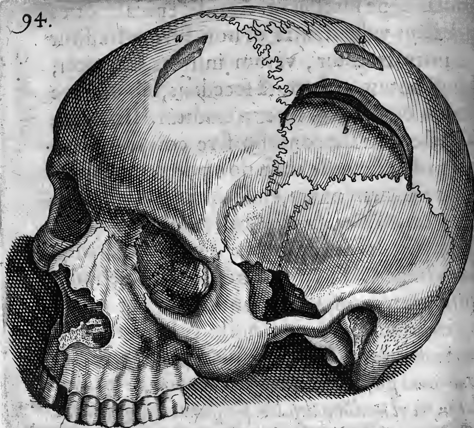
Tertium nunc proponit vulnerati cranij modum, quem ἔσφλασιν à φλάω deprimo, impello, vocat. Galenus sub θλάσεως nomine comprehendit. Ita Hipp. Prorrhet. 2. ἐμπεφλασμένον ὀςέον habet: quod hic vocat ἐσφλώμενον ἔσω. Est hoc verum capitis vulnus, continui solutionem non solùm secum trahens, sed veram fracturam. Latini Depressionem, Desessionem, Introcessionem; Contrusionem dicunt. Vitium magnum, & si quod aliud, summo conjunctum cum periculo; Ægineta.

neta ἀποσκεπαρνισμὸν dicit, credo à dolabra (σκέπαρνον Græci vocant) fabrili inſtrumento; in quo ſicuti ferramentum quo ligna dedolantur ſemper exſtat ac prominet, ita hoc caſu ſemper pars oſsis abrupta viſitur. Eſt vitium compoſitum ex duobus jam explicatis, & à paucis bene intellectũ. Accidit enim quoties præ ictus vehementiâ os non ſolùm finditur ac intro truditur, verum inſuper frangitur; fragmentumq; fracturâ ſecedens, ſub orâ ſive limbo oſsis vicini integri truditur. Hic valida neceſse eſt adſit contuſio ſive colliſio; nam pars oſsis ſub oſſe truſa non poteſt non comprimere menyngem, ejuſq; impedire motum. Ita ἐσφλάσθαι ὀστέον, intro cedere os dicitur, quum medium deſidit & intro deprimitur. Modum hunc Celſus probè novit, utpote nulla vulnerum cranij ſpecie tantum uti hac occupatus; quum revera à nullo vulnere tantum periculi. quod ita deſcribit: Cap: 4. lib: 8.

“ *Duo verò ſub ictu calvariæ pericula ſunt, ne vel findatur, vel medium deſidat. ſi fiſſum eſt, poſſunt oræ eſſe compreſſæ, vel quia altera ſuper alteram exceſſit, vel etiam quia vehementer rurſus ſe commiſerint. Ex quo evenit, ut humor ad membranam quidem deſcendat, exitum verò non habeat, ac ſic eam irri-*

 tet &

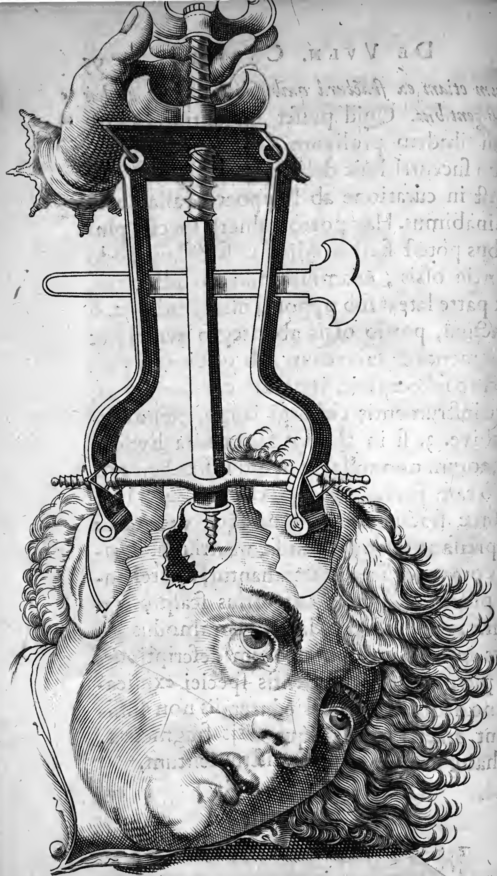
„ *tet & graves inflammationes moveat. Vbi medium*
„ *desedit, eandem cerebri membranam os urget; inter-*

V· *loca exhibentia Teli sedem sive vestigium.*
B. *vera Esphlasis; in qua fractum depessumq́, os sub oppositi integri limbo se ingerit.*

dum

dum etiam ex fracturâ quibusdam, velut aculeis "
pungentibus. Quid posset elegantius Celsus? "
qui ibidem prolixum subjungit modum, quo succurri huic debeat malo. quem paulo post in curatione ab Hippocrate allata examinabimus. Hæc porrò vulneris species pluribus potest fieri modis, 1. si solummodo portio osis, etiamnum integro adhærens, ex parte lateat sub oppositi osis limbo. 2. si fracturâ, portio osis ab integro avulsa, & fragmentum universum sub osse integro aut vicino se receperit, ita ut nec conspici queat, nec instrumentis chirurgicis apprehendi extrahive. 3. si in aliquot fragmenta divisum os, eorum nonnulla menyngi infixa hęreant, imò eam pervadentes ipsi cerebro. 4. si ipso fissuræ fracturævè loco utraque ora ita sit depressa ac introrsum trusa, neutrius uti limbus orave forfice ut retrahantur, apprehendi posit. quo casu, rasis prius scalpro fracturæ ac depresionis labijs, commodus erit usus instrumentorum quorum descriptiones ac picturas in præcedentis speciei explicatione dedimus. quæ si educendis non sufficiant fractis depesisque osis fragmentis, trahatur in usum sequens instrumentum.

συνρωγμῆσιν, *Fissum.* His verbis Hipp. manifestè requirit in Esphlasi, ut os fissum sit: ut mirandum sit Gal. lib. de Cauf. morb sufficere in hac specie, tantummodo ossis in interiora recessum absque continui solutione; nam hoc fit in Phlasi, præcedente specie. Neque minus miror, eundem Galenum ita à præceptoris sui, Hippocratis, quem tanti ubique facit, sententiâ abire, ut eodem lib. non nisi duas ἐνθλάσιος species faciat; unam, cū cavitas feriente remoto servatur; alteram, ubi mollia corpora post ictum ad priorem habitum redire solent, neque cavitatem retinent. nam prior ab ipso relata species vera Contusio est; altera ne quidem cranij læsio. ubi enim nihil neque fissum neque fractum neque collisum est, sed ossa depressa post ictum sponte in suum redeunt locum, quænam quæso hic læsio? Cum verò Hipp. hic ait ἐσφλᾶται δὲ τὸ ὀστέον πολλὰς ἰδέας, *Deprimitur os diversis modis*, non adstringit se ad duos illos loco jam citato à Gal. relatos, nam eos ne novit quidem, saltem sub Esphlasi non comprehendit; sed intelligit illas ἐσφλάσιος species quas paulo ante dedimus, iisque similes. Text.

καὶ ἕδρης γινομένης ἐν τῷ ὀστέῳ βέλεος, προσγένοιτο ἂν ῥωγμὴ τῇ ἕδρῃ, τῇ τε ῥωγμῇ καὶ φλάσιν προσγενέσθαι ἀναγκαῖον ἐστὶν, ἢ μᾶλλον, ἢ ἧσσον, ἢ ἥπερ καὶ ῥωγμὴ προσγίνηται ἐνθάπερ καὶ ἕδρη ἐγένετο. καὶ ἡ ῥωγμὴ ἐν τῷ ὀστέῳ τῷ περιέχοντι τήν τε ἕδρην καὶ τὴν φλάσιν. τέταρτος οὗτος τρόπος. καὶ ἕδρη δὲ τοῦ βέλεος γίνεται ἐν τῷ ὀστέῳ. ἕδρη δὲ καλέεται, ὅταν μένον τὸ ὀστέον ἐν τῇ ἑωυτοῦ φύσει, τὸ βέλος στηρίξαν ἐς τὸ ὀστέον δῆλον ποιήσῃ ὅπῃ ἐστήριξεν. ἐν δὲ τῷ τρόπῳ ἑκάστῳ πλέονες ἰδέαι γίνονται. καὶ περὶ μὲν φλάσιος καὶ ῥωγμῆς, ἢν ἄμφω ταῦτα προσγίνηται τῇ ἕδρῃ, καὶ ἢν φλάσις μούνη γίνηται, ἤδη πέφρασται, ὅτι πολλαὶ ἰδέαι γίνονται καὶ τῆς φλάσιος καὶ τῆς ῥωγμῆς. ἡ δὲ αὐτὴ, ἐφ' ἑωυτῆς γίνεται μακροτέρη καὶ βραχυτέρη ἐοῦσα, καὶ καμπυλωτέρη, καὶ ἰθυτέρη, καὶ κυκλοτερής. καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἰδέαι τοῦ τοιούτου τρόπου, ὁποῖον ἄν τι καὶ τὸ σχῆμα τοῦ βέλεος ᾖ. καὶ δ' αὗται καὶ βαθύτεραί τε κάτω καὶ μᾶλλον καὶ ἧσσον. καὶ στενότεραι. καὶ εὐρύτεραι, καὶ πάνυ εὐρέαι, ἢ διακεκόφαται. διακοπὴ δ' ὁπόση τις οὖν γινομένη μήκεός τε καὶ εὐρύτητος ἐν τῷ ὀστέῳ ἕδρη ἐστίν. ἢν τ' ἄλλ' ὀστέα, τὰ περιέχοντα τὴν διακο-

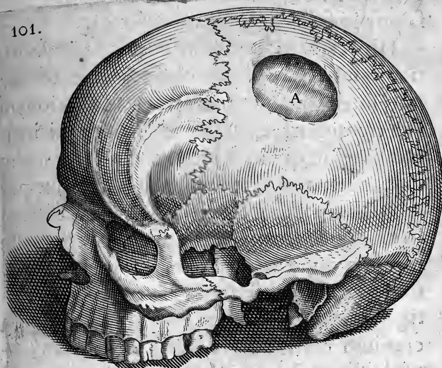
πλὼ μένῃ ἐν τῇ φύσει τῇ ἑωυτῶν, καὶ μὴ συνεσφλᾶται τῇ διακοπῇ ἔσω τῆς ἐκ φύσιος τῆς ἑωυτῶν, οὗτος δ᾽ ἔσφλασις δ᾽ ἂν εἴη καὶ οὐκ ἔτι ἕδρη.

Ubi verò telum sedem sive vestigium in osse reliquit, potest etiam adesse rima; & cum rima adest, necesse est plus minusve collidatur os, quum qua parte rima ossi inciso accedit, eadem vestigium teli se ostendit. Modus hic quartus est, cum nimirum vestigium teli in osse remanet. Vocatur namque sedes sive vestigium, cum osse alias in suâ integritate manente, videre tamen licet quâ parte telum fuerit. Sunt singulorum modorum plures species. quod namque ad fissum & collisum attinet, sive ambo hæc sedi adsint, sive tantum collisio, plures emergere tum fissi tum collisi species jam dictum. Sedes porrò per se longior breviorve est, recta magis aut curva rotundave, multæque aliæ sunt differentiæ, pro teli diversitate. Num aut profundius aut minus se immittit: estque aut angustius, latius, aut latissimum vestigium, si adsit Præcisio. Præcisio autem quantum ossis in longitudine latitudineve occupaverit, refertur ad vestigium, modo alia ossa quæ sic incisa sunt in suâ maneant integritate, neque præcisa à suo statu in interiora compellantur. id namque si fieret, jam sedes sive vestigium non amplius esset, nam os medium depressum esset.

 Tres

Tres descripsit violati cranij differentias, quartam nunc adjicit. hanc ἕδρην peculari vocat voce. Interpretum alij Sedem, alij Vestigium vertunt. Derivatur Græca vocula ab ἕω quod est colloco. ἕδρα enim ipsis sella, ac sedes. ita Hipp. ἕδρα, ipsas quibus insidemus, nates significat Epid. 5. Aurelianus Sessionem vocat. Explicaturus hanc vocem Erotianus, διακοπὴ γὰρ καὶ ἕδρη ταὐτόν ἐστι, inquit; Præcisio & teli vestigium idem sunt. quod cum Galeni sententiâ convenit, qui 6. Meth. ἐγκοπὴν, διακοπὴν, καὶ ἕδρην, unum idemque esse asserit. Ita hic τοῦ βέλεος ἕδρη dicit Hippocrates. Quæ evidenter ostendunt: non parum eos errare, qui ἕδρην tantum putant esse quum teli vestigium in cranio apparet; nam tum ἐγκοπὴ dici potest, διακοπὴ non potest. Auferatur alicui latâ acutaque machærâ portio superficiaria ab externâ tabulâ, intacto meditullio, nonne ex vestigio quod machæra reliquit quivis facile iudicabit id lato telo factum esse? est ibi in osse continui solutio. quam tamen nullus ἐγκοπὴν dixerit, cum illo acuto gladio rectâ lineâ in caput incidente fiat necesse est; sed διακοπὴν Præcisionem, nam pars ossis præcisa ac ablata est.

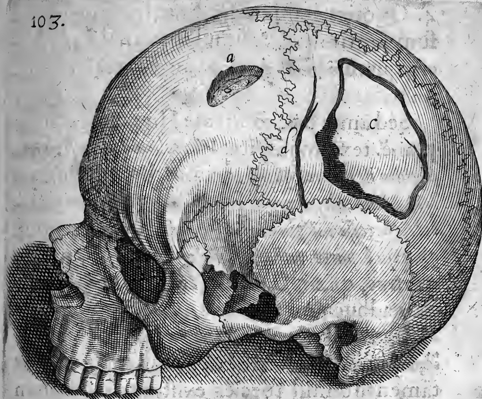
Exem-

A. Exemplum Vestigij, exhibens partem cranij superficiariam, machæra ablatam.

Vt res intelligatur, poteſt ἕδρη ſive quarta hæc vulneris capitis ſpecies quatuor contingere modis. 1. quum quis pugione ita feritur, veſtigium ictus uti in oſſe appareat; aut cum machærâ, aut glande è tormento emiſſa portio ſuperficiei cranij aufertur.

Hic caſus omnium minimè periculoſus, nam ejuſcemodi ictus obliqui ſint omnes neceſſe eſt, qui tantam capitis concuſsionem aut tremorem excitare nequeunt, uti ictus rectilinei, ut qui in ſe recurrentes, ictuum vim duplicant: 2. quum acumine gladij aut pugionis ita læſum cranium, teli uti veſtigium in exteriore ſe oſtendat cranij ſuperficie, ſimulque quod reliquum eſt cranij fiſſum ſit. nam facilè videbit chirurgus quouſque os tetigerit telum; apparente ſenſim rimâ. 3 Quum cranium colliſum ſeu intus depreſſum, ſimul fiſſum eſt. nam depreſsio ab acuto telo difficulter fieri poteſt. uti ſi quis ex alto in declive rectà in caput cadat. Si quis lapide, fuſte, globo cathenæ nexo, vulneretur. Talis erat ejus quem vidimus caſus quem adverſarius, pugionem manu tenens, ferierat globo quem habet pugionis ſummitas. is compoſito ex rimâ & colliſione laborabat vulnere.

A. Teli vestigium, sive sedes in cujus medio. B. apparet simul rima.
C. Exhibens veram Fracturæ ideam; utpote in qua rima necesse est omni ex parte fractum, fluctuansq; fragmentum, cingat.
D. Fissura, citra fracturam.

Nam rotunditas manubrij ita sui vestigium in osse

in osse reliquerat, evidenter cognosci uti posset; unaque rimam insignem utramque pervadentem tabulam ostendebat cranium.

4. Quoties cranium finditur, frangitur, deorsum deprimitur, & simul introtruditur, hoc est, quum ῥῆξις, θλάσις, ἔσφλασις cum ἕδρᾳ coincidunt.

Sed anne hæc ex mente Hipp., dicat quis? planè. textum inspice: *Vbi telum sedem sive vestigium in osse reliquerit*, primus hic modus. *potest etiam adesse rima*, secundus. *Et cum rima adest, necesse est plus minusve collidatur os*, tertius. *quin quâ parte rima ossi insciso accedit*, modus quartus, quæ ipsa citato jam paragrapho plenius adhuc prosequitur.

Illud porrò notandum, tam ἔσφλασιν quam ἕδρην plures admittere Hipp. differentias, quæ tamen nonnisi species existunt singulorum generum; at quæ Hipp. species sunt, ex illis Ægineta alijque genera facere conati sunt. Hæc causa longè plura læsionum cranij genera, apud nonnullos, quàm Hipp. quòd reperiantur. Hippocrates namque, ne res in infinitum aut incertum excresceret, omnia ad quinque universalia summa genera redegit. Laudanda certe in eo est antiquitas, compendiosè

diosè omnia quod tractarit nobisque reliquerit; quum nihil magis discentium ingenia turbet, distrahatque, quàm multijugæ illæ subdivisiones. Cujus rei luculentissimum nobis præbet testimonium, botanicum studium. Ita Hippocrates, duas solummodo statuit medicinæ partes, Adjectionem, & Ablationem; posteriores multo plures. Veteres, pathognomonicum morbi signum esse dicunt, actionum læsionem, illudque tribus apparere modis, diminutè, depravatè, abolitè; Neotericorum nonnulli, impeditam, pro quartâ; nimiam, pro quintâ; dubiam, pro sextâ adjiciunt. Veteres tria statuunt summa morborum genera, Intemperiei, Conformationis, Vnionis; Neotericorum nonnulli alia adhuc duo adjici volunt. Paracelsus plura quàm duodecim nova excogitavit. Et tamē, dicunt, qui bene distinguit bene docet; Verè dicis, sed aliud est bene, aliud nimium distinguere. Verius illud, nimium subdistinguendo amittitur veritas. nam dimidium plus toto, uti prudenter Hesiodus. Senecam hanc ad rem audi Epistola 89. *Faciam ergo quod* "
exigis, & Philosophiam in partes, non in frusta, di- "
vidam. Dividi enim illam, non concidi, utile est. "

,, *Describitur in tribus populus, in centurias exercitus.*
,, *Quidquid in maius crevit, facilius agnoscitur, si discessit in partes: quas (ut dixi) innumerabiles esse &*
,, *paucas, non oportet. Idem enim vitij habet nimia,*
,, *quod nulla divisio: simile confuso est, quidquid us-*
,, *que in pulverem sectum est.*

ὀστέον τιτρώσκεται) ἄλλῃ τῆς κεφαλῆς ἢ τὸ ἕλκος ἔχει ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὸ ὀστέον ἐψιλώθη τῆς σαρκός. πέμπτος οὗτος τρόπος. καὶ ταύτην τὴν ξυμφορὴν ὅταν γένηται, οὐκ ἂν ἔχοις ὠφελῆσαι οὐδέν. οὐδὲ γὰρ εἰ πέπονθε τὸ κακὸν τοῦτο οὐκ ἔστιν ὅπως χρὴ αὐτὸν ἐξελέγξαντα εἰδέναι εἰ πέπονθεν τὸ κακὸν τοῦτο ἄνθρωπος, οὐδ' ὅπῃ τῆς κεφαλῆς.

Os sub vulnere frangitur loco alio, quàm qua vulnus est osque nudatum fuit. Hic modus quintus. Quod infortunium ubi accidit, nullis ei remedijs succurras. Non enim scire potes ubinam malum hæreat; imo num æger vulneratus sit, aut quanam capitis parte etiamsi maxumè quæras certior fieri potes.

Hic proponit quintum postremumq; vulnerati cranij modum; quem peculiari voce ξυμφορὴν Hipp. appellat; Vertunt Interpretes, Infortunium. Et certè verè infelices ac infortunati ejuscemodi existunt ægri, qui nec ipsi

ipſi ſciunt, an & quo loco læſi ſint, nec quoque medicus aut chirurgus hac de re certior fieri poteſt, niſi cum jam conclamatum eſt. Multis autem fieri poteſt modis. Fronte icta integra, finditur occiput; aut contrà. Vulneratur tempus dextrum; ibi omnia illæſa, niſi quod fiſſum tempus oppoſitum; aut viceverſa. Aut etiam ſi non locus rectà oppoſitus, vicinus læditur, illæſo eo qui ictum accepit. Vidi ictum bregmatis os ſiniſtrum quà lambdoidi jungitur, fiſſo ſincipitis oſse dextro, idque prope bregma, loco ita vicino coronariæ ſuturæ, in ipſam uti rimæ pars ſe extenderet. Iam ſubinde accidit (hic omnium miſerrimus caſus) in externam uti tabulam incidens ictus, illâ illæsâ manente rimam agat ſubjecta: neque ſolum rimam agat, ſed & interdum fragmenta de ſe emittat, menyngem, imò ipſum quæ pungant cerebrum.

Hæc vulneris cranij ſpecies Celſo fuit nota, qui eam ita adumbrat Cap. 4. lib. 8. *Solet etiam evenire, ut alterâ parte fuerit ictus, & os alterâ fiderit. Itaque ſi graviter aliquis percuſſus eſt, ſi mala indicia ſubſequuta ſint, neque ex parte qua cutis diſſciſſa eſt, rima reperitur, non incommodum eſt parte alterâ conſiderare, num quis locus mollior*

 ſit, &

" *sit, & tumeat, eumq; aperire*. Quid si nihil mollitiei illic ostendat locus? Quid si opposità parte non fuerit fissura, sed aut vicinâ aut aliâ: quid si interna tabula fissa sit? certe si quis non nisi merâ fretus suspicione hanc illamve capitis partem secet, nihil inibi detrimenti inveniat, & æger postmodum moriatur, non poterit crudelis medici evitare nomen, verum notam tam sibi quàm arti inuret non eluendam. Miserum ac infortunatum hunc casum, Resonitum alij, alij Contrafissuram vocant, ejusque non unum videre est exemplum apud Pareum, Fallopium aliosque. Miserrimum mihi visum in pago vicino. Iuvenis quidam currui insidens metuensque ne vacillans concideret, è curru dum prosilere conatur, capite pronus in terram concidit. Sublatus pro mortuo, aphonus, vix respirans. ad se paulum ubi redijsset, vomuit. obijt tertio post casum die. Discisso
" post obitum pericranio, in externâ cranij su-
" perficie apparuit nihil, ne læsionis quidem
" vestigium; calvâ ablatâ; conspectum, eo in
" quem ceciderat, loco ab internâ parte, ingens
" avulsum fragmentum, quod per utramque
" cerebri partem perque intermediam divisu-

ram se trajecerat, unde motus ejus visceris dubio procul impeditus, indeque mors. Ad quem casum notandum, multis de causis fieri apoplexiam; quas ad duas referri posse putem. Fit namque, aut ab externâ, aut internâ causâ. Externâ, uti præ valido in caput incidente ictu, cerebri concussionem, mentisq; percussionem adferente. præ subito tremore, mentisque perturbatione. præ fulgure, fulmine. A causâ internâ, quatenus animali spiritui exitus, aut aditus prohibetur. aditus, uti subito si obstruantur iugulares venæ, carotidesve arteriæ. Exhaustis namque animalibus spiritibus, restauratio nulla fit, intercluso spiritibus vitalibus aditu. apoplexiam ab hac causâ notat Hipp. aph. 43. 44. 2. tum & aph. 6. 6. exemplo eorum qui potu obruti. nam illi est vera ἀπόληψις, arteriarum nimirum venarumque interceptio. Huic curationem præscribit Epid. 2. *aphoniam febris expertem, sanguinis missio solvit*. Et ibidem paulo post: *quod quis repente obmutuerit in causa est, venarum interceptio, si bene valenti accidat; oportet itaque venam cubiti interiorem secare*. Hanc eâ quà animalitati exitus prohibetur ideo minus periculosam iudicarim, quoniam hic nimia illa ma-

teriæ copia intra vasa quum hæreat, educi potest, institutâ tempestivè liberali evacuatione. Exemplo sit eclipsis Solis & Lunæ; quarum illa cum mora est nunquam, hæc sæpissimè. Quam causat denegatus spirituum animalium exitus, plures agnoscit causas. Cum nimia nonnaturalis humoris copiâ, capacitas ventriculorum cerebri repletur, simulque ventriculis contentus choroidis plexus. Si tantum arteriolæ dictum plexum constituentes nimis repleantur, ventriculis liberis manentibus. Vniversum cerebri corpus alienâ si inferciatur materiâ; pori dico illi quos habet dicti visceris porosa foraminulentaque substantia, ut quæ spongiæ in modum se habet. Quod si ventriculi, plexus choroides, ipsaque cerebri porositas, omnia hæc inquam simul repleantur, maxuma orietur apoplexia. uti & si concidens callosum corpus, ventriculis instar Athlantis impositum, eos obturet. Si fragmentum à cranio avulsum cerebro se infigens motum ei adimat, uti hoc casu factum.

τούτων τῶν τρόπων τὸ κατήξιος ἐς πρίσιν ἀφήκει, ἤτε φλάσις ἢ ἀφανὴς ἰδεῖν, καὶ ἢν πως τύχῃ φανερὴ

γινομένη. καὶ ῥωγμὴ ἣν ἀφανὴς ἐῇ, καὶ ἣν φανερὴ ᾖ. καὶ ἢν ἕδρης γινομένης τοῦ βέλεος ἐν τῷ ὀστέῳ προσγένηται ῥωγμὴ ἢ φλάσις τῇ ἕδρῃ. καὶ ἢν φλάσις μοῦνον προσγένηται ἄνευ ῥωγμῆς τῇ ἕδρῃ, καὶ αὕτη ἐς πρίσιν ἀφήκει. τὸ δ' ἔσω ἐσφλώμενον ὀστέον ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ, ὀλίγα τῶν πολλῶν πρίσιος προσδεῖται, καὶ τὰ μάλιστα ἐσφλασθέντα καὶ μάλιστα καταρραγέντα. ταῦτα πρίσιος ἥκιστα κέχρηται. οὐδὲ ἕδρη αὐτὴ ἐφ' ἑωυτῆς γενομένη ἄτερ ῥωγμῆς καὶ φλάσιος, οὐδὲ αὐτὴ πρίσιος δεῖται. οὐδ' ἢν διακοπὴ ᾖ μεγάλη καὶ εὐρέη, οὐδ' αὕτη. διακοπὴ γὰρ καὶ ἕδρη τ' ὠυτό ἐστιν.

Hisce fracturæ modis de sectione cogitandum, sive collisum sit os, idque aut evidenter aut obscure; sive fissum manifestè sit, aut non. Præterea quum os ita inciditur teli uti vestigium in osse appareat, sive simul absque collisione fissum sit, sive collisum absque fissurâ; nam & tum ad sectionem accedendum. At verò id quod à suo abiens statu desidit, rarò secandum. Vti & illa minus sectionem exposcunt, quæ maxumè insederunt, admodumque fracta fuerint. Vti neque sectione est opus, ubi teli vestigium absque rimâ aut collisione per se remanet; veluti neque, si lata magnaque fuerit præcisio. Nam præcisio & teli sedes idem sunt.

Exposuit distinctè Hippocrates, quot modis capitis os lædi possit, Fissione nimirum, Collisione, Introtrusione, Teli sede, & Contrafissurâ. Pergit nunc, explicaturus qua ratione hisce incommodis medelam adferre possit debeatque chirurgus. Primum ac ante omnia, iubet sectionem ossis institui, dicens: τούτων τῶν τρόπων τῆς κατήξιος, ἐς πρίσιν ἀφήκει. Per πρίσιν autem, ipsius intelligit ossis sectionem, non cutis capitis seu pericranij. Est namque origo voculæ à πρίω. πρίων serram significat. inde πριόω & πρίζω, serro, serrâ seco vel divido; indeque πρίσις, sectio seu divisio quæ serrâ seu ferreo fit instrumento in corpore duro. Et tamen aliter, quotquot sunt exercitati chirurgi, priusquam in capitis ictubus ad sectionem ipsius deveniant cranij, de pericranij apertione, diductione, seu dilatatione agunt omnes. Respondeo, Hippocratem idipsum paulò post monere ac præscribere, hoc eodem libello. Præterquam, quòd existimet, perito chirurgo monitore hic non esse opus. Sicque reverâ est, in omni capitis vulnere illud veterum monitum animo circumferre oportet, *omnia suspicari*. Itaque si vel minima fuerit læsi cranij suspicio, quamprimùm

primùm diſſcindendum pericranium; illud namque ſi negligatur, fueritque vel minima in oſſe rimula, præcipitabit ſe in ſubjectum cerebrum ſaburra fiſſurâ collecta, corruptaq;, mortemq; vulnerato adferet certam. Celſus hanc ad rem audiatur cap. 4. lib. 8. *Quacunque* " *autem de causâ curatio hæc neceſſaria eſt, ſi nondum* " *ſatis patefacta cutis eſt, latius aperienda eſt, donec* " *quidquid læſum eſt in conſpectu ſit. Nec enim magno* " *negotio cutis ſaneſcit. etiamſi* * fruſtrà *deſecta eſt.* " *In quo ipſo videndum eſt, ne quid ex ipsâ membra-* " *nulâ, quæ ſub cute calvariam cingit, ſuper os relin-* " *quatur. Siquidem hæc ſcalpro terebriſve lacerata,* " *vehementes febres cum inflammationibus excitat.* " *Itaque eam commodius eſt ex toto ab oſſe diduci. Pla-* " *gam, ſi ex vulnere eſt, talem neceſſe eſt habeamus,* " *qualem acceperimus. Si manu facienda eſt, ea fere* " *commodiſſima eſt, quæ duabus tranſverſis lineis lit-* " *teræ X figuram accepit, ut deinde ſingulis proceden-* " *tibus* † angulis *cutis ſubſequatur*. Locus inſignis, " metum ſectionis pericranij chirurgo adimens, cum dicit; capitis cutem facilè ſolideſcere. Ita namque eſt, ſubſtantia ei data mollis, ſucculenta, pinguis, eoque facile ſolidabilis. niſi autem ſeparetur, non poteſt nec purgari, multo minus deleri ſi quæ ſubſit ri-

* Vulgaris hæc lectio placet, non vero quòd nõnulli. *in fruſtra.*

† Ita legendum cenſeo.

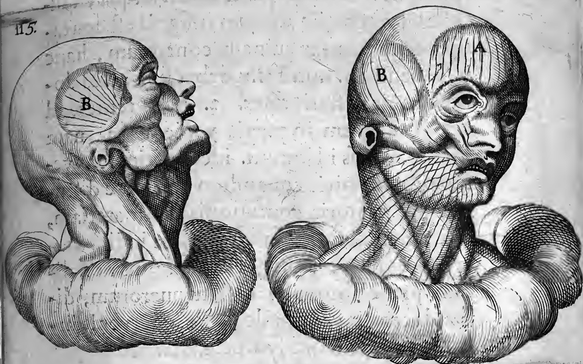
ma. Addit Celsus observationes chirurgo in pericranij dissectione observandas. 1. ut unicâ sectione non solùm cutis, verùm & subjectum periosteon dissecetur, simulque ab osse separetur. nam illa acutè quum sentiat, nî removeatur, doloribus excarnificabit ægrum, quoties vulnus reficitur; indeq; febris ac inflammationis metus. 2. quâ incisionis figurâ uti chirurgus debeat; nimirum quæ decussatim chiasmum faciat. nam illa quatuor suppeditat angulos, quibus in diversa diductis, satis superque denudabitur cranium.

Sciat tamen chirurgus, non indiscriminatim quemcunque capitis locum incidi debere; vitanda etenim, aut saltem admodum circumspectè & cum judicio dissecanda frontis cutis, ne palpebris detrimentum inferatur. Etiam abstinebit à læsione musculorum capitis motui dicatorum, si in occiput inciderit vulnus. Omnino verò idque admodum religiosè, abstinebit à temporalibus musculis. Idem Celsus monet loco citato: *neque id*
" *vitium ullum metum, nisi inter musculos, qui tem-*
" *pora continent adfert* *, *nam ibi nihil tuto fit.*

* Ita lego, nullus alias sensus erit.

A *Mus-*

115.

A. *Musculi frontis, superiori palpebræ addicti, fibrasque suas rectas eò efferentes.*

B. *Musculus temporalis, maxillam versus fibras extendens.*

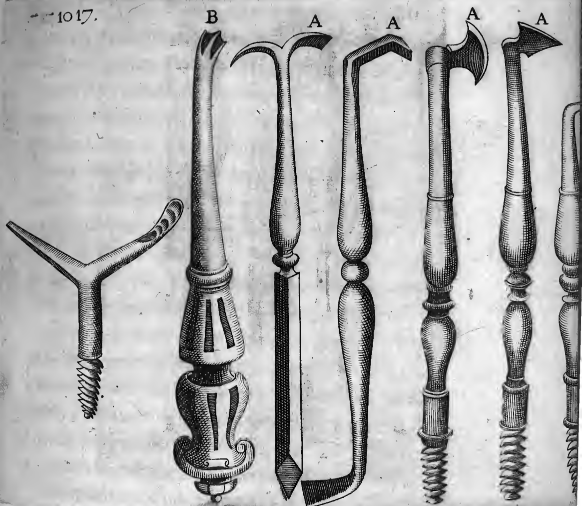
* *ad musculos occipitis, quorum hac pagina fit mentio, vide figuram pag. 59.*

Norit & illud chirurgus; quum in omni ci-

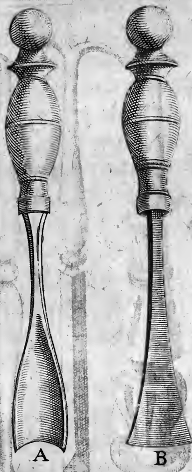
pitis vulnere iubemus absque morâ disscindi pericranium, duabus tamen cum cautelis idipsum fieri debere. 1. tum quum aliqua est suspicio læsi cranij: aut cum insignis est contusio continens sanguinem concretum, hanc instituendam. non enim debet sine causâ doloribus instestari æger. 2. non temere ad hanc sectionem in pueris veniendum, nam in illis minus id tutum. ideo potius convenientibus topicis conandum resolvere discutereque tumoris contusionisque materiam, quàm sanguinis profusione, vires in illâ ætate minus firmas, magis dejicere. ut non dicam præ clamore ac eiulatu puerorum, distendi capitis vasa, unde facile supervenit inflammatio, aliaque symptomata.

Hisce itaque, si per se vulnus capax satis non fuerit, protinus tum πρίων præscribit Hip. quâ non id vult, semper ad modiolum recurrendum, eoque partem ossis excidendam. nullo modo: periculosæ plena aleæ illa res. Distinguendum itaque hic: Si namque superficiaria fuerit Fissura, primam non transcendens tabulam, conandum scalprorum usu eam delere. Sunt variæ figuræ scalpra.

A. Scal-

A. *Scalpra raſoria.*
B. *Scalpri quos* μηλιωτὰς *vocat Paulus.*

A. κυκλίσκος, *sive scalper excisorius cavus, qui malleo impelli solet.*
B. *Planus scalper.*

Erant

Erant veteribus scalpra excisoria & cava (quos κυκλίσκας Galenus, Paulus κυκλισκωτοὺς vocat) tum rasoria, quæ ξυστῆρας vocabant. Erant & scalpri lenticulares, φακωτοὶ dicti, quibus ad membranæ tutelam in calvariâ secandâ utebantur. Paulus etiam μηλωτοὺς scalpros specilli formam habentes in excidendis eminentibus ossibus celebrat, quam ad rem planos scalpros Celsus adhibet: Erant & χοινικίδες seu χοινίκια Celso, non longè absimiles.

Ex his hoc illove utendum, prout durius mollius ve tractandum fuerit cranium, tum rius & profundiores aut superficiariæ rimæ. Nam id seriò observare chirurgus debet, quam minimum uti ossis capitis auferat. nativum namque cerebri tegmen calvæ os est. innuunt id hujus paragraphi verba: *ossa quæ admodum fracta fuerint, sectione opus non habent.* Tali namque casu, satis à seinvicem dissident fragmenta, naturæq; ad superfluorum expulsionem, satis superque datur spatij.

Alia adhuc quò ad prisin subest difficultas, an nimirum ad ferramentorum usum protinus, & simul ac inflictum fuerit vulnus aut dissectum pericranium, accedendum sit. Fuerunt inter Veteres, suntque etiam hodie chirur-

chirurgi periti id qui negent, iubentes negotium naturæ relinqui; usu namque emplastrorum cephalicorum asserunt proventurum callum, quo ferruminari possit non rima solum, verum insuper fracturæ, eaque ratione divisa ossa glutinari. Celsus controversiam tangit, imò satis plenè tractat, Cap. 4. lib. 8. aiens: *In omni verò fisso fractove osse protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. Sed multo melius est emplastra experiri quæ calvariæ causâ componuntur. Eorumque aliquod oportet ex aceto mollitum per se super fissum fractumve os imponere, deinde super id aliquanto latius quàm vulnus est, eodem medicamento illitum linteolum, & præterea succidam lanam aceto tinctam. Tunc vulnus deligare, & quotidie solvere, similiterque curare usque ad diem quintum. A sexto die etiam vapore aquæ calidæ per spongiam fovere. cætera eadem facere. Quod si caruncula increscere cæperit, & febricula aut soluta erit aut levior, & cupiditas cibi reverterit, satisque somni accedet, in eodem medicamento erit perseverandum. Procedente deinde tempore emolliendum id emplastrum, adjecto cerato ex rosâ facto, quo facilius carnem producat. nam per se reprimendi vim habet. Hac ratione sæpè rimæ callo quodam implentur, estq; ea ossis*

ea ossis velut cicatrix; & latius fracta ossa si qua inter se non cohærebant, eodem callo glutinantur, estq́; aliquanto melius velamentum cerebro, quàm caro quæ exciso osse increscit. Si verò sub primâ curatione febris intenditur, brevesq́ue somni & iidem per somnia tumultuosi sunt, ulcus madet, neque alitur, & in cervicibus glandulæ oriuntur, magni dolores sunt, cibiq́ue super hæc fastidium increscit, tum demum ad manum scalprumq́ue veniendum est. Vides Celsum aliquot diebus periculum facere cephalicis emplastris, spemq́ue dare spontè coalitura ossa fracta. Quam sententiam omnino explodendam puto, standumq́ue Hippocrati, iubenti ut statim sectio rasuráve instituatur. Statim dico, ita namque paulo post hoc libro: τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἡμέρῃ ἐπιξύειν χρὴ τῷ ξυστῆρι κατὰ βάθος καὶ κατὰ μῆκος τοῦ ἀνθρώπου ὡς πέφυκεν. *Postridie scalpro radendum est os, in altitudinem & longitudinem, prout hominis natura fuerit.* En, non vult differri rem, aut tempus teri emplastrorum usu, sed jubet ut ad prisin veniamus *postridie.* Nimis enim periculosum in capitis vulneribus negotium naturę relinqui. Subest enim pars princeps quæ facile in consensum trahitur. Quotidianus id ostendit usus, nimis periculosè chirurgiam in hisce differri attectubus

» ctubus quum licet postmodum ad prisin venias, nihilominus succumbat æger, qui in tempore si purgatum os fuisset, servari po-
» tuisset. *os enim fractum nisi protinus succurratur,*
» *gravibus inflammationibus afficit, difficiliusque postea tractatur*, uti bene idem Celsus. Fidamus rationi, quotidianæ experientiæ, consilio magni nostri Ducis; idque ijs quas hic proponit conditionibus.

Text. *ἐς πρίσιν ἀφικ. de sectione cogitandum*, id est ad usum instrumentorum chirurgicorum convenientium accedendum. dictum etenim jam, non semper per prisin exsectionem quæ trepano fit, intelligendam. Tentandum delere fissuram; planandæ ossis fracti oræ; si angustæ valde sint rimæ, dilatandæ, ut superfluis exitus detur, idque accommodatorum scalprorum usu. abradentes scalpri si non suffecerint, etiam ad cycliscum accedendum. Breviter, omnia tentanda, priusquam modiolus in usum trahatur, periculo enim non vacat, unde non nisi summâ urgente necessitate eo utendum.

Text. *ἤτε φλάσις sive os collisum sit.* Vides eum per prisin non semper exsectionem ossis quæ ...no fit, intelligere. nam hic in collisione

prisin

prisin præscribit, quæ curatur infigendo in locum depressum, terebram. Vide hanc ad rem figuram pag. 43.

καὶ ἣν ἕδρη γένηται. *Præterea quum ita inciditur os.* Text.
Si rima patens satisque conspicua sit, sufficit exasperatas inæqualesque fissi ossis oras scalpendo delere, ut saniei ac sordibus pateat exitus. si rima capillaris, illa in totum radendo deleatur.

τὸ δὲ ἔσω ἐσφλώμενον ὀστέον. *At verò id quod à suo abiens statu desidit os, raro secandum.* Text.
Non vult prisi utendum in Esphlasi sive Introtrusione; nam membrana satis premitur à depresso osse aut ejus abrupto fragmento, ita ut majorem quam scalptura esset allatura pressuram, ferre nequiret. Quid itaque tali casu? instituatur usus modioli, isque applicetur à latere introtrusi ossis; hoc est ossi integro.

οὐδὲ ἕδρη αὐτὴ ἐφ' ἑωυτῆς γινομένη. *Uti neque prisi opus ubi teli vestigium absque rimâ ac collisione per se remanet.* Text.
Nam sufficit sola scalptura. Modo enim asperitas quam tum ostendit os, deleatur id satis est, ne nativo suo tegmine privetur cerebrum

οὐδ' ἡ διακοπὴ ἣν μεγάλη. *Veluti neque si lata magnaque fuerit præcisio.* Text.
nam quum satis ossis te-

lo ablatum est, quid opus amplius auferrè modiolo? nam de hoc agit.

Text. διακοπὴ γὰρ καὶ ἕδρη τ᾽ αὐτό ἐστιν. *nam præcisio & teli sedes idem sunt.* Hoc est, utriusque eadem est ratio, potest namque utrique scalpturâ satisfieri.

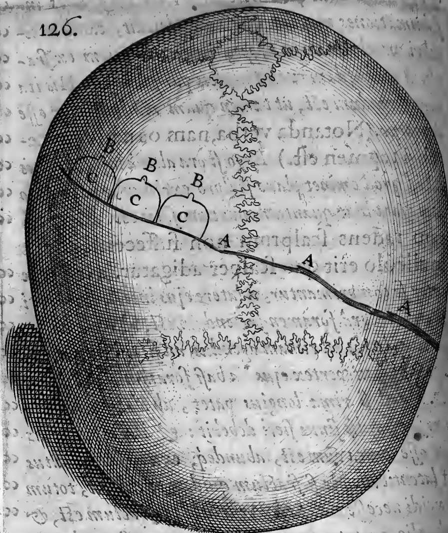
Ad intelligendum porrò hunc paragraphum inspiciendus Celsus lib.4. cap.8. nam ibi modos habet auferendi & excidendi os, scalpris excisorijs, aut terebratione, absque tamen modioli usu. nimirum in eo casu ubi fragmentum ossis à reliquo avulsum se recepit sub osse opposito aut vicino, membranamque urget; similiter etiam ubi collisum sive introrsum depressum fuit os, simulque in centro depressionis rimam habet, fit ita angustum præ ossibus seinvicem prementibus, nullo uti pacto detur exitus superfluis. Quid in hisce casibus? simplex rasura sive scalptura hic non sufficerit. Celsus itaque hanc rationem init: *Duo verò, inquit, sub ictu „ calvariæ pericula sunt, ne vel findatur, vel medium „ desidat. Si fissura est, possunt ora esse compressæ, vel „ quia altera super alteram excessit, vel etiam quia „ vehementer rursus se commiserunt. Ex quo evenit, „ ut humor ad membranam quidem descendat, exitum*

verò

vero non habeat, & sic eam irritet & graves inflammationes moveat. ubi media desedit, eandem cerebri membranam os urget, interdum etiam ex fractura quibusdam velut aculeis pungentibus. His ita succurrendum est, ut tamen quam minimum ex osse dematur. (Notanda verba, nam os nativum cerebri tegmen est.) *Ergo si ora altera insedit, satis est id quod eminet plano scalpro excidere, quo sublato jam rima hiat quantum curationi satis est.* hanc ad rem radens scalprum non suffecerit, opus malleolo erit quo scalper adigatur. *At si oræ inter se comprimantur, à latere ejus interposito digiti spatio terebrâ foramen faciendum est, ab eoq; scalper duabus lineis ad rimam agendus ad similitudinem* C *litteræ, sic ut vertex ejus* * *a basi foraminis ad rimam sit. Quod si rima longius patet, ab altero foramine rursus similis sinus fieri debebit: & ita nihil latens in osse concavum est, abundeq; exitus datur intus* † *latentibus. Ne si fractum quidem os desedit, totum excidi necesse est. Sed sive totum perfractum est, & ab alio ex toto recessit: sive circumpositæ calvariæ inhæret exiguâ parte, ab eo quod naturaliter se habet scalpro dividendum est: deinde in eo quod desedit juxta rimam quæ fecimus foramina addenda sunt: Si in angusto noxa est,* (id est, si longa non fuerit rima) *duo; si latius patet tria: septaq; eorum exci-*

* Ita lego, nam vulgaris lectio sensum turbat.

† non *ledentibus.*

A. *Rima in osse.*
B. *Foramina in osse facienda, à quibus initium excisionis fiat.*
C. *Sinus lunati in rimam terminati, quorum intermedium septum excidendum.*

denda;

denda: & tum scalper (excisorius) *utrimque ad* «
rimam agendus, sic ut lunatum sinum faciat, «
imaq; pars ejus intus ad fracturam, cornua ad cs in- «
tegrum spectent. Deindè si qua labent (vacillent, «
fluctuent) *& ex facili removeri possunt, forfice* «
ad id facta colligenda sunt. «

Egregius Celsi locus, elegantissimè ac perspicuè docens modum utendi excisorio scalpro. neque ullum ex Veteribus video qui eandem adeo distinctè prosequatur. Præterquam quod curationis sit ratio admodum tuta, ut merito idem author subjungat: *Hoc* «
genus curationis efficit, ut qua parte fracta ossa ta- «
men inhærent, (nondum omni ex parte ab osse «
integro abrupta avulsaq; sint) *solidentur: qua* «
parte abrupta sunt, sine ullo tormento sub medica- «
mentis tempore excidant, spatiumque inter hæc satis «
illis magnum ad extrahendam saniem relinquatur; «
Plusque in osse propugnaculi cerebrum habeat, quam «
habiturum fuit eo exciso. «

πρῶτον δὲ χρὴ τὸν τρωματίην σκοπέεσθαι, ὅπῃ ἔχῃ τὸ τρῶμα τῆς κεφαλῆς, εἴτ' ἐν τοῖσιν ἀσθενεστέροισιν· καὶ τὰς τρίχας καταμανθάνειν τὰς περὶ

τὸ ἕλ-

τὸ ἕλκος, εἰ διακεκόφαται ὑπὸ τοῦ βέλεος. καὶ εἰ ἔσω εἴηϛαν ἐς τὸ τρῶμα, κινδυνεύειν τὸ ὀστέον ψιλὸν γενέσθαι τῆς σαρκός.

Considerare autem imprimis oportet, qua capitis parte vulnus inciderit, anne imbecilliore. Tum & capillos circà vulnus intueri. nam hi si telo præcisi vulnerique sint impacti, verisimile fit os nudatum esse. quod quum evenit, dicendum à telo labem accepisse.

Dixit Author, cranij vitia πρίσιν requirere. Ejus usum cum cautione tamen ineundum nunc monet. Inter cautiones primo loco prognosin adfert, ne si victa ars malo fuerit, aut fefellisse aut ignorasse videatur chirurgus. Vult itaque ante omnia examinari vulneris locum, ut necessarios monere posit de periculo. Hac in re inconsideratus si sit chirurgus, redundabit in ipsam artem calumnia.

Text. ὅπῃ ἔχει τὸ τρῶμα τῆς κεφαλῆς εἴτ' ἐν τοῖσιν ἀσθενεστέροισιν

qua parte capitis vulnus inciderit, num imbecilliore. Namquo imbecillior locus læsus, eò periculi plus ægro imminet. Etenim ictum validum absque cerebri membranarumque offensa difficius perferet debilis, quàm validus locus. Quibus verò locis imbecillius sit cranium,

nium, ante dixit; nimirum anteriores cranij partes imbecilliores sunt posterioribus: omnium auten maxumè debile est bregma.

καὶ τὰς τρίχας καταμανθάνειν. *Et capillos circa vulnus intueri.* Et hæc verba ad prognosin spectant. Si namque simul ac ad vulneratum accedit chirurgus videat, capitis pilos in ipso vulnere erectos esse, antequam manum adhibeat, monebit proxumos non videri rem carere periculo; nam ut plurimum id significat pericranio dissecto ipsum os læsum esse. Text.

Ταῦτα μὲν οὖν χρὴ ἀποσκέπτεσθαι ἐν σκεψάμενον λέξαι, μὴ ἁπτόμενον τοῦ ἀνθρώπου. ἁπτόμενον δὲ ἤδη πειρᾶσθαι εἰδέναι σάφα, εἰ ἐστὶ ψιλὸν τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς ἢ οὔ. καὶ ἢν μὲν καταφανὲς ᾖ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν τὸ ὀστέον ψιλόν· εἰ δὲ μὴ, τῇ μήλῃ σκέπτεσθαι,

Et quidem hæc animadvertenda veniunt, dicendáque priusquam homini manus injiciatur. Postquam manum admoveris, adnitendum est, ut num os carne nudatum sit scias; & an, nudatum si sit, conspici queat. Videri enim si nequeat, specillo res exploranda.

ἁπτόμενον δ' ἤδη. *ut num os carne nudatum sit, scias.* Text.

Per carnis vocem periosteon intelligit; dicitque fieri posse ut adeo angustum sit pericranij vulnusculum, ut neque digitis, multo minus visu iudicare queas, num periosteon pertusum. Fieri namque potest, os uti fissum sit, membranulâ hac integrâ; hinc scalpris tractari os nequit, nî singulis refectionibus recrudescere dolores velis. Tali casu cutem & cum eo unà periosteon discindere præstat, sicque os nudare. Quî eris certus?

Text. τῇ μήλῃ σκέπτεο. *Fac periculum specillo.* μήλη chirurgicum est instrumentum, quo ad exploranda vulnera vulgò uti solent. quo vulnerum profunditatem, rectitudinem, cæteraq; pertentare solent; unde vulgò Tentam vocant. Hinc μηλόω tento, exploro. μήλωσις pertentatio, exploratio. Hoc, Specillum Latinis, diminutivè, uti videtur à specium, quo usus est Pacuvius, cui origo à speculando. Vult itaque, specillo per pericranij vulnusculum demisso, explorari ac speculari num pertusum periosteon; num quæ subsit rima. Quo pacto? Rima si subsit, hæsitabit instrumentum; integrum si periosteon, obtusum habebis sensum. Quid si auditu? solent namque emisso specillo leviter pulsare fundum; clarum nam-

namque dabit sonum os, denudatum si sit. Vtendum autem hanc ad rem specillo obtuso. Nno una etenim specillorum figura. Celsum audi, Cap. 4. lib. 8: *Ergò qua plaga est, demitti specillum oportet, neque nimis tenue, neque acutum; ne cum in quosdam sinus naturales inciderit* (inæqualitates aut asperitates quas nonnullorum habent crania intelligit) *opinionem fracti ossis frustrà faciat: neque nimis plenum,* (latum, obtusum) *ne parvulæ rimæ fallant. Vbi specillum ad os venit, si nihil nisi leve & lubricum occurrit, integrum id videri potest. Si quid asperi est, utique qua suturæ non sunt, fractum os esse testatur.* (Dic tu, nisi vulneratus peculiares sibique proprias habeat suturas, uti in nonullis fit. Vide Osteologiæ meæ Cap. 6.)

καὶ ἢν μὲν εὕρῃς ψιλὸν ἐὸν τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς, καὶ μὴ ὑγιὲς ἀπὸ τοῦ τρώματος, χρὴ τοῦ ἐν τῷ ὀστέῳ ἐόντος τὴν διάγνωσιν πρῶτα ποιέεσθαι, ὁρῶντα ὁκόσον τέ ἐστι τὸ κακὸν, καὶ τίνος δεῖται ἔργον.

Ubi verò os carne nudatum ac à telo læsum offenderis, dignoscere tum opus est quantum sit vulnus, & quam exposcat operam.

Quantum sit vulnus. Num magnum, num Text.

 parvum

parvum. an utraque, an verò unica solummodo tabula pertusa.

Text. *Quam exposcat operam.* Num sola sufficiat scalptura, an etiam cyclysco excisorio opus, num terebratione, ossis sublevatione, excisione quæ modiolo fit.

χρὴ δ᾽ καὶ ἐρωτᾶν τὸν τετρωμένον ὅπως ἔπαθε καὶ τίνα τρόπον.

Etiam examinandus vulneratus, ut sciamus qualiter & quò pacto inflictum vulnus sit.

Text. *Qualiter*, quo teli genere nempe, acuto, obtuso: si conciderit, an ex alto ceciderit, nec

Text. ne. *Quo pacto.* Num ictum præviderit. nam prævisa tela minus nocent. Itaque quærendum, num ad manus cum adversario devenerit. Etiam quænam vulnerati fuerit cum ictus infligeretur conditio, num potu obrutus. Hæ etenim circumstantiæ, majorem minoremve ictus facient vehementiam, indeque num plus minusve æger periclitetur, colliget chirurgus.

ἢν δὲ μὴ καταφανὲς ᾖ τὸ ὀστέον, εἰ ἔχει τι κακὸν ἢ μὴ ἔχει, πολλῷ ἔτι χρὴ μᾶλλον τὴν ἐρώτησιν ποιέεσθαι ψιλοῦ τε ἐόντος τοῦ ὀστέου τὸ τρῶμα ὅπως ἐγένετο, καὶ ὅντινα τρόπον.

Sin vu-

Sin verò nulla ratione appareat num læsum sit os nec ne, osse nudato multò magis interrogandum, qualiter vulneratus & quo pacto.

Infortunij seu Contrafissuræ casum hisce verbis proponit. Si nimirum tam ex inflicti vulneris circumstantijs, quam præsentibus symptomatis chirurgo oriatur suspicio cranium esse læsum, neque tamen sensui se offerat læsio. tali casu omnia suspecta sunto chirurgo, cujus erit summa cum curiositate, ad singula quæ se offerent, diligentissimè attendere.

Osse nudato ait, hoc est, ubi ipso in quem plaga ictusve incidit loco, os nudatum oculis conspici possit, specillo feriri ac explorari, nullam tamen labem deprehendat chirurgus, symtomata nihilominus fissi fractive adsint cranij, vomitus nempe, vertigo, obcæcatio, prostratio, similiaque: hoc inquam casu, ne sit securus. metuendum namque est, alio aliquo loco cranium divisum esse. Text.

τὰς γὰρ φλάσιας, καὶ τὰς ῥωγμὰς τὰς οὐ φαινομένας ἐν τῷ ὀστέῳ, ἐνεούσας δὲ, ἐκ τῆς ὑποκείσιος τοῦ τετρωμένου πρῶτον διαγινώσκειν πειρῆσθαι, εἴτι πέπονθε τοῦτο τὸ ὀστέον ἢ οὐ πέπονθεν.

Quum enim collisa aut fissa ossa non tamen talia apparent, ex vulnerati relatu primo adniti debemus cognoscere, num os aliquam noxam habeat.

Interrogandus nempe æger, num bilem vomuerit, num oculi ejus obcæcati sint; num obmutuerit; num per nares auresve sanguis ei effluxerit; num conciderit; num sine sensu quasi dormiens jacuerit. Hæc enim raro, nisi fracto osse eveniunt. At ubi inciderunt, scire licet necessariam, sed difficilem curationem esse. Sed de hisce similibusqu, e quæ ex ægri relatu scire chirurgus debet, statim ipse aget Author.

ἔπειτα δὲ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἐξελέγχοντα πλὴν μηλώσιος. μήλωσις γὰρ οὐκ ἐξελέγχει εἰ πέπονθε τοῦτο τῶν κακῶν τὸ ὀστέον, καὶ εἴ τι ἔχει ἐν αὐτῷ, ἢ οὐ πέπονθεν, ἀλλ' ἕδρην τε τοῦ βέλεος ἐξελέγχει μήλωσις. καὶ ἢν ἐμφλασθῇ τὸ ὀστέον ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ. καὶ ἢν ἰσχυρῶς ῥαγῇ τὸ ὀστέον, ἅπερ καὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι καταφανέα, ἐστιν ὁρῶντα γινώσκειν.

Dein rem citrà specillum ratione explorare. non enim deprehenditur specillo ullamne talem noxam os senserit, & num violatum sit an non. Verum ubi vesti-

vestigium teli in osse manet, vel à suo statu recedens desidit, aut vehementer ruptum est, id specillo deprehenditur; uti idipsum etiam tum oculis cerni potest.

Idem est hujus qui præcedentis paragraphi sensus. nimirum si ictus vehementia aliaque arguant os divisum, neque tamen specillo eâ de re certus esse possis, suspicari debes alio quàm ictus loco hærere offensam. Quum verò vestigium teli ostenderit os: aut quum idem vehementer perfractum est, idipsum non solum specillo sed & visu cognosci potest.

ῥήγνυται δὲ τὸ ὀστέον τάς τε ἀφανέας ῥωγμὰς καὶ τὰς φανερὰς, καὶ φλᾶται τὰς ἀφανέας φλάσιας, ὃ ἐσφλᾶται ἔσω ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἑωυτοῦ μάλιστα ὅταν ἕτερος ὑφ᾽ ἑτέρου τιτρωσκόμενος ἐπίτηδες τρῶσαι * βουλόμενος. ἢ ὅταν ἐξ ὑψηλοτέρης γίνηται ἡ βολὴ ἢ ἡ πληγὴ, ὁπότερ᾽ ἂν ᾖ μᾶλλον. ἢ ὅτ᾽ ἂν ἐξ ἰσοπέδου τοῦ χωρίου. καὶ ἢν ἐπικρατέῃ τῇ χειρὶ τὸ βέλος, ἤν τε βάλλῃ, ἤν τε τύπτῃ. καὶ ἰσχυρότερος ἐὼν ἀσθενέστερον τιτρώσκῃ.

* βουλομένου alij.

Finditur autem os obscuris & conspicuis rimis; colliditurque ita ut collisum non appareat, tum & à statu suo recedens desidit, cum alter alterum de industriâ

dustriâ vulnerat: quumque a loco sublimi vel jacit telum, vel etiam manu tenens ita ferit. Quocunque id fiat modo, gravius erit vulnus quàm si æqualiter consistat, & si quis manu tenens telum ita jaciat feriatve. etiam gravius futurum est vulnus, robustus imbecilliorem si lædat.

Circumstantias aliquot nunc enarrabit è quarum examine colligere medicus poterit, majore minoréve num vulnus cum periculo conjunctum sit.

Text. *Vbi alter alterum de industriâ vulnerat.* Nam id probatione non eget, eos qui deliberato animo inferuntur ictus, efficacius graviusque afficere vulneratum, quàm si quis per incogitantiam, aliud agens, aut etiam invitus lædat.

Text. *Quumque è loco sublimi vel jacit telum.* Hæc intellectu facilia sunt. quo enim propinquior vulnerato vulnerans, eò truculentius feriet. Ita & robustus deliberato animo accedens sicarius, graviorem ingeret ictum, quam debilis, nec firmis præditus lacertis.

ὅσοι δὲ πίπτοντες τιτρώσκονται, πρός τε τὸ ὀστέον, καὶ αὐτὸ τὸ ὀστέον. ὁ ἀπὸ ὑψηλοτάτου πίπτων καὶ ἐπὶ σκληρότατον καὶ ἀμβλύτατον, τοῦτο κίνδυ-

κίνδυνος τὸ ὀστέον ῥαγῆναί τε καὶ φλασθῆναι, καὶ ἔσω ἐσφλασθῆναι ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ. τῷ δ' ἐξ ἰσοπέδου μᾶλλον χωρέοντι πίπτοντι καὶ ἐπὶ μαλθακώτερον, ἧσσον ταῦτα πάσχει τὸ ὀστέον, ἢ οὐκ ἂν πάθοι.

Si ex casu aut ea quæ circà os sunt, aut ipsum os vulneretur, is qui ex valde sublimi loco in declivem, eumque durum ac obtusum pronus ruit, periclitatur ne os findatur, collidatur, aut a suo recedens statu desidat: is verò qui è loco plano in subjectum mollius decidit, minus certe aut nullo pacto noxas istas incurret.

Circumstantia ejusdem cum præcedente intentionis. Sicuti enim cominus, quàm eminus illati ictus validiores; ita omninò is, qui ex alto cadens illidit in saxum aut ferrum, magis offendetur, quam si in terram, eamque sabulosam nec compactam delabatur.

ὅσα δὲ ἐσπίπτοντα ἐς τὴν κεφαλὴν βέλεα τιτρώσκει περὶ τὸ ὀστέον, τὸ ἀπὸ ὑψηλοτάτου ἐμπεσὸν, καὶ ἥκιστα ἐξ ἰσοπέδου. καὶ σκληρότατόν τε καὶ ἀμβλύτατον, καὶ βαρύτατον, καὶ ἥκιστα κοῦφον. καὶ ἥκιστά τε καὶ ὀξὺ καὶ μαλθακόν. τοῦτο ἂν ῥήξειε τὸ ὀστέον

καὶ φλάσθε. καὶ μάλιστά γε ταῦτα πάσχειν τὸ ὀστέον κίνδυνος, ὅταν ταῦτα τε γίνηται, καὶ ἐς ἰθὺ τρωθῆναι κατ' ἀντίον γένηται τὸ ὀστέον τοῦ βέλεος. ἤν τε πληγῇ ἐκ χειρός. ἤν τε βληθῇ. ἤν τέ τι ἐμπέσῃ αὐτέῳ. καὶ ἢν αὐτὸς καταπεσὼν τρωθῇ. καὶ ὁπόσ' οὖν τρωθεὶς κατ' ἀντίον γένοιτο τοῦ ὀστέου τοῦ βέλεος. Τὰ δὲ πλάγιον τοῦ ὀστέου * παρασύραντα βέλεα, ἧσσον ῥήγνυσι τὸ ὀστέον, καὶ φλᾷ εἴσω ἐς κεφαλήν, καὶ κἂν ψιλωθῇ τὸ ὀστέον τῆς σαρκός. ἔνια γὰρ τῶν τρωμάτων τῶν οὕτω τρωθέντων οὐδὲ ψιλοῦται τὸ ὀστέον τῆς σαρκός.

* περισύραντα nonnulli, quod minus placet.

E telis verò quæ in caput cadentia vulnerant ea quæ juxta os sunt, tum & ipsum os, quod à loco maxumè sublimi ac inæquali incidit, quodq; valde ponderosum, hebes, ac durum non leve, neque acutum aut molle, illud findere collidereq; os poterit, maxumè verò periclitatur os ne ita lædatur tum quum rectà telo occurrit æger, sive telum manu jaciatur, sive feriatur, sive quid in ipsum illabatur, sive corruens offendatur, seu quomodocunque percutiatur osse è regione ad lineam rectam ipsi telo occurrente. Tela verò obliquè ferientia os minus findunt, collidunt, ac desidere faciunt, licet etiam os carne nudatum sit. Nam a nonnullis ejuscemodi vulneribus os ne nudatur quidem.

Hoc

Hoc paragrapho illud quod in prolegomenis inter monita à nobis fuit explicatum proponit; nimirum ictus rectilineos obliquis efficacius afficere. Nam in illis ictuum vis in se perpendiculariter recurrens duplicatur, fitq; tremor concussioq; cerebri longè major. Ejuscemodi itaque vulnera majore cum discrimine conjuncta sunt. Docuit id ante exemplo ictuum in ipsum bregma rectà incidentium, ut quibus periculosiora in caput non cadunt. Tantum hæc res potest, ut exercitati chirurgi minoris faciant partem magnam cranij diacope ablatam esse, quam rectilineo ictu non nisi vestigium teli in osse si apparet. Vidi, quibus globulus plumbeus ex arcu emissus rectâ lineâ in verticem inciderat, ita ut plumbum cranio infixum hæreret, obijsse; alios non paucos, quibus glandes, è sclopeto ejectæ, os insigniter dedolaverant, tamen evasisse. Simile exemplum is dedit, quem cestrâ in caput recto ictu percussum concidisse vidimus. Huic enim quamvis nulla appareret in externâ tabulâ neque fissura, fractura, imò ne teli quidem sedes, multò minus collisio, vidimus inquam avulsa ab internâ tabulâ fragmenta,

apoplexiæ citæque mortis dedisse causam.

Τῶν δὴ βελέων ῥήγνυσι μάλιστα τὸ ὀστέον, τάς τε φανερὰς ῥωγμὰς καὶ τὰς ἀφανέας, καὶ φλᾶται καὶ ἔσφλᾶ ἔσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ τὸ ὀστέον, τὰ στρογγύλα τε καὶ περιφερέα, καὶ ἀρτίστομα, ἀμβλέα τε ὄντα καὶ βαρέα, καὶ σκληρά. καὶ τὴν σάρκα ταῦτα φλᾶται, καὶ πέπειρον ποιέει, καὶ κόπτει. καὶ τὰ ἕλκεα γίνεται ὑπὸ τῶν τοιούτων βελέων ἐς τὸ πλάγιον. καὶ ἐν κύκλῳ ὑπόκοιλα καὶ διάπυά τε μᾶλλον γίνεται, καὶ ὑγρά ἐστι, καὶ ἐπὶ πλέονα χρόνον καθαίρεται. ἀνάγκη γὰρ τὰς σάρκας τὰς φλασθείσας καὶ κοπείσας πῦον γενομένας ἐκτακῆναι. Τὰ δὲ βέλεα καὶ περιμήκεα ἐπιπολὺ λεπτὰ ἐόντα, καὶ ὀξέα καὶ κοῦφα, τήν τε σάρκα διατάμνει μᾶλλον ἢ φλᾶ καὶ ὀστέον ὡσαύτως. καὶ ἕδρην μὲν ἐμποιέει αὐτὸ καὶ διακόψαν. διακοπὴ γὰρ καὶ ἕδρη τωὐτόν ἐστι. φλᾶ δὲ οὐ μάλα τὸ ὀστέον τὰ τοιαῦτα βέλεα. οὐδὲ ῥήγνυσιν, οὐδ' ἐκ τῆς φύσιος ἔσω ἐσφλᾷ.

Rotunda verò & orbiculata, plana, retusa, gravia, & dura tela findunt os, tam conspicuis quàm obscuris rimis; tum & collidunt, & à naturali suo statu medium desidere faciunt. Carnem quoque illa contundunt, maturant & lacerant. Vulnera præterea sub

rea ſub hujuſmodi telis lateralia in orbem cava fiunt, magis purulenta ac humida tardiuſque purgantur. Neceſſe enim eſt carnem colliſam contritamq́; in pus verſam, tabeſcere. Oblonga verò tela, majore parte tenuia, acuta, & levia, carnem uti & os ſic incidunt, ut magis penetrent quam collidant. incidens enim telum potiſſimum ſedem relinquit. nam præciſio & ſedes ad idem referuntur. Hujuſmodi vero tela os non admodum collidunt; findunt, aut ita perrumpunt, ut a ſuo ſtatu recedens deſidat.

Rotunda, obtuſa, gravia, dura tela præ acutis ac ſcindentibus duo adferre ſolent incommoda: minorem etenim excitant in capite cerebróque contento tremorem ac concuſsionem: tum & pericranium cum perioſteo magis contundentia atterentiaq́ue, compoſita faciunt vulnera, quæ & os findunt franguntve & carnem collidunt. Plus autem negotij chirurgo, pluſq́ue periculi faceſſunt ægro vulnera compoſita, quàm ſimplicia. Celſus id eleganter monet lib. 5. cap. 26. *Aliquid etiam in vulneris genere figuraq́; eſt. nam* “ *pejus eſt, quod etiam colliſum, quam tantum diſciſ-* “ *ſum eſt. adeo ut acuto quoque quam retuſo telo vul-* “ *nerari, commodius ſit.* “

Dicit non parum ad faciliorem difficilio-

remvé curationem facere qua figura prædi-
tum vulnus ſit. Etenim cui colliſio adeſt ſive contuſio pejore habet loco, quàm quod inciſum ſolummodo. Ratio eſt, quod priori, præter cerebri concuſsionem (loquimur namque de Capitis vulneribus) adſit carnis contuſio, attritioque; quum telum acutum tantum diſcindens carnem, ſolutionem continui licet, partium attritum tamen non inducat. Etenim attritæ ab obtuſo telo partes carneę, vaſis laceratis ſugillationem adferunt non tantum, verum inſuper carnium læſarum putredinem ac in pus converſionem. Quod ipſum etiam hoc paragrapho monet Hippocrates.

Text. *Oblonga verò acutaq; tela carnem & os magis incidunt.* Idipſum antea monuimus, os potius findi a telo obtuſo quàm acuto. nam acutum tremorem concuſsivum non infert, uti obtuſum.

Text. καὶ ἄρτιστομα. ἀρτίστομα tela exponit Gal. in Exeg. πανταχόθεν ὅμαλα, undiquaque plana & æqualia. Alioqui ἀρτίστομος is dicitur qui linguæ alicujus verba integra, non truncata, aut mutilata, ſed diſtinctè ac perfectè profert.

Hippocrates duo hic proponit telorum genera,

genera, obtuſa & acuta. Ægineta hac in re admodum curioſus, telorum differentias ita proſequitur, non ſemel uti miratus fuerim Scriptoris illius σμικρολογίαν. Sic inquit Cap. 88. lib. 6. ὅτι τὸ βελουλκικὸν τῆς χειρουργίας μέρος τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστὶ, δηλοῖ ὁ ποιητὴς ὅμηρος εἰρηκώς·

ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.
ἰούς τε ἐκτάμνειν, ἐπί τ' ἤπια φάρμακα πάσσειν.

λεκτέον οὖν πρῶτον τὰς διαφορὰς τῶν βελῶν. διαφέρουσι τοίνυν τὰ βέλη, ὕλῃ, σχήματι, μεγέθει, ἀριθμῷ, σχέσει, δυνάμει. ὕλῃ μὲν, καθ' ὃ τῶν καλουμένων ἀτράκτων αὐτῶν, ἢ ξυλίνων ἢ καλαμίνων ὑπαρχόντων. αὐτὰ δὲ τὰ βέλη, ἢ σιδηρᾶ ἐστιν ἢ χαλκᾶ, ἢ κασσιτέρινα, ἢ μολίβδινα, ἢ κεράτινα, ἢ ὑάλινα, ἢ ὀστᾶ, ἢ καλάμινα καὶ αὐτὰ, ἢ ξύλινα. Τοσαύτη γάρ τις διαφορὰ μάλιστα παρ' αἰγυπτίοις εὑρίσκεται. σχήματι δέ· καθ' ὃ τὰ μέν εἰσι στρογγύλα. Τὰ δὲ γωνιωτὰ, οἷον τρίγωνα. Τὰ δὲ γλωχινωτὰ, καὶ γιγωτὰ καλούμενα. Τὰ δὲ τριγλώχινα. καὶ τὰ μὲν ἀκιδωτὰ, τὰ δὲ χωρὶς ἀκίδων. καὶ τῶν ἀκιδωτῶν, τὰ μὲν ἐπὶ τὰ ὀπίσω νευούσας τὰς ἀκίδας ἔχουσιν, ἵνα ἐν τῇ ἐξολκῇ ἀντεμπείρωνται. Τὰ δὲ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν, ἵνα ἐν τῇ ὠθήσει τοῦτο ποιῶσι. Τὰ δὲ καὶ ἀντιθέτως δίκην τῶν κεραυνίων, ὑπὲρ τοῦ καὶ ἑλκόμενα αὐτὰ καὶ ὠθούμενα, ἀντεμπείρεσθαι. τινὰ δὲ καὶ κινούμενα διὰ γιγγλύμου τὰς ἀκίδας ἔχουσι συναγομένας. αἵτινες ἐν τῇ ἐξολκῇ ἐξαπλούμεναι, κωλύουσιν ἐξέλκεσθαι τὸ βέλος. Μεγέθει δέ. καθ' ὃ τὰ μέν εἰσι μεγάλα ἄχρι τριῶν τῷ μήκει δακτύλων. Τὰ δὲ μικρὰ ὅσον δακτύλου, ἃ δὴ καὶ μικτὰ καλοῦσι καθ' αἴγυπτον. Τὰ δὲ τούτων μεταξύ. ἀριθμῷ δέ. καθ' ὃ τὰ μέν εἰσιν ἁπλᾶ, τὰ δὲ σύνθετα. λεπτὰ γάρ τινα αὐτοῖς ἐπεντίθεται σιδήρια. ἅτινα ἐν τῇ τοῦ βέλους ἐξολκῇ διαλανθάνοντα μένει κατὰ τὸ βάθος. σχέσει δέ. καθ' ὃ τὰ μὲν εὐέραχον ἔχει τοῖς ἀτράκτοις ἐγκείμενον. τὰ δὲ αὐλόν. καὶ τὰ μὲν ἀσφαλῶς ἐνήρμοσται πρὸς τὸν ἄτρακτον.

Τὰ δὲ

Τὰ δὲ, ἀμελέστερον, ἵνα κατὰ τὴν ἐξολκὴν χωριζόμενα εἴσω καταμείνῃ. διωνάμεθα δέ. καθ᾽ ὃ τὰ μὲν εἰσιν ἀφάρμακα, τὰ δὲ πεφαρμακευμένα. αὗται μὲν αἱ τῶν βελῶν διαφοραί.

Chirurgicæ partem telis extrahendis dicatam maximè necessariam esse, Poëta Homerus his versibus innuit:

Vir medicus multis alijs præstantior, ut qui
Corpore tela trahens, medicamine vulnera curet.

Primum itaque telorum differentiæ enumerari debent. Differunt autem tela materiâ, figurâ, magnitudine, numero, habitu, viribus. Materia quidem, quatenus hastilia aut lignea sint, aut arundinea. Ipsa verò tela aut ferrea sunt, aut ærea, aut stannea, aut plumbea, aut cornea, aut vitrea, aut ossea, aut arundinea, vel etiam eadem lignea, tot enim differentiæ potissimum apud Ægyptios reperiuntur. Figurâ autem, quatenus alia sunt rotunda, alia ungulosa, nempe triangula, alia sulcata quæ & Gonchota dicuntur, alia trisulca, atque alia cuspidata, alia cuspidibus carent. Ac cuspidatorum, hæc cuspides posteriora spectantes habent, ut dum extrahuntur contrà defigantur: illa in anteriora ut propulsata idem faciant: quædam obversas cuspides habent, fulminis instar, ut dum ipsa trahuntur propelluntúrque, in obiecta infigantur. Sunt quæ motâ cardine, cuspides

habent contractas: quæ dum in trahendo explicantur, telum extrahi prohibent. Magnitudine variant tela, quatenus alia magna sunt, ut trium digitorum longitudinem expleant: alia parva, ut unum digitum æquent, quæ sane & myiata apud Ægyptios vocantur; alia medium inter hæc locum occupãt. Numero autem, quatenus nonnulla simplicia sunt, nonnulla composita. tenuia siquidem ferramenta ipsis imponuntur, quæ in teli extractione in imo delitescunt. Habitu, quatenus alia ferrum acutum ligno habent insitum, alia concavum; ac quædam firmiter ligno infixa sunt, quædam negligentius, ut in extractione separata intus remaneant. Viribus differunt, quatenus veneno quædam sunt oblita, quædam non. Atque hæc sunt telorum discrimina.

ἀλλὰ χρὴ πρὸς τῇ ὄψει τῇ ἑωυτοῦ ὅ, τι ἂν σοι φαίνηται ἐν τῷ ὀστέῳ, καὶ ἐρώτεσιν ποιέεσθαι πάντων τούτων. τῶν γὰρ μᾶλλόν τε καὶ ἧσσον τρωθέντος ταῦτ᾽ ἐστὶ σημεῖα. καὶ ἢν ὁ τρωθεὶς καρωθῇ. καὶ σκότος περιχυθῇ. καὶ δῖνος. ἢ καὶ πέσῃ.

Quidquid porrò in osse se offert, præter ea quæ visu deprehenderis, id omne ex ægro quærendum; est enim aut gravioris leviorisve vulneris indicium. Præter hæc, num ictus velut soporosus fuerit; num

obcæcati oculi; num vertigo eum comprehenderit; num conciderit.

Tradidit signa quorum ope verisimiliter cranium fissum fractumve esse assequitur chirurgus: nimirum, exploratione per specillum: examine ægri, quoad modum rationemque qua vulnus illatum: consideratione teli quo idipsum inflictum: num perpendicularis, obliquus num fuerit ictus: an in debilem, an verò robustum capitis inciderit locum. Vulnus sitne compositum an simplex. Addit nunc præter hæc alia signa; quibus fretus, certius quam jam dictis concludere etiam primâ refectione potest num læsum cranium nec ne. Illa ab animali desumit facultate, ut quæ in capite habet domicilium. Hac præ ictu læsa, certè valida fuerit cerebri concussio ac perturbatio necesse est. quod cum fit, etiamsi integrum manserit cranium, scire tamen licet, ægrum periculi expertem non esse. quid namque periculosius, quàm si vulneri cranij, partis principis accedat affectio? Celsus hæc signa ita habet:

*Ita omnino legendum.

„ *Igitur ubi ea *percussa, protinus requirendum*
„ *est, num bilem is homo vomuerit; num oculi ejus*
„ *obcæcati sint; num obmutuerit; num per nares aures-*

ve san-

ve sanguis ei effluxerit; num conciderit; num sine ‹‹
sensu quasi dormiens jacuerit. Hæc enim non nisi os- ‹‹
se fracto eveniunt. Non, hoc est rarò. Eveniunt nam- ‹‹
que interdum osse integro, si ab obtuso in caput incidente telo valde fuerit concussum perturbatumq; cerebrum. *Atque ubi inciderunt, scire licet necessariam, sed difficilem curationem esse.* ‹‹ ‹‹ significatur namque cerebrum, partem principem, laborare, metumq; esse ne excussus è suis vasis sanguis ac putrescens, phrenitidem aliave adferat incommoda. *Si verò* ‹‹
etiam torpor accessit; si mens non constat; si nervo- ‹‹
rum vel resolutio vel distentio secuta est, verisi- ‹‹
mile est, etiam cerebri membranam esse violatam, ‹‹
eoque in angusto magis spes est. At si nihil horum se- ‹‹
cutum est, potest etiam dubitari, an os fractum sit. ‹‹
Notanda postrema hæc Celsi verba. Eodem modo Ægineta in Capitis fracturis, Vertiginem, Vocis Interceptionem, repentinam collapsionem, ponit. Bilis verò vomitiones, convulsionem, mentis perculsionem, acutamque febrem, ubi membrana tacta fuerit.

ἢ ὡς ὁ πληγεὶς καρωθῇ. *Num percussus velut soporosus fuerit.* Significat namque adeo præ ictus vehementiâ concussum turbatumq; esse cerebrum, ut ad peragendam respirationem,

debitè moreque ſolito ſeſe movere nequeat. Non enim eſt naturalis hic ſomnus, verum ſtertor (Carum vocat Hipp.) ei ſimilis quo phrenitici ac lethargici corripiuntur. Illis namque affectubus, tumeſcente cerebro, impletoque ſpatio quod ipſum membranamq; intercedit, locum in quo ſe attollat etiamſi velit non habet; hic, ſpatium iſtud integrè licet ſe habeat, præ imbecillitate tamen ac perturbatione attollere ſe princeps illud viſcus nequit. Inde namque provenire ſoporem, quotidiana decrepitorum ſenum oſtendunt exempla, quos apoplexia cum maxumo ſtertore ſubito invadit, non aliâ de causâ, quàm reſoluto calloſo corpore in ventriculos irruente. Similis hic cari cauſa.

Text. ϰ̀ σκότ⊕ ϖε̄ιχυθῇ. *Num obtenebrati oculi*. Quod perturbatum commune ſenſorium, viſorios ſpiritus, debitè ad particularia ſenſus organa, (ut oculos) non tranſmittat. Triplici namque ratione deficit ſenſuum actio. Ipſum particulare organum ſi vitium in temperie, conformatione, aut partium unione accipiat. Sicuti oculus in ophthalmia, cataractâ, ulcere pupillæ. Nervus organo inſerviens ſi lædatur; velut ſi denſentur, vulnerentur, aut

tur, aut obstruantur optici nervi. Aut denique ipsum commune si laboret sensorium. Sicuti phrenitici floccos carpunt, existimantes ea se, quæ non vident, videre: apoplectici nihil vident. Ita hic, perturbato cerebro, quum viscus illud commotum præ ictu ac perturbatum, munere suo, in conficiendis mittendisque per opticos spiritibus visorijs, non fungatur, oritur hoc symptoma.

καὶ δῖνος. *Si vertigo vulnerato oborta.* δῖνος vorticem, gurgitem Græcis significat, inde δινέω, instar vorticis circumago, gyro. Inde affectus cerebri, quo omnia circumagi videntur, licet ita non sit. Fit namque commotis, nec firmo manentibus loco animalibus, quos ventriculi cerebri continent, spiritibus. indicio certo laborare cerebrum. Text.

ἢ καὶ πέσῃ. *Aut si considerit.* Vocula à πίπτω deducta; cado, labor, corruo significans. indicium propter cerebri animaliumque spirituum perturbationem, apoplexiâ aut paralysi vulneratum corripi. uti quotidie in ijs quæ mactantur videmus animalibus, quæ robustissima licet; tamen unico ictu concidunt. Fieri tamen potest ut vulneratus corruat protinus ab accepto ictu, idque præ per- Text.

 cussio-

cuſsionis robore ictuſque vehementiâ, licet non perturbetur cerebrum;

Hæc itaque ſymptomata ut plurimum indicant validam cerebri concuſsionem. Concuſsionem dico; cujus hoc loco mentio licet non fiat, alubi tamen fit. Sicuti Coac. Sect. 12. aph. 2. ubi σείσιν hoc malum vocat. ὅσοισιν ἂν ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ &c. *quibus cõcuſſum* (propriè
„ conquaſſatum) *eſt cerebrum, continue neque vi-*
„ *dent, neque audiunt, ac fere moriuntur.* σεῖσις &
„ σεισμὸς voces græcæ, à σείω derivantur, quod eſt concutio, quaſſo, agito. Vtitur illâ voculâ lib. de Artic. ubi inter diſlocationis ſpecies, σεῖσιν ponit. haud aliter enim ſe habere ſpinam dicit, ac ſi vimen ſeu virgam flexilem quatias. Ita σεισμὸς Ariſtoteli pro terræ motu ſumitur. Exemplum concuſsionis cerebri eſt in ſternutatione, quam licet natura peragat, quoniam tamen eo momento non parum cerebrum laborat, hinc origo antiquæ conſuetudini (quæ etiamnum hodie obtinet) precandi nempe ſternutantibus ſalutem: nimirum ut illis Deus tum adſit, ne concuſsio illa cerebri aliquid adferat incommodi. omnia namque cerebri latera convelluntur. Vide ad antiquum hunc morem Ariſt-

rist. 1. Hist. Anim. Cap. 11. & Plin. lib. 28. Cap. 2. Ejusdem cerebri concussionis exemplum exhibet Epilepsia; cui apoplexia, aut paralysis si non succedit, non parum tamen cerebri robur enervatur. Nihil itaque periculosius quàm adeo validè cerebrum concuti. Frangitur namque tali quassatione vehementer ejus robur; unde fit ut munia ordinaria peragere nequeat. Sed anne hæc certo, sicuti cerebri læsionem, ita cranij indicant fissuram aut fracturam? εἰκότα esse fateor, ἀχώρλιστα minimè. exempla quotidiana id testantur; nempe non adesse hæc signa cranio licet fisso imo (exempla mihi nota) insigniter fracto; eo verò soluto, horum nullum se ostendere. Adeo nihil in naturâ certi. Fatetur ipse Hipp. in Coac. sect. de Capit. vulnerib. aph. 3. dicens οἷσιν ὁ ἐγκέφαλος τιτρώσκεται, πυρετὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ χολῆς ἔμετος ἐπιγίνεται, καὶ ἀποπληξίη. *Quibus cerebrum vulneratur, ijs ut plurimum febris; & bilis vomitio, & apoplexia incidit.* Notandum quod ait, ἐπὶ τὸ πολὺ, ergo non semper.

ὅτ' ἂν δὲ τύχῃ ψιλωθὲν τὸ ὀστέον τῆς σαρκὸς ὑπὸ τοῦ βέλεος, καὶ τύχῃ κατ' αὐτὰς τὰς ῥαφὰς γενόμενον τὸ ἕλκος, χαλεπὸν γίνεται καὶ τὴν ἕδρην τοῦ βέλεος

φρα-

φράσασθαι τὴν ἐν τῷ ἄλλῳ ὀστέῳ φανερὴν γινομένην. εἴτ' ἔνεστιν ἐν τῷ ὀστέῳ, εἴτε μὴ ἔνεστιν. ἢν δὲ τύχῃ γινομένη ἡ ἕδρη ἐν αὐτῇσι τῇσι ῥαφῇσι. * συμβλέπει γὰρ αὐτὴ ἡ ῥαφὴ τρηχυτέρη ἐοῦσα τοῦ ἄλλου ὀστέου. καὶ οὐ διάδηλον ὅτι τε αὐτοῦ ῥαφή ἐστιν, καὶ ὅτι τοῦ βέλεος ἕδρη, ἢν μὴ κάρτα μεγάλη γένηται ἡ ἕδρη. προσγίνεται δὲ καὶ ῥῆξις τῇ ἕδρῃ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὕτη ἐν τῇσι ῥαφῇσι γινομένη, καὶ γίνεται καὶ αὐτῇ ἡ ῥῆξις χαλεπωτέρη φράσασθαι ἐρρωγότος τοῦ ὀστέου, διὰ τοῦτο, ὅτι καὶ αὐτὴν τὴν ῥαφὴν ἡ ῥῆξις γίνεται. ἢν ῥήγνυηται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἕτοιμον γὰρ ταύτῃ ῥήγνυσθαι τὸ ὀστέον, καὶ διαχαλᾶν διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσιος τοῦ ὀστέου ταύτῃ καὶ ἀραιότητα, καὶ διά τε τῆς ῥαφῆς ἑτοίμης ἐούσης ῥήγνυσθαι, καὶ διαχαλᾶν. † τὰ δ' ἄλλα τὰ ὀστέα τὰ περιέχοντα τὴν ῥαφὴν μένει ἀρραγέα, ὅτι ἰσχυρότερά ἐστι τῆς ῥαφῆς

*συγκλέπτει nonnulli, neque displicet.

†τἀλλά τε ὀστέα exemplaria habent ἄλλα. differentia exigua.

Quum vero osse à telo nudato vulnus in ipsam inciderit suturam, arduum est asserere num teli sedes num vero fissura fuerit. Sutura namque asperior reliquo osse hac in parte tibi imponet, ut iudicare nequeas sitne teli vestigium an vero sutura; nisi amplum valde sit teli vestigium. Accedit etiam sedi rima plerumque quoties sedes in ipsas incidit suturas, tumque osse fisso difficile est de sutura iudicare, quia

quia rima si adsit suturam ut plurimum occupat. Os namque hisce locis facilè frangitur, ob eam quæ ipsi à naturâ inest imbecillitatem, aut etiam quia ipsa sutura facilè frangitur ac laxatur. Ossa verò vicina suturæ minus facilè franguntur, quia firmiora naturâ sunt.

Illud vult hoc paragrapho, infelices illos esse ægros, quibus cranium finditur, ipsis locis ubi suturæ sunt. nam ejuscemodi fissurarum difficilis est tum cognitio, tum curatio. Cognitio, nam suturæ ipsæ fissuras sive rimas referunt. suturarum enim locis cranium ex suâ naturâ fissum est. Si itaque hisce locis levior potissimum inciderit fissura, existimabis esse ipsam naturalem suturæ fissuram. Curatio difficilis, nam fissuræ scalpris deleri aut saltem purgari debent; at ipsis suturarum locis, propter membranosorum filamentorum trajectionem, radere licitum non est: doloris namque immanitas, febrem inflammationemq; excitaret.

Quam profectò sit arduum deprehendere fissuram, quæ in ipsum suturæ alicujus incidit locum, vel exemplo ipsius apparet Hippocratis, qui hoc nomine se deceptum fuisse ingenuè fatetur, idque cum vulnerati pernicie Epid. 5.

Text. *Sutura namque reliquo osse asperior, hac in parte tibi imponet.* uti si specillo obtusiore explores num os fissum sit, si ipso suturæ id feceris loco, hæsitante ac subsistente specillo arbitraberis aut ipsam suturam esse fissuram, sicque frustrà fatigabis ægrum: aut fissuram esse suturam, negligesq; curationem. Etenim tam sutura quàm fissura asperum quid ac renitens offert specillo. Imò tantæ difficultatis hæc res est, ut ne quidem atramento si os tangas certior fieri queas (quæ tamen ratio satis certa est in capillaribus extrà suturas evenientibus rimis) cum ejus vestigium non minus sutura quàm fissura sit exhibiturum.

Text. *Nisi amplum valde sit teli vestigium.* Vidimus obtusa pugionis parte inflictam cranio sedem satis capacem. idipsum ipso suturæ si eveniat loco, facilis cognitio erit; at qualis curatio? nam exposcunt limbi sedis præ ictu exasperati scalpturam; quam sutura non patitur.

Text. *Accedit etiam sedi rima plerumque quoties sedes in ipsas incidit suturas.* Non necessario semper, quia ipsa suturarum loca infirma sunt, si validus ictus insigne faciat vestigium, vix poterit fieri ut non simul findatur os.

ἡ δὲ ῥῆξις ἡ κατὰ τὴν ῥαφὴν γινομένη καὶ διαχάλασίς ἐστιν τῆς ῥαφῆς, καὶ φράσαι οὐκ εὐμαρής ἦ, ὅτε ἀπὸ ἕδρης τοῦ βέλεος γινομένης ἐν τῇ ῥαφῇ, ἐπειδὰν ῥαγῇ καὶ διαχαλάσῃ.

Rima verò ad suturam, ipsius suturæ est solutio. non enim facile est dicere, ubinam à teli sede in suturâ proficiscatur, quum finditur ac resolvitur sutura.

Idem ferme dicit quod præcedentibus. Quod tamen de suturarum ait laxatione, adeo verum est, ut notandum sit præ nimio madore in ipsas se præcipitante suturas, adeo eas subinde hiare, menyngis uti pulsatio conspici posset. argumento, filamenta membranosa per suturas se fundentia non solùm periosteon uti pariant id facere; verum & ligamentorum munus ossibus præstare cranij, impedientia ne locis suturarum dissolvantur, Non enim voluit nimis arctas esse suturas natura, ut exhalationibus pateret transitus. Exemplo sit is apud Gal. lib. de Fasc. cui præ nimis arctâ capitis constrictione, arctatis suturis, superfluisque cohibitis, tanta fuit oborta inflammatio, oculi uti eruperint extrà orbitas.

ἀλλ' ἔστι χαλεπώτερον φράζαι τὴν ἀπὸ τῆς φλάσιος ῥωγμήν. συγκλέπτουσι γὰρ τὴν γνώμην καὶ τὴν ὄψιν τοῦ ἰητροῦ αὗται αἱ ῥαφαὶ ῥωγμοειδέες φαινόμεναι, καὶ τρηχύτεραι ἐοῦσαι τοῦ ἄλλου ὀστέου. ὅτι μὴ ἰσχυρῶς διεκόπη καὶ διεχάλασε.

Verum adhuc difficilius est asserere osse collisionum rimam egerit, idq; quoniam suturæ rimas referentes (utpote reliquo osse asperiores) iudicium aspectumque medici fallunt; nisi tamen os vehementer dissectum ac solutum sit.

Vbi os vehementer hoc est insigni fracturâ solutum est, tum sane difficile non est, solutionem continui percipere; nam fracturâ solutæ partes intermediæ fluctuant, neque fieri potest chirurgi aspectum uti fugiant; cujus contrarium fit in nudâ rimâ, præsertim capillaris si sit.

ἀλλὰ χρὴ εἰ κατὰ τὰς ῥαφὰς τὸ τρῶμα γένοιτο καὶ πρός γε τὸ ὀστέον στηρίξειε τὸ βέλος, προσέχοντα τὸν νόον ἀνευρίσκειν ὅ, τι πέπονθεν τὸ ὀστέον. ἀπὸ γὰρ ἴσων βελέων τὸ μέγεθος καὶ ὁμοίων, καὶ πολλόν τε ἐλασσόνων καὶ ὁμοίως τρωθεὶς καὶ πολὺ ἧσσον, πολλῷ μεῖζον ἐκτήσατο τὸ κακὸν ὁ τῷ ὀστέῳ ἐς τὰς ῥαφὰς δεξάμενος τὸ βέλος, ἢ ὁ

μὴ ἐς τὰς ῥαφὰς δεξάμενον. καὶ τούτων τὰ πολλὰ πρίεσθαι δεῖ.

Quum in ipsis futuris fuerit vulnus, ossique telum insederit, diligenter tum attendere necesse est, ut quàm offensam os habeat, cognoscamus; nam ab æqualibus ejusdemque magnitudinis telis, uti etiam à leviore gravioreve ictu, si in ipsas incidat futuras magis lædetur vulneratus, quam si in alia loca. Horum magna pars sectionem exigit.

Repetitio præcedentium, nimirum efficacius afficere ictus in ipsas incidentes futuras, quàm in alia capitis loca. Causa data, quia ossa naturâ suâ futurarum locis soluta, longè facilius solventur si plagam accipiant, quàm loca capitis integra.

Horum magna pars sectionem exigit. Nimirum, magna pars eorum vulnerum, quæ in loca futuras non habentia incidunt. nam illis scalprorum usus, nihil incommodi adferre potest. Texti.

ἀλλ' οὐ χρὴ αὐτὰς τὰς ῥαφὰς πρίειν, ἀλλ' ἀποχωρήσαντα ἐν τῷ πλησίον ὀστέῳ τὴν πρίσιν ποιέεσθαι, ἢν πρίῃς. περὶ δὲ ἰήσιος τρώσιος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ ὡς χρὴ ἐξελέγχειν τὰς παθὰς τὰς

ἐν τῷ ὀςέῳ γινομβύας τὰς μὴ φανερὰς, ὧδέ μοι δοκέει.

Secare autem ipsis suturarum locis non expedit: sed si sectio necessaria, seca partem ossis vicinam maxumè. Et quidem de Vulnerum capitis curatione, deque ratione qua deprehendi debeant ossium læsiones non apparentes, ita censeo.

Pluribus de causis prohibetur prisis locis ipsis suturarum. imbecilliora namque sunt ipsa suturarum loca, quàm ut eam quam scalptura aut modiolus adfert compressionem, perferre possint. Accedit, filamentorum membranosorum laceratio, nec illa periculi expers. ut non dicam, metum esse à callo gignendo sectionis loco, ne is (luxurians potissimum) obturans suturarum hiaturas, fuliginum exitum prohibeat.

Text *Si sectio necessaria, seca partem ossis vicinam maxumè.* Idipsum monebit in sequentibus plenius, nimirum quoties ipse locus divisi ossis chirurgica non patitur instrumenta, ea vicinis locis applicanda. puta fissam fractamve esse ipso suturæ loco calvam, quem casum hic proponit: illam instrumentis tangere, ob jam dictas causas non expedit, & tamen

tamen caſus requirit encheireſin. Statue os fractum ubi nullæ ſuturæ, verùm in tot diviſum vacillantia & fluctuantia fragmenta, uti non conducat ipſo loco læſo ſcalpra aut trepanum admovere. Hiſce caſubus, loca quæ maxumè læſioni vicina eligenda, ibiq; pars oſsis exſcindenda; ut exitus pateat intus latentibus partim, partim vectes ſimiliaque inſtrumenta neceſſaria immitti uti queant. Quam ad rem ſemper eligendus (niſi quid impediat) locus declivis, ut qui expurgandis ſuperfluis magis conveniens. Ita Hipp. v. Epidem. ſecuit Autonomum in ipſas ictum ſuturas die decimo quinto. non ſecuit autem ipſo plagæ loco, ſed vicino procul dubio.

ἕλκος ἐν τῇ κεφαλῇ οὐ χρὴ τέγγειν οὐδενὶ, οὐδὲ οἴνῳ, * ἄλλως ἥκιστα. * alij ἀλλ' ὡς ἥκιστα.

Capitis ulcus nullâ re madefaciendum, imo ne quidem vino, aut certe quam parciſſimè.

Vulnerati cranij ea ſi fuerit conditio, ſolutionem continui uti non deprehendat chirurgus: veluti ſi in ipſas inciderit ſuturas; ſi capillaris ſit viſumq; effugiat; aut ſi negligentior in inveſtigandâ fuerit rimâ; ſi ſerius (quod hiſce locis frequens) advocetur, fit

non

non rarò ut collecta fissuræ loco sanies, eoq; non educta, illa acrimoniam putredine contrahens, os in cariem præcipitet. Eam hic ulcus vocat, & bene; quum nihil aliud sit caries quam exesio ossis, sive ejus continui solutio facta paulatim ac ut plurimum à causâ intrinseca. Hoc vitium ossa capitis frequenter quum infestet, priusquam docere pergat quo pacto os recenti vulnere laborans tractari debeat, quædam de curatione ejuscemodi præmittit ulceris.

Text. ἕλκος ἐν τῇ κεφαλῇ. *Capitis ulcus*. Per ulcus, quod dixi, intelligit cranij, non pericranij, ulcus. hoc propriè τερηδὼν & per crasin τρήδων dicitur Græcis: estque continui solutio in osse, quam erosio genuit. posset simpliciter dici, ossis exulceratio. Est autem axioma chirurgicum universale; ulcus nisi siccetur, curari non posse. nam in omni ulcere novella caro producatur, necesse est. ad carnis productionem requiruntur sarcotica. talia sunt, quæ temperatè calent, quæque citrà adstrictionem siccant. temperatè calida, ut innatum ulceratæ partis calorem (ejus essentia in temperie consistit) recreent. Siccantia ut ichorem illum, quo ob languentem calorem innatum

labo-

laborant partes ulcerosæ, absumant. Hæc si in omni ulcere, in capitis ulcere multo magis locum habeant, necesse est. Etenim caries, ad gangrænam via est. Eò magis, quòd ôssis sit affectus: requirunt autem partes remedia naturæ temperamentoq; suo analoga, hoc est siccantia. Itaque locus cariosus scalpris primum radi, & quantum fieri potest, mundari debet. Si non sufficiat scalptura, carie nimis profunda existente, cauterijs aut actualibus aut potentialibus tangendus locus. tum topica convenientia applicanda; pulvis iridis, aristolochiæ, gentianæ, sal, nitrum. aut ex his composita, qualia apud Gal. videre est 3. Method. Cap. 2. idque ut fragmenta vitio tacta ejici à naturâ possint. Elegantissimam curandi cariem rationem tradit Celsus. Locus dignus qui hic inseratur. est cap. 2. lib. 8. *Omne autem os, ubi injuria accessit, aut vitiatur, aut finditur, aut frangitur, aut foratur, aut colliditur, aut loco movetur. Id quod vitiatur; primò fere pingue fit, deinde vel nigrum; vel cariosum. Quæ super natis gravibus ulceribus aut fistulis, hisq; vel longâ vetustate, vel etiam cancro occupatis eveniunt. Oportet ante omnia os nudare ulcere exciso: &, si latius ejus vitium est, quàm ulcus fuit, carnem subsecare, donec integrum*

 os un-

» os undique pateat: tum id quod pingue est, semel ite-
» rumve satis est, admoto ferramento adurere, ut ex
» eo statu secedat: aut eradere, donec jam aliquid cruo-
» ris ostendatur, quæ integrioris nota est. Nam necesse
» est, aridum sit id quod vitiatum est. Idem in carti-
» lagine quoque læsâ faciendum est. Siquidem ea quo-
» que scalpello radenda est, donec integrum id sit, quod
» relinquatur. Deinde si vel os, sive cartilago rasa est,
» nitro bene trito respergendum est. Neque alia facien-
» da sunt, ubi caries nigritiesve in summo osse est. Si-
» quidem id vel paulo diutius eodem ferramento adu-
» rendum, vel radendum est. Qui radit hæc, audacter
» imprimere ferramentum debet, ut & agat aliquid &
» maturius desinat. Finis est, cum vel ad album os,
» vel ad solidum ventum est. Albo finiri ex nigritie
» vitium, soliditate quadam ex carie manifestum est.
» Accedere etiam cruoris aliquid integro, supra dictum
» est. Si quando autem altius descenderit, utrumlibet
» dubium est. In carie quidem expedita cognitio est.
» Specillum tenue in foramen dimittitur, quod magis
» minusve intrando, vel in summo cariem esse, vel al-
» tius descendisse testatur. Nigrities colligi quidem po-
» test etiam ex dolore & ex febre. Quæ ubi mediocria
» sunt, illa altè descendisse non potest. Manifestior ta-
» men adactâ terebrâ fit. Nam finis vitij est, ubi sco-
» bis nigra esse desijt. Igitur si caries altè descendit,

per terebram urgenda crebris foraminibus est, quæ altitudine vitium æquent. Tum in ea foramina, demittenda candentia ferramenta sunt, donec inde siccum os ex toto fiat. Simul enim post hæc & resolvetur ab inferiore osse quodcunque vitiatum est, & is sinus carne replebitur, & humor aut nullus postea feretur aut mediocris. Sin autem nigrities est, aut si caries ad alteram quoque partem ossis transit, oportet excidi. Atque idem in carie quoque ad alteram partem ossis penetrante fieri potest. Sed quod totum vitiatum, totum eximendum est. Si inferior pars integra est, eatenus quod corruptum est, excidi debet. Item sive capitis, sive pectoris os, sive costa cariosa est, inutilis vitio est, & excidendi necessitas est. Neque audiendi sunt qui osse nudato, diem tertium expectant, ut tunc excidant. Ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaque quantum fieri potest, eodem momento & cutis incidenda est, & os detegendum, & omni vitio liberandum est, longeque perniciosissimum est, quod in osse pectoris est: quia vix etiam si rectè cessit, curatio veram sanitatem reddit.

Ex hoc Celsi loco satis patet, cariem sisti neque tolli posse, nisi os siccetur. Idcirco subjungit Hipp. non tantum ab humidis actualibus, sed & potentialibus abstinendum in

carioſo cranij ulcere. dicit namque οὐδὲ οἴνῳ *ne quidem vino.* quod potentiâ licet ſive effectu ſiccet, actu tamen humet. Ipſe Author lib. de Vlcer. inculcat. ulcera nullis madentibus tangi debere niſi vino; hic tamen in capitis ulcere vinum interdicit. In aliarum partium ulceribus conceditur uſus vini nigri ac auſteri, idque ad repellendum & ſiccandum: tum & quia partes illæ non ita ſiccæ ſunt uti os. Niſi dicere velimus, recentibus cranij ulceribus vinum minimè convenire, nî medicatum ſumas; quale eſt, cui abſinthium, roſæ, myrthus, betonica, nuces cupreſsi, ſimiliaq; incoxerint. Etenim ulcus nullo pacto glutinandum, niſi prius mundetur, oſsiſque tacti fragmenta ejecta ſint. At vinum auſterum repellendi ſuâ vi has actiones impedit. melius itaque eſt inſiſtere uſui topicorum à nobis iam traditorum ſimiliumque. Veteres emplaſtrum Iſis valde commendant. etiam alia, quæ apud Celſum videre eſt cap. 19. lib. 5.

οὐδὲ καταπλάσσειν, οὐδὲ μοτῷ τὴν ἴησιν ποιέεσθαι.

Nec etiam cataplaſmate, uti nec linamentis utendum.

Prohibuit humectantia in capitis vulneribus

tribus; tria alia vetat. 1. usum cataplasmatum. 2. linamentorum. 3. fortis ligaturæ. hæc namque omnia fuliginum, à quibus liberari satagit os cariosum, impediunt exhalationem. Fieri enim nequit solatium uti carioso adferatur ossi, nisi ventiletur: etenim præ nonnaturali ei inhærente materiâ obruitur extinguiturque innatus ossis calor, unde ad gangrænam trahitur. at verò jam dicta tria poros ac spiracula ossis obstruunt, impediuntque ne superfluis detur exitus.

καταπλάσμασιν. duplici nomine obsunt cataplasmata; præterquam enim quod crassitie suâ os claudant; etiam facultate constant suppuratoriâ. ast talia, calida & humida. Vidi non semel incipiente partis alicujus carnosæ gangrænâ, redditam confirmatam præ cataplasmatum, plagularum, fasciarum nimiâ crassitie ac mole. quanto magis in cranio? Text.

οὐδὲ μοτῷ. *nec linamentis*. Sunt linamenta ex linteo aut lino crudo parata; quæ vulneribus immittuntur; aut ut ichorem superfluum in se trahant; aut ut medicamentis quibus tingi solent locum vulneris imbuant. Horum usus in recentibus est pericranij vulneribus, quorum labijs sicca applicantur ad hæmorrha- Text.

giam ſiſtendam: at pinguedine tincta, oſsi minimè admovenda.

οὐδὲ πιέζειν χρὴ ἕλκος ἐν κεφαλῇ. *Neque admodum comprimendum capitis ulcus.* Quod fit plagularum faſciarumque fortiter nimis ſtringentium ac comprimentium uſu, nam illa & poros & ſuturas cranij claudunt, eaque ratione fuliginum effluvium impediunt. Vidi hac in parte peccaſſe chirurgos non ſemel. Notum eſt exemplum Mantiæ ex Galeno paulo ante citatum. Potiſsimum verò incommoda hinc enata vidi, in membris fractis. illa enim relinquere applicatis ferulis plaguliſque circumpoſitiſque faſcijs poſt primam reſectionem diebus aliquot ſolent plerumque chirurgi, reverſique membrum incipiente tactum gangræna vident. Dicunt nonnulli, faſcias quaſdam dari reprimentes. Reſpondeo, earum uſum hic non eſſe neceſſarium, quum caput in faſtigio collocatum corporis, repercuſsione non indigeat.

ἢν μὴ ἐν τῷ μετώπῳ ᾖ τὸ ἕλκος ἢ ἐν τῷ ψιλῷ τῶν τριχῶν, ἢ περὶ τὴν ὀφρὺν καὶ τὸν ὀφθαλμόν. ἐνταῦθα δὲ γινόμενα τὰ ἕλκεα, καταπλάσιος καὶ ἐπιδέσιος μᾶλλον κέχρηται ἢ τοῦ ἄλλοθι τῆς κεφαλῆς

φαλῆς τῆς ἄλλης. περιέχει γὰρ ἡ κεφαλὴ ἡ ἄλλη τὸ μέτωπον πᾶν. ἐκ δὲ τῶν περιεχόντων τὰ ἕλκεα, καὶ ἐν ὅτῳ ἂν ᾖ τὰ ἕλκεα φλεγμαίνει καὶ ἐπανοιδίσκεται δι᾽ αἵματος ἐπιῤῥούν. χρὴ δὲ οὐδὲ τὰ ἐν τῷ μετώπῳ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου καταπλάσσειν καὶ ἐπιδεῖν, ἀλλ᾽ ἐπειδὰν παύσηται φλεγμαίνοντα, καὶ τὸ οἴδημα καταστῇ, παύσασθαι καταπλάσσοντα καὶ ἐπιδέοντα.

Nisi in fronte (nimirum comprimere licet) *fuerit, aut loco depili seu glabro, aut circà supercilium & oculum. nam horum locorum ulcera magis patiuntur cataplasmata, ac deligationes, quàm quæ alijs capitis accidunt locis; quum reliquum caput frontem contineat. at verò ulcera ubicunque accidunt, propter sanguinis fluxum ab ijs quibus continentur in inflammationem ac tumorem præcipitantur. Attamen neque in frontis affectubus semper & quocunq; tempore cataplasmatis deligationiq; locus est, nisi postquam inflammatio desijt, tumorq; evanuit, tum enim ab his abstinendum.*

Nisi in fronte. Vincula fasciasque comprimentes quas in reliquo capite damnavit, admittit in frontis vulneribus. causamq; addit. Text.

quoniam reliquum caput frontem contineat: quibus hoc vult, quibuscunque locis fiunt ul- Text.

cera, tumores, aut inflammationes, illis, affectubus ab influxu noxiæ materiæ maxumè metuendum. Hac de causâ videndum semper quænam sint loca mittentia materiam ad partes laborantes, admovendaque reprimentia ac repercutientia, quæ affluentem materiam eo adigant, unde fluere incipit. Iam verò frons obnoxia influxui est materiæ noxiæ; nam in frontem desinunt seseq; exonerant sinus membranæ duræ, is potissimum falci qui comparari solet. Est præterea frons declivis admodum. In fronte collocatum infundibulum cum pituitariâ glandulâ; nares, palatum, ad frontem sunt omnia, ita ut excrementa se soleant frontem versus efferre. Adde, in fronte esse bregma, locum corpori perpendicularem, & versus quem natura solita est corporis superflua, halituosa potissimum mittere. Hæ causæ sunt, quur frequentius multò fronte quàm aliâ capitis parte doleamus. quur etiam facile inflammationem incurrat frons. Frons contracta phrenitidem minatur, inquit in Coac. Hippocrates. Hisce de causis constringentia ac reprimentia vincula fronti magis quàm reliquis capitis locis conveniunt, ut eorum

ope

ope reprimatur affluens inflammationis, tumoris, aliorumque symptomatum materia.

Addit tamen, non omnibus vulnerum frontis temporibus ei convenire vincula comprimentia, sed quamdiu tumor & inflammatio durant tam diu ipsis utendum, illis cessantibus porrò abstinendum, idque ne nimium claudantur ossis frontis pori ac spiracula.

ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ κεφαλῇ ἕλκος οὔτε μοτοῦν χρὴ, οὔτε καταπλάσσειν, οὔτ᾽ ἐπιδεῖν, εἰ μὴ καὶ τομῆς δέοιτο.

In ceteris capitis ulceribus, nec linamento, nec cataplasmate utendum, uti neque deligatione, nisi sectione opus sit.

Non sum hic cum ceteris Interpretibus in eadem sententiâ, Hippocratem nimirum per sectionem (quâ cum opus est, concedit linamenta & cataplasmata) hic intelligere πρίσιν seu sectionem aut exsectionem ossis; verum dissectionem pericranij. Non enim dicit necessariam esse πρίσιν, sed εἰ μὴ καὶ τομῆς δέοιτο. quum etenim dissecatur pericranium, dissectis quæ habet vasis non rarò molesta oritur hæmorragia; cui coercendæ, linamentis siccis aut

 adstrin-

adstringentibus topicis, tum & firmis opus est vinculis. Confirmant meam sententiam ea quę subsequuntur.

Τάμνειν δὲ χρὴ τῶν ἑλκέων τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γινομένων, καὶ ἐν μετώπῳ, ὅπη ἂν τὸ μὲν ὀστέον ψιλὸν ᾖ τῆς σαρκὸς, καὶ δοκέῃ τι σίνος ἔχειν ὑπὸ τοῦ βέλεος. Τὰ δὲ ἕλκεα μὴ ἱκανὰ τὸ μέγεθος τοῦ μήκεος καὶ τῆς εὐρύτητος, ἐς τὴν σκέψιν τοῦ ὀστέου εἴ τι πέπονθεν ὑπὸ τοῦ βέλεος κακὸν, καὶ ὁποῖόν τι πέπονθεν, καὶ ὅσον ἡ μὲν σὰρξ πέφλασται. καὶ τὸ ὀστέον ἔχει τὸ σίνος. καὶ δ' αὖ τε εἰ ἀσινές τε ἐστιν τὸ ὀστέον ὑπὸ τοῦ βέλεος, καὶ μηδὲν πέπονθε κακόν. καὶ ἐς τὴν ἴησιν, οἵης δεῖται τινὸς τό τε ἕλκος, ἥ τε σάρξ. καὶ ἡ πάθη τοῦ ὀστέου. τὰ δὴ τοιαῦτα τῶν ἑλκέων τομῆς δεῖται.

Exigunt autem sectionem capitis frontisque ulcera postquam os nudatum est, & verisimile fuerit à telo esse violatum; ipsa verò ulcera neque lata neque longa satis sint ut conspici possint an quid offensæ os à telo incurrerit, cujusmodi illa sit & quam magna: quantum item carnis collisum sit. aut, num è contra os sub telo inviolatum remanserit, nihilque mali senserit; quidque tam in carnis quàm ossis curatione observari debeat. Quod si nudato osse ulcera intus cava sunt, abundè incidere id cavum transversum oportet. Hæc itaque talia ulcera, sectionem expostulant.

Nihil

Nihil apertius, quàm Hippocratem hic de divisione seu dissectione pericranij, seu cutis capitis loqui. nam tum oportet τάμνειν inquit: hoc est novaculâ incidere pericranium, quum a telo non fuerit satis divisum, ita ut num subjectum os læsum sit, & quo læsionis genere teneatur conspicere possimus. hanc rem antea pag: 113. adducto in medium Celsi loco prolixè explicuimus, quo pacto nimirum talis sectio institui debeat, & quænam in ea observare conveniat. Tres itaque sunt hujus paragraphi cautiones chirurgo in dissectione pericranij observandæ. 1. non esse eâ utendum, ubi a telo satis diductum est: idque ne dolore frustrà excarnificemus ægrum. id illa docent verba: *Exigunt autem sectionem capitis frontisq; ulcera postquam os nudatum est, ipsa verò ulcera neque lata neque longa satis sunt ut conspici possit.* Si tum tantùm, itaque ubi præ telo satis denudatum os, non est ulterius dissecandum pericranium. Idem Cels: Cap. 4. lib. 8. *Quacunque autem de causâ curatio* " *hæc necessaria est, si nondum satis cutis patefacta est* " *latius aperienda est, donec quidquid læsum est, in con-* " *spectu sit.* Et paulo post: *plagam si ex vulnere est,* " *talem necesse est habeamus qualem acceperimus. Si* "

manu facienda est &c. Itaque non indiscriminatim, quod à nonnullis fit, in omnibus vulneribus pericranium dissecandum, sed si res exigat. 2. Majorem requiri pericranij dissectionem, ubi os subjectum cariosum est; potissimum quum locus cariosus rotundus existit. illis verbis: *quod si nudato osse ulcera intus cava sunt, abundè incidere id cavum transversum oportet.* 3. Non esse absque judicio ac diligenti consideratione, quemcunque pericranij locum incidendum, quum nonnullis id absque summo discrimine fieri nequeat; sed requiritur, ut chirurgus sit bonus Anatomicus, quò norit quibusnam locis subjectæ sint pericranio partes quas intactas relinquere, aut summo cum judicio secare oporteat. Vti in fronte quum sint palpebrarum musculi, nunquam per transuersum frontis cutis dissecanda, ne hominem excæces. Ita in occipite sunt musculi capitis motui addicti; caves is illos violes. Potissimum verò cavendum à temporibus, uti sequente paragrapho monebit.

ἂν καὶ μὲν ὀστέον ψιλωθῇ τῆς σαρκός, ὑπόκοιλα δὲ ᾖ ἐς πλάγιον ἐπιπολὺ ἐπανατέμνειν τὸ κοῖλον, ὅκου μὴ εὐχερὲς τῷ φαρμάκῳ ἀφικέσθαι, ὁκοίῳ ἂν

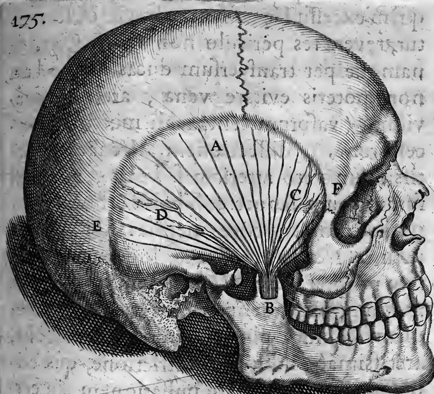
ἴῃς

ἱνιχεῇ. καὶ τὰ κυκλότερα τῶν ἑλκέων. καὶ ὑπόκοιλα ἐπὶ πολὺ, καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπανατέμνων τὸν κύκλον διχῆ κατὰ μῆκος, ὡς πέφυκεν, ἄνθρωπος, μακρὸν ποιέειν τὸ ἕλκος. Τάμνοντι δὲ κεφαλὴν, τὰ μὲν ἄλλα τῆς κεφαλῆς, ἀσφαλείην ἔχει τεμνόμενα. ὁ δὲ κρόταφος, καὶ ἄνωθεν ἔτι τοῦ κροτάφου, κατὰ τὴν φλέβα, τὴν διὰ τοῦ κροτάφου φερομένην, τοῦτο δὲ τὸ χωρίον μὴ τάμνειν. σπασμὸς γὰρ ἐπιλαμβάνει τὸν τμηθέντα. καὶ ἢν μὲν ἐπ' ἀριστερὰ τμηθῇ κροτάφου, τὰ ἐπὶ δεξία ὁ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει. ἢν δὲ ἐπὶ δεξιὰ τμηθῇ κροτάφου, τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ὁ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει.

Atque etiam ubi os quidem nudatum carne fuerit, fuerit verò obliqua quædam in ulceribus cavitas, oportet tum cavitatem illam sufficienter incidere, ubi medicamentum facile eò pertingere nequit. Oportet etiam incidere ulcera rotunda valdeque cava, ut orbe in longitudinem bifariam diviso, pro hominis natura ulcus longum reddatur. Quum incidendum caput est, cætera quidem loca tutò inciduntur; at tempus, regioque superior prope venam quæ per tempora fertur, hic inquam locus secari non debet. Convulsione namque corripitur ita incisus. Et quidem

quidem sinistrum tempus incisum si fuerit convelluntur dextra; sin dextrum, sinistra.

Hæc jam est cautio tertia, observanda religiosè chirurgo in pericranij apertione; ut norit non esse temere & sine magnâ causâ aperiendam cutem in temporibus. Nam eo fine secatur cutis, subjectum uti os denudetur; at hoc loco inter cutem ac os interjecti sunt temporales musculi; quos discindere summè periculosum, ne dicam lethale est. Anne semper? Minimè. Vidi namque ala molæ puero ita collisum tempus dextrum, aliquot uti ossis pertusi fragmenta per vulnus eximerentur, nihil tamen incommodi toto curationis tempore patiente puero. Ita tempora aperiri manu chirurgi non semel vidi, absque ullo symptomate: verum ducebatur semper novacula secundum ductum fibrarum temporalis musculi. ij namque omnes excurrunt tendinem versus. Itaque, si novaculam ducas ab occipite faciem sive os jugale versus (nam illud à naturâ temporalis & masseteris impositum tendinibus) minus erit periculi. Minus dico; nemini namque author fuerim, leviter & nisi summâ exposcente necessitate uti tempora dividat; verum eorum causâ hoc moneo, qui adeo meticu-

A Musculus Temporalis.
B Dicti musculi tendo, ex fibris in eum desinentibus enatus, acutoque maxillæ processui sub osse Iugali, hic diffracto, insertus.
C Vasa temporali concessa.
QVod si novaculam ducas ab E versus F fieri non potest quin per transversum tam fibras quam vasa disseces.

losi in divisione cutis laborantibus temporibus, potius uti omni ope destitutum ægrum deserant, quam ad encheiresin uti deveniant. reverà, tam potest hic peccari in defectu quàm excessu. Hęc nisi nota sint ac observentur, revera res periculo non vacat. Quod si namque per transversum ducas novaculam non poteris evitare venæ, arteriæ, nervique, (vasorum temporali musculo concessorum,) dissectionem. Venam, potissimum verò arteriam si lædas, non nisi summo cum labore cohibebis effluentis aut potius cum impetu exilientis sanguinis impetum. Nam comedente, loquente vulnerato propter maxillæ, læso temporali nexæ motum, novam incurret hæmorrhagiam; quam ut sistas, pluribus opus erit plagulis, arctissimaq; insuper constrictione, quæ eripiendo arteriæ liberam pulsationem, in certam perniciem ægrum trahi videbis. Si nervum, conuulsionis oritur metus, & quidem convulsionis caninæ, quâ durante æger nihil cibi sumere poterit. Vniversum musculum si disseces (quod ut os petrosum denudetur fiat necesse est) omnes necesse est ejus fibras tendinem versus excurrentes dis-

ſeces unde maxillæ aut reſolutio, aut certa ſequetur convulſio. Exempla hanc ad rem fide digna adducere in medium poſſem ex Iacotio, Columbo, Paræo, Fallopio, Langio, Hildano plurima; ſed ſufficit magni Hippocratis authoritas, ex naturâ & conditione loci deſumta. qui quod addit notatu dignum, imo neceſſarium eſt, nimirum, *ſiniſtrum tempus inciſum ſi fuerit, convelli dextrum; ſin dextrum, ſiniſtrum.* Idem ijſdem pene verbis repetit Coac. Præn. Cap. de Trωmatis, aph. 1. ὁκόσοισι κρόταφος τέμνεται, σπασμὸς ἐκ τῶν ἐναντίων τῆς τομῆς ἐπιγίνεται. *Quibuſcunque tempora præciduntur convulſio incidit è diverſo partis præciſæ.* Quænam hujus rei cauſa? eam dare non eſt difficile. Maxillæ enim inferioris motui inſerviunt temporales muſculi. eam uti ſuperiori adducant, neceſſe eſt ſimul agant ſeu ſe contrahant: uti cum ſimul ſe laxant, diductâ maxillâ aperitur os. Quod ſi horum alteruter diſſectis per tranſverſum ejus fibris reſolvatur, is amplius ſe firmare non poterit; oppoſito contrà munus ſuum exercente (non quidem invitus nimium agit oppoſitus muſculus, ſed iniuſſus) univerſa maxilla eò retrahatur neceſſe eſt. Itaque is tum con-

vellitur. Dissectus namque paralysi, convulsione laborat oppositus. Exemplum est in spasmo cynico, ubi similis est causarum ratio. Quærat quis. quur non itaque omnem paralysin sequatur aut comitetur oppositi lateris convulsio? quia partes habent musculos separatim agentes; secus ac hic, ubi ambo temporales musculi quum uni eidemque inserviant parti, maxillæ dico, sunt robore æquales, fitque inde quædam velut ἀντίπωσις seu æquilibrium, aut uti eleganter Hipp. lib. de Art. ἀδελφίξια, fraternitatem, mutuum consensum dixeris; ut necesse sit, alterutro à suo cessante officio, oppositum spasmo contrahi; nam pars maxillæ quam antea tendebat læsus, nunc universa versus oppositum fertur: In aliarum partium musculis secus fit, ut qui separatim agunt. Quænam namque dari posit pars cujus extensioni plures, iiq; oppositi inserviant musculi? si detur, in illo membro, idem quod in temporibus fiat, necesse est. Non possum autem satis mirari Casij medici in dissolvendo hoc nodo audaciam, qui rationem redditurus problemate. 41. quur opposita resolvantur temporibus læsis, causam dicit: quòd omnes nervi à basi

cerebri

cerebri oriantur, & ab exortu dextri ad ſiniſtra, ſiniſtri ad dextra abeant. quis hæc inquam aut vidit aut ſcribere cogitavit. Senſus docet, nervos ab exitu ad ſua ſingulos abire latera. Ridenda itaque non refellenda hæc Caſsij ſententia.

Fiſſo itaque fractove temporum oſſe ægrum deſeret Chirurgus? minimè verò, ſed ſecabit pericranium ſincipitis loco vicino; denudatoque oſsi, ſi res ita exigat, modiolum admovebit. Exemplum ejus eſt apud Galen. 6. Meth. Cap. ultim: *Quod ſincipitis oſſi proximum eſt, Temporis os vocatur. in eo luculenta fractura longiſſimè pertinebat: quam quidem minimè attingens, ſed tantum ſincipitis os exſcindens hominem ſanavi. adeo ut nunc quoque multos annos vivat. Etiam Paræum* lib. 9. cap. 9. *Ne quis (inquit) chirurgus eo temeritatis veniat, ut muſculi illius ſectionem aggredi auſit ad ſubjectum os terebrandum: ſupra potius aut ad latus, ac quàm proximè partem affectam fieri poterit ſibi terebrandum putet. Quod ego feci in nobili Petrechio. Is in triumphali Regis Henrici ſecundi in urbem ingreſſu, lapide ita ſauciatus eſt, ut impetu os petroſum fractum, & vehementer contuſus temporalis muſculus, ſine vulnere tamen extiterit. Sequenti die advocatus, perſpe-*

„ *ctâ læsionis specie, & læsæ partis conditione, Medi-*
„ *corum & aliorum mecum Chirurgorum consilium*
„ *cogendum sensui; ex quibus cum quidam censerent di-*
„ *videndum quamprimum temporalem musculum, ut*
„ *renudato osse terebrare liceret, sicque fracta ossa exi-*
„ *mere; Ego contrà acriter resistere cœpi, citatâ* Hip-
„ *pocratis sententiâ, ex lib. de Vuln. Capitis, quâ in-*
„ *terdicitur Chirurgis ejusmodi musculorum sectione,*
„ *metu commemoratorum symptomatum; citata etiam*
„ *experientiâ, quà crebro animadverteram, quibus is*
„ *sectus fuisset musculus, convulsos interiisse; satius*
„ *multo futurum, si proximè supra fracturam, os te-*
„ *rebrâ aperiretur, intacto quam minimum temporali*
„ *musculo. In eam sententiam cum tandem omnes des-*
„ *cendissent, ipse ex tempore sectione trigona cutem*
„ *musculosam, quæ supernæ fracturæ immineret, di-*
„ *visi. Postero die, qui tertius erat morbi, terebravi,*
„ *ac terebratione peractâ diebus aliquot post, quatuor*
„ *aculeata fracti ossis fragmenta exemi, tubulumque*
„ *plumbeum planum immisi, per quem, jusso ægro quo-*
„ *ties curaretur caput deprimere, & ore naribusque*
„ *obturatis contentius expirare, multa manabat sanies*
„ *inter cranium & crassam menyngem collecta. Reli-*
„ *quæ sordes, si quæ contumacius adhærerent, rerum*
„ *detergentium decocto elui; tantumque* Deo *conatus*
„ *meos fortunante, perfeci, ut tandem convaluerit.*

Par

Par casus & similis fortuna in Metarum obsidione contigit Pienarum domino. Is enim cum ad dirutam muri partem propugnaret, fracto temporum osse læsus est lapidis ictu, ex adstante muro elisi, æneo tormento ab Imperatoris castris disploso: ab ictu statim concidit, sanguinem ore, naribus & auribus cum multo vomitu reddidit, ac totos fere quatuordecim dies mutus & attonitus sic extitit, ut neminem adstantium agnosceret: Crebræ palpitationes ac subsultus convulsorij illum exercebant, facies tumida erat. Terebratum autem fuit illi os frontis ad latus temporalis musculi, manu Petri Auberti Chirurgi Regij: ac quamvis die quinto ac vicesimo caro mollis & exquisito sensu prædita, per foramen terebra factum emersisset, cujus ortum cathæretici pulveres prohibere non potuerunt, tandem tamen convaluit.

ὅτ' ἂν οὖν τάμνῃς ἕλκος ἐν κεφαλῇ ὀστέων εἵνεκα τῆς σαρκὸς ἐψιλωμένον, θέλων εἰδέναι εἴ τι ἔχει τὸ ὀστέον κακὸν ὑπὸ τοῦ βέλεος, ἢ καὶ οὐκ ἔχει, τάμνειν χρὴ τὸ μέγεθος τὴν ὠτειλὴν, ὅση ἂν δοκέῃ ἄνω χρῆναι. Τάμνοντα δὲ χρὴ ἀναστεῖλαι τὴν σάρκα ἀπὸ τοῦ ὀστέου, ᾗ πρὸς τῇ μήνιγγι καὶ πρὸς τῷ ὀστέῳ πέφυκεν. ἔπειτα διαμοτῶσαι τὸ ἕλκος

πᾶν μόλῳ. ὅσις αὖ εὐρύτατον τὸ ἕλκος παρέξῃ ἐς τὴν ὑστεραίην ξὺν ἐλαχίςῳ πόνῳ. μολῶσαντα δὲ καταπλάσματι χρῆσθαι ὅσον ἂν χρόνον καὶ τῷ μοτῷ, μάζῃ ἐκ λεπτῶν ἀλφίτων, ἐν ὄξει διαμάσσειν ἢ ἕψειν καὶ γλίσχρην ποιέειν ὡς μάλιςα.

Quum itaque ob os carne nudatum ulcus in capite secatur ut deprehendas num os loco ictus labem aliquam acceperit nec ne, dissecare eâ amplitudine parte superiore vulnus necesse est. Quod dum facis, carnem quæ ossi & membranæ adhæret ab osse removebis. Quo facto, linamentis vulnus implendum, quæ in sequentem diem vulnus apertissimum exhibeant. Linamentis inditis & cataplasmate quamdiu linamenta adhibentur, utendum maza ex tenuissimâ polentâ aceto subactâ, sicque cocta, donec glutinosa evadat.

Hic paragraphus etiam ad pericranij pertinet divisionem. nam dissectio illa quum hæmorrhagiam non excitare non possit, quæritur quâ ratione sanguinis effluvium coërceri possit (nam ejus nimium effluvium ægri vires valde dejiciet.) Author hoc loco duobus remedijs occurrit, jubens ut simul ac dissectum pericranium fuerit, linamentis replea-

repleatur locus sectus. nam siccitas lini è quo carpto volsove ejuscemodi parantur linamenta, imbibet fluentem sanguinem. Si nimius fuerit sanguinis impetus, tingantur linamenta medicamentis sanguinem supprimentibus; quale ovi albumen, bolus, pulvis rosarum siccarum, pulvis myrtillorum, similiaque. Neque solum hoc nomine linamenta immitti secto vult pericranio; verum insuper jubet, ut quam copiosa illa submittantur, diductis incisi pericranij labijs. Ea namque ratione cutis tota ab osse recedit, proximaque refectione os liberè conspici poterjt num aliquo teneatur vitio, ac instrumentis si opus tangi. Alterum remedium, ut præter linamenta applicentur loco secto, uno aut altero die (quum enim sanguis cohibitus fuerit, non est opus hoc remedio) cataplasma, quod suâ partim siccitate, partim emplasticâ vi ora dissectarum venarum claudendo, eâ ratione sanguinem sistat. Illud præscribit ex mazâ, coctâ ex aceto; ἄλφιτον vocat. Estque nil nisi hordei tosti frictique farina. Illa si liquore aliquo subligatur, μάζη dicitur. Maza latinum nomen non habet, nisi Offam ex Plinio dicamus. Erat olim ci-

bus

bus vilior & plebeorum. Nam ubique veteres τὸν ἄρτον, καὶ μάζαν, panem & mazam, ſibi invicem opponunt. Ita Hipp. lib. de Salub. Diæt. panem prohibet, mazam ut molliorem cibum concedit. Et lib. περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς, panem & mazam, ut ſicciorem & humidiorem cibum inter ſe conjungit. Porrò Erotianus μάζαν ita deſcribit: ,, φύραμα ἐξ ἀλφίτων γινόμενον, ,, ποτὲ μὲν μεθ' ὀξυμέλιτος, ποτὲ δὲ μεθ' ὀξυκράτου, ἢ ὑδρομέλιτος, ,, ἢ μεθ' ὕδατος. *Farinam hordei toſti humore aliquo ſub-* ,, *actam ſive oxymelite, poſcâ, mulsâ, aut aquâ.* Hoc medicamentum omnibus ſatisfaciet hoc caſu concurrentibus indicationibus. opus namque eſt ſuppreſsione, doloris lenitione, inflammationis inhibitione. quæ cuncta poteſt farina hordei toſta, acetoque permiſta. Galenus hoc caſu topicum laudat ex melle, cerâ, medullâ cervinâ, myrrhâ, & reſinâ terebinthinâ, addito aceto.

Verum enimvero ad ſanguinem, qui diſſecto profunditur pericranio quod attinet, illud notandum; ut cum iudicio hac in parte agat chirurgus. Reperiuntur enim nonnulli vulnerati, ſanguine abundantes, potiſsimum quum vulnerarentur, repleti potu, tum & irâ valde excandeſcentes: his talibus

expedit

expedit ut ſanguis liberalius feratur priuſquam ſupprimitur, ita enim de ſupervenien- te inflammatione minus erit periculi; Contrà, qui emaciati, qui dejecto animo, pueri; his talibus quam citiſsimè ſupprimendus.

Τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἡμέρῃ ἐπειδὰν ἐξέλῃς τὸν μοτόν, καταδὼν τὸ ὀστέον ὅ, τι πέπονθεν, ἐὰν μή σοι καταφανὴς ᾖ ἡ τρῶσις, ὁποίη τίς ἐστιν ἐν τῷ ὀστέῳ, μὴ δὲ διαγινώσκῃς εἴ τέ τι ἔχει τὸ ὀστέον κακὸν ἐν ἑωυτῷ, ἢ καὶ οὐκ ἔχει. Τὸ δὲ βέλος δοκέῃ ἀφικέσθαι ἐς τὸ ὀστέον καὶ σινάσαι. ἐπιξύειν χρὴ τῷ ξυστῆρι κατὰ βάθος, καὶ κατὰ μῆκος τοῦ ἀνθρώπου ὡς πέφυκεν. καὶ αὖθις εἰ ἢ κάρσιον τὸ ὀστέον τῶν ῥηξίων εἵνεκα τῶν ἀφανέων ἰδεῖν, καὶ τῆς φλάσιος, εἵνεκα τῆς ἀφανέος τῆς οὐκ ἐσφλωμένης εἴσω ἐκ τῆς φύσιος τῆς κεφαλῆς τοῦ ἄλλου ὀστέου. ἐξελέγχει γὰρ ἡ ξύσις μᾶλλον, ἢν μὴ καὶ ἄλλως καταφανέες ἔωσιν αὐταὶ αἱ πάθαι ἐοῦσαι ἐν τῷ ὀστέῳ τοῦ βέλεος. καὶ ἢν ἕδρην ἴδῃς ἐν τῷ ὀστέῳ τοῦ βέλεος ἐπιξύειν χρὴ αὐτήν τε τὴν ἕδρην τοῦ βέλεος, καὶ τὰ περιέχοντα αὐτὴν ὀστέα, μὴ πολλάκις τῇ ἕδρῃ προσγένηται ῥῆξις, καὶ φλάσις, ἢ μούνη φλάσις. ἔπειτα λανθάνῃ οὐ καταφανέα ἐόντα.

Poſtridie, ablatis linamentis, inſpice quo malo os teneatur. Quod ſi qualis ſit noxa conſequi nequeas,

neque num os læsum sit, telum licet os attigisse, ipsumque læsisse tibi videatur, scalpro radere oportet in altitudinem ac longitudinem prout vulnerati fuerit natura: imò & transversim, ob rimas quæ visui se non subjiciunt, tum & propter non apparentem collisionem, quum os desinens ab alio non recesserit osse. Nam scalpturâ ossis vitia, alioqui non apparentia, deprehendi solent. Etiam si teli vestigium in osse apparuerit, scalpenda sedes tum & quæ circum sunt ossa; ne cum ad tæli vestigium sæpe fissum collisumque, aut tantum collisum accedat, ea postmodum lateant neque in conspectum se dent.

Traditis ijs quæ chirurgo observanda in dissectione pericranij, nunc progreditur, expositurus quid porrò fieri debeat. Iubet itaq; ut quamprimum (postridie inquit) ad πρίσιν accedat, hoc est, uti os scalpris tractet. Scalptura, quatuor de causis necessaria. 1. ut latentes obscuræq; rimæ denudentur. 2. ut apparentes fissuræ deleantur. 3. Superficies calvæ ab aëre alterata (nam statim nigredinem contrahit) auferatur. 4. Si quæ in osse asperitas inæqualitasve, illa ut lævigetur. Osi etenim exasperato novellam carunculam ægrè inducit natura. Hæ primariæ scalpturæ causæ. In quâ utinam frequentiores forent chirurgi; nam

nam commodi adferre potest plurimum. incommodi nihil. Eâ autem neglectâ, noxis multis præbetur occasio.

Τῇ δὲ ὑστεραίῃ. Notandum, quod iubeat protinus secundo ab illato vulnere die os radi. In magnis quidem vulneribus interdum non ante diem tertium os ablatis linamentis detegimus, metu hæmorrhagiæ : quæ si desierit, quò citius eò melius. Nihil etenim in capitis vulneribus calamitosius, quàm rem trahere aut differre ; nam sicubi, hic locum habet, Occasio præceps. Vt nullo pacto ij audiendi sint qui freti Celsi authotitate, satis esse putant si æstate ante septimum, ante decimumquartum diem hyeme prisis instituatur. Explodenda opinio, & quibuscunque modis averruncanda è chirurgorum animis, quum quotidiana id testentur exempla, si eousque rem differas, nihilominus tum mori ægros. Revocentur huc à nobis tradita pag: 47. Audiatur Celsus ipse sui, uti videtur, immemor Cap. 2. lib. 8. *Neque audiendi sunt, qui osse nudato diem tertium expectant, ut tunc excidant. Ante inflammationem enim tutius omnia tractantur. Itaque quantum fieri potest, eodem momento & cutis incidenda est, & os * detegendum, &* Text.

* Qvid si detergendum.

 omni

omni vitio liberandum est. Salutariter Celse mones. quur autem ejusdem libri Cap. 4. iubes rem differri in diem 7. imò ulterius? nimium perniciosa multis hæc tua ῥαθυμία.

Text. *Radendum prout vulnerati fuerit natura.* Hoc est, prout crassiore tenuioreve fuerit cranio vulneratus. Neque enim tãtum scobis à tenui uti à crasso auferre licet capite. Hoc monuit in prolegomenis Author, quum diceret, humana capita parum inter se convenire. Persarum lapilli ictum, secus ac Ægyptiorum vix sustinebant. Æthiopum, ipsa tela dissilire faciunt. At, dicat quis, quo pacto certus fiam quousque scalpendum sit? donec aliquid sanguinolentæ se ostendat medullæ; qua apparente, certus esto, ad meditullium, ablatâ primâ te pervenisse tabulâ. Celsum du,, cem sequere, qui sic Cap. 2. lib. 8. *Tum id quod*
,, *pingue est, semel iterumve satis est admoto ferra-*
,, *mento adurere, ut ex eo statu secedat aut eradere, do-*
,, *nec jam aliquid cruoris ostendatur, quæ integrioris*
,, *nota est. nam necesse est aridum sit id quod vitia-*
,, *tum est.*

Text. *Imò & transversim, ob rimas quæ visui se non subjiciunt.* Ingeniosum monitum. Si inquit adeo exiles rimæ fuerint, ipsus uti dubites

num

num fissum os sit, utere scalpris, iisque os omnibus modis radito. Si rasurâ rectâ nil invenias, transversam institue. Illâ namque simul ac ad rimæ locum venerit ferramentum, hæsitabit, secus ac in scalpturâ rectâ.

Nam scalpturâ ossis vitia, alloqui non apperentia, deprehendi solent. Text. Nisi in cranijs adeo duris, nihil uti scobis auferre queant scalpra radentia, Quid tum? tingendum os atramento, uti jamjam monebit Author.

Etiam si teli vestigium in osse apparuerit, scalpenda sedes. Text. Etenim teli vestigium necessariò os exasperat; ast loco exasperato nunquam commodè carnem inducet natura; scalptura itaque lævigandus. Celsus audiatur Cap. 3. lib. 8. *Circumradendæ lævandæque sunt oræ, ut sine noxâ postea cutis increscat: quæ aspero ossi innascens, protinus non sanitatem, sed novos dolores movet.* Addit hic etiam causam Author, ut nempe deprehendi exiles posint rimulæ, quas non raro ossis asperitas, quam teli sedes parit, obumbrat.

ἐπειδὰν δὲ ξύσῃς τὸ ὀστέον τῷ ξυστῆρι, ἢν μὲν δοκέῃ ἐς πρίσιν ἀφίκειν ἡ τρῶσις τοῦ ὀστέου, πρίειν χρὴ καὶ τὰς ἡμέρας μὴ ὑπερβάλλοντα ἀπρίωτον,

ἀλλ᾽ ἐν ταύτῃσι πρίειν, ἄλλως τε καὶ τῆς θερμῆς ὥρης, ἢν ἐξ ἀρχῆς λαμβάνῃς τὸ ἴημα.

Vbi ſcalpro os raſum fuerit, quod ſi vulneris conditio exſectionem requirere videatur, eam intra triduum inſtituito, neque patere id temporis ſpatium effluere, tum potiſſimum, quum conſtitutione aëris calidâ curationem ſuſcepiſti.

Exiſtimo tranſlata hæc eſſe, neque genuino occurrere loco. nam de exſectione oſsis hic agit, iubens ante tertium diem uti illa inſtituatur, præſertim æſtate, & tamen multa ſubiungit de modo inveſtigandi rimas, quæ raſurâ facile, citra oſsis exſectionem, deleri queunt. Arbitror itaque hæc poſt ſequentem collocanda paragraphum.

ἢν δὲ ὑποπτεύσῃς μὲν τὸ ὀστέον ἐρρωγέναι, ἢ πεφλάσθαι, ἢ ἀμφότερα ταῦτα, τεκμαιρόμενος ὅτι ἰσχυρῶς τέτρωται ἐκ τῶν λόγων τοῦ τρωματίου, καὶ ὅτι ὑπὸ ἰσχυροῦ τοῦ τρώσαντος, ἢν ἕτερος ὑφ᾽ ἑτέρου τρωθῇ. καὶ τὸ βέλος ὅτῳ ἐτρώθη, ὅτι τῶν κακούργων βελέων ἦν. ἔπειτα τὸν ἄνθρωπον ὅτι δῖνος τε ἔλαβεν, καὶ σκότος, καὶ ἐκαρώθη καὶ κατέπεσεν.

Et ſi quidem ſuſpiceris fiſſum, colliſum, aut utro-

que

que modo os affectum esse, de vulneris magnitudine colliges ex ægri relatu; num nimirum à valido inflictum sit adversario; num consertâ manu inter se conflixerint; num ejusmodi telum, quo efficaciter infligi queat vulnus. Adde, si æger vertigine correptus sit, si offuscati oculi, si profundo oppressus somno.

Si inquit ita se habuerint post illatum ictum circumstantiæ, ut verisimile sit os rimam egisse, quam tamen reperire nequeas, diligenter in omnia inquirendum. Examinetur æger. qui si afferat, *robustum fuisse qui ictum intulit adversarium*, verisimile fiet cranium divisum esse; si dicat *se conserta manu cum adversario congressum*, spem facit vulneris minus gravis, quam si à sicario non cogitanti inflictum sit, nam tela prævisa minus nocent. Si referat, *telum fuisse* aut valde scindens, aut obtusum & tamen admodum ponderosum, suspicionem dabit fissi cranij. Hisce si accedant signa cerebri perturbati, uti *vertigo, caligatio, carus*; hæc inquit concurrentia, admodum firmabunt chirurgum, de fisso cranio suspicantem. Et tamen, dicat quis, hæc cuncta fallacia esse, ante dictum; nihilne itaque certi; respondet Author,

Τούτων δὲ οὕτω γινομένων, ἢν μὴ διαγινώσκῃς εἰ ἔρρωγε τὸ ὀστέον, ἢ πέφλασται, ἢ καὶ ἀμφότερα ταῦτα, μήτε ἄλλως ὁρῶν, * δεῖ δὴ ἐπὶ τὸ ὀστέον τήκειν τὸ μαλάντατον δεύσαντα τῷ μέλανι φαρμάκῳ τῷ τηκομένῳ. τό τε ἕλκος ὑποτείνας ὀθόνιον ἐλαίῳ τέγξαι, εἶτα καταπλάσας τῇ μάζῃ ἐπιδῆσαι. τῇ δ' ὑστεραίῃ, ἀπολύσας καὶ ἐκκαθήρας τὸ ἕλκος ἐπιξῦσαι. καὶ ἢν μὴ ᾖ ὑγιὲς, ἀλλ' ἐρρώγῃ καὶ πεφλασμένον ᾖ, τὸ μὲν ἄλλο ἔσται ὀστέον λευκὸν ξυόμενον. ἡ δὲ ῥωγμὴ καὶ ἡ φλάσις κατακέντος τοῦ φαρμάκου δεξαμένη τὸ φάρμακον ἐς ἑωυτὴν μέλαν ἐὸν, ἔσται μέλαινα, ἐν λευκῷ τῷ ὀστέῳ τῷ ἄλλῳ. ἀλλὰ χρὴ αὖθις τὴν ῥωγμὴν † ταύτην φανεῖσαν, ἐπιξέειν κατὰ βάθος. καὶ ἢν μὲν ἐπιξύων τὴν ῥωγμὴν ταύτην φανεῖσαν μέλαιναν ἐξέλῃς καὶ ἀφανέα ποιήσῃς, φλάσις μὲν γεγένηται τοῦ ὀστέου ἢ μᾶλλον ἢ ἧσσον, ἥτις περ ἔρρηξε καὶ τὴν ῥωγμὴν τὴν ἀφανισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ξυστῆρος. ἧσσον δὲ φοβερὸν καὶ ἧσσον ἂν πρῆγμα ἀπ' αὐτῆς γένοιτο ἀφανισθείσης τῆς ῥωγμῆς.

* Videtur hic desiderari vocula aliqua, uti ἐγχέειν, aut similis, plenior uti sit mens.

† Nonnulla exemplaria habent φανεῖσαν μέλαιναν.

Hisce apparentibus, si nondum patet fissum, collisum, aut utroque modo os læsum sit; neque aliâ ulla

id col-

id colligere ratione liceat, tingendum tum os nigro aliquo medicamento, maceratum quod ſit, ulcuſque dedeligandum linteo oleoſo ſubſtrato, tumque impoſito ex maza cataplaſmate. Poſtridie detecto loco abſterſoque, radito. Integrum namque ſi os non fuerit, verum fiſſum colliſumve, reliquum quidem os ſcalptum albedinem oſtendet, fiſſum verò colliſumve quia nigredinem medicamenti imbibit, reliquo oſſe albo apparente, nigredinis oſtendet veſtigium. Quocirca denuò quæ nigredinem habet rima profundius radenda. Sic nigricantem namque ſi radendo ita ut evaneſcat delere poſſis, os plus minuſve colliſum fuiſſe, ex eoque rimam accepiſſe, quam ſcalper delevit, ſcito. minus autem terret, minuſque faceſſit negotij deleta rima.

Hæc ultima inveniendi rimam ſpes eſt. rimam inquam, quæ neque viſu cognoſci, nec ſpecillo aut ſcalpro deprehendi poteſt. Inducatur itaque oſsi, quod nihilominus in ſuſpicionem venit, atramentum ſcriptorium; quo facto cataplaſma ex mazâ impoñito, ſicque per noctem relinquito. poſtridie faſcijs, ac cataplaſmate ablato, oſſeque bene abſterſo, denuò ad ſcalpturam accedito. Si integrum fuerit os, undiquaque ſcobem albam dabit; ſin vitium habeat, deprehendes

rimæ veſtigium atramenti liturâ. Nam atramentum penetrandi vi, ratione aceti pollens, inſinuabit ſe in ipſam oſsis diviſuram. Hac itaque ratione de rimâ certus fies. Quæ num profunda admodum ſit, nec ne, ut cognoſcas, radito denuo os ſcalpris ipſo nigredinis loco; quod ſi namque facile veſtigium nigredinis deleveris, ſecurus eſto; non enim profundè ſe oſsi inſinuat rima. Sin verò atramenti veſtigium, ne quidem erumpente ſanguineâ medullâ, auferre queas, ſcito primam cranij tabulam in totum fiſſam; forte & profundius penetrare fiſſuram. Hæc Authoris hoc paragrapho mens. Quæ cum in ſenſu conſiſtant, explicatione laborioſâ non egent.

Ceterum mirari ſatis nequeo, nonnullorum hujus loci interpretum nimiam curioſitatem; monent etenim, ne in hoc caſu atramento ſcriptorio chirurgus utatur, ne ſi forte utraque tabula fiſſa, à chalcanti ac gallæ acrimonia dura menynx offendatur. Neſciunt hi, ejuſcemodi medicamenta exigere membranam nudatam læſamve. Nam quum ſiccam admodum acceperit conſiſtentiam, ſiccantia remedia, utpote naturæ ſuæ analo-

ga, ei

ga, ei grata. Celſum audiant Cap. 4. lib. 8. *His factis, ea membrana acri aceto reſpergenda; ut, ſive aliquid ſanguinis ex eâ profluit, cohibeatur; ſive intus concretus cruor remanet, diſcutiatur.* «

Etiam Interpretes nonnullos ambigere video, quale medicamentum nigrum hic Hippocratis præſcribat. Verba ejus ſuut δεῖ δὴ ἐπὶ τὸ ὀςέον τήκειν τὸ μελάντατον διαδιδόντα τῷ μέλανι φαρμάκῳ τῷ τηκομένῳ. *Et ſuper os medicamentum aliquod nigrum liquatum & humore ſubactum inducendum.* Quidnam hic μελάντατον vocet, ſubtilius quam utilius nonnulli diſputant. Sunt qui medicamentum nigrum; alij atramentum ſcriptorium; ſunt qui utrumque. exiſtimantes nihil hæc duo differre. Errant poſteriores. aliud namque græcis μέλαν φάρμακον, & μέλαν γραφικόν. μέλαν φάρμακον, ſic à nigredine vocatum, certum erat compoſitum medicamentum, quod etiam καρικὸν vocabant. Hoc ab ipſo deſcribitur Hippocrate lib. de Vlcerib. Conſtabat elleboro nigro, ſandarachâ, æris ſqammâ, plumbo loto, ſulphure, auripigmento & cantharidibus. Hæc in pollinem redacta, cedrino excipiebant oleo, ſicque medicamentum parabant cathareticum, ad detergenda ulcera ſordida, carneſque exedendas. Cui

ſubinde arum coctum tuſum, aut aridum lævigatum & melle exceptum, adjiciebant. Hoc à nucibus accepiſſe nomen qui arbitrantur, falluntur non parum; nulla cum fiat in deſcribendo carico, nucum mentio. At uerò μέλαν γραφικὸν ſeu ſcriptorium atramentum, erat illud quò Veteres ſcribebant, (non enim ſtylo ſemper utebantur) cujus parandi modum, Dioſcorides tradit Cap. ultimo lib. 6. nimirum, ſumebant fuliginis à tedis coactæ minam; gummi ſeſquilibram; taurini glutinis, atramenti ſutorij, ſingulorum ſeſquiunciam. Hac deſcriptione etiam ſutorij atramenti fit mentio. Erat namque illis atramentum triplex: Scriptorium, Tectorium, Sutorium. Scriptorium, quo in tranſcribendo utebantur, à Dioſcoride jam deſcriptum. Tectorium, à tectorijs ſic vocatum. quod pictoribus in uſu, tectis & parietibus depingendis. Sutorium, quod in pellibus inficiendis, coriarijs & depſatoribus olim, uti & hodie, in uſu; quod ſæpe χαλκανθον Græci, à vitri ſimilitudine Vitriolum latini. Quocunque horum quatuor (pharmaci dico nigri, atramenti ſcriptorij, ſutorij, tinctorij) ad inveſtigandam rimam uti chirurgus volet, menti Hipp.

ti Hipp. ſatisfaciet. Qui hoc ſolum vult, rimam etiam capillarem uti ſi habeat os, eam atramenti aut pharmaci nigredine inveſtigandam. Nec eſt, uti jam dixi, quod atramenti acrimonia quem deterreat, quum licet ambas calvæ tabulas pervadat; nihil tamen noxæ inferre membranæ queat, ut quæ ab acribus minimè abhorret. Ita Gal. 6. Method. ex ſententiâ Eudemi & Megetis Sidonij, emplaſtrum quod Iſis vocatur concedit in membranâ denudatâ, ex admodum acribus conſtans.

Hoc itaque poſtremum eſt ſignum, cujus ope rimam dubiam inveſtigari vult Hippocrates. Reliqua hic conjunctim referre operæ pretium, duco. 1. inquirit in ſymptomata quibus ab ictu correptus vulneratus: num oculi obcæcati ſint; num obmutuerit; num per nares aureſve ſanguis effluxerit; num ſine ſenſu ac motu fuerit; num vertigine correptus; num in vomitum eruperit. Quę tamen cuncta, concuſsionem cerebri, quàm cranij rupturam indicant potius. 2. Examinat circumſtantias vulneris illati. num nimirum ictus admodum fuerit validus; num inſcio illatus ægro; num robuſtus qui inflixit.

 3. Ipſum

3. Ipsum telum. quod si obtusum, admodumque fuerit ponderosum; si ex loco sublimi in declivem æger ceciderit, suspicio violati venit cranij. 4. Hipp. in Coac. vulnerato ferulæ caulem masticandum præbet, ut eâ ratione strepitus fractorum exaudiri possit ossium. Cujus imitatione nonnulli hodie chirurgi, vulnerato nucem dentibus frangendam offerunt. Aut filum cujus alterum extremum ore tenet æger concutiunt, observantes num tremulum illum motum ferre possit. 5. Os specillo feriri jubet, ut sono obtuso aut claro, integritatem, rupturamve ossis consequantur. 6. Specillo nec acuto nec obtuso nimis explorat, num fissum sit. 7. Num arrecti loco vulneris sint capilli, considerat. 8. Addunt hoc ævo chirurgi, ut vulneratus ore naribusque clausis magno nisu conetur expirare. Si namque bullulæ, aut humor aliquis ex osse erumpat, ibi fissuram esse verisimile fit. 9. Alij ossi cataplasma ex mastiche, bolo, ovique applicant albumine; quòd si ablatum emplastrum hac quàm illâ sui parte magis exsiccatum sit, de rimâ suspicio oritur. Simili modo quo 3. de Morb. Hipp. applicatione cataplasmatis ex terrâ

Erythroide rubrâ, thoracis explorat empyema. 10. Tincturam ossis atramento addit Hipp. de quo jam satis dictum.

ἢν δὲ κατὰ βάθος ᾖ καὶ μὴ ἐθέλῃ ἐξιέναι ἐπιξυομένη, ἀφίκεσθαι ἐς πρίσιν ἡ τοιαύτη ξυμφορή. ἀλλὰ χρὴ πρίσαντα τὰ λοιπὰ ἰητρεύειν τὸ ἕλκος. φυλάσσεσθαι δὲ χρὴ ὅπως μή τι κακὸν ἀπολαύσῃ τὸ ὀστέον ἀπὸ τῆς σαρκὸς, ἢν κακῶς ἰητρεύηται. ὀστέῳ γὰρ καὶ πεπρισμένῳ, καὶ ἄλλως ἐψιλωμένῳ, ὑγιεῖ δὲ ἐόντι, καὶ ἔχοντι τὸ σίνος ὑπὸ τοῦ βέλεος, δοκέοντι δὲ ὑγιεῖ εἶναι, κίνδυνός ἐστι μᾶλλον ὑπόπυον γενέσθαι ἢν καὶ ἄλλως μὴ μέλλῃ, ἢν καὶ ἡ σὰρξ ἡ περιέχουσα τὸ ὀστέον κακῶς θεραπεύηται, καὶ φλεγμαίνηται, καὶ περισφίγγηται. πυρετῶδες γὰρ γίνεται, καὶ πολλοῦ φλογμοῦ πλέον. καὶ δὴ τὸ ὀστέον ἐκ τῶν περιεχουσῶν σαρκέων ἐς ἑωυτὸ θέρμην τε καὶ φλογμὸν, * καὶ ἀραδὸν ἐμποιέει καὶ σφυγμὸν καὶ ὅσαπερ ἡ σὰρξ ἔχει κακὰ ἐν ἑωυτῇ, καὶ ἐκ τούτων ὧδε ὑπόπυον γίνεται.

* Hæc nonnulla exemplaria omittunt.

Profundiore existente rimâ quàm radendo deleri uti possit, ad sectionem veniendum. Sectione autem utentem, in reliquo ad ulceris curationem intentum esse oportet, cavendumque ne os a carne minus rectè tractatâ detrimentum accipiat. Os enim sectum & aloqui

alioqui nudatum, tamen integrum, aut quod labem à telo accepit, licet integrum videatur, majore in periculo est ne purulentum fiat, cum alioqui purulentum non fieret. tum si caro os ambiens malè curetur, tum inflammationem concipiat, & constricta sit. Etenim os igneum redditur atque inflammatur, ut quod a subjectâ carne madescit, inflammatur, perturbatur, pulsat, iisque corripitur malis, quibus laborat caro, eaque ratione purulentum efficitur.

Si conanti atramenti delere vestigium, scalpendo deleri non posse videat, iudicabit rimam pervadere primam tabulam. Quum itaque scalpendo talis fissura auferri nequeat, de excidendo osse fisso cogitandum, idque aut cyclisco excisorio, aut modiolo. De quo dum cogitas, inquit, cavere debes, ne secandum os labem aliquam à pericranio non rite tractato incurrat, quod facile fieret. Nam os modioli circumactione valde incalescit, eoque calore retrahit si quid noxij fuerit in pericranio. Si itaque chirurgus reficiens quotidie vulnus, labia pericranij non debitè mundet, omnemque ichorem sordesque curiosè auferat, illa partim suo pondere, partim attracta à nonnaturali calore qui ossi inest, stillabunt in subjectam membranam

(nam

(nam illa exsectione ossis detecta jam est) quodipsum periculo non vacat. Præterquam quòd eædem sordes, in ipsum os sectum se infundent. Non poterit enim os laborans, superflua affluentia à se commodè repellere, quia fissurâ partim, partim prisi, non parum debile redditum fuit. Qui namque existimant os ob summam siccitatem putredine corripi non posse, errant. Habet nativam in se succulentiam, haud aliter ac cæteræ corporis partes. habet medullam calidam & humidam, quæ accedente aliquâ causâ haud aliter corrumpitur ac carnosæ partes. Testatur caries, ossis gangræna. Testatur nimia modioli circumductio, quæ os efficaciter inflammare solet. Hic itaque ea inculcat quæ prævidere debet chirurgus priusquam prisin instituat; alias sectioni supervenientia, ossis glutinationem impedient non parum. Non paucos enim reperias imperitos chirurgos, qui nihilominus perniciosâ quadam temeritate vulnera capitis, quorum nullam habent notitiam, tamen curanda sumunt. Hi ignorantes, mutanda esse remedia pro diversis morbi temporibus, (nam alia debentur dum in primo tempore sive in principio

est vulnus; aliâ cum in augmento, quam in statu) ijsdem remedijs ab initio ad finem usque insistunt; utplurimum pericranio dissecto applicantes sua vocata elixiria, medicamenta summè calida & sicca, qualis aqua stillatitia, pulveres calidissimi non distinguentes interim inter ætates, corporum constitutiones, similiaque ad curandum observatu necessaria; unâ fideliâ omnes dealbare dum conantur parietes, pericranium ipsumque os in inflammationem conjiciunt, affectusque per se curabiles non rarò insanabiles efficiunt. Alij, omni ulceri quocunque morbi tempore solum unguentum de betonicâ admovent: alij hæresin esse putant, si dicas pinguibus os tangi non debere. cum tamen ita id verum sit, non semel uti viderim os nigredinem contraxisse, imò cariem incurrisse admotis pulveribus, qui cephalici ipsis vocantur, qualis myrrha, thus, styrax, similiaque resinosa. Hæc enim actu licet sicca applicentur, gummositas tamen ab ossis humiditate dissoluta, ipsi ossi se insinuat, illudque offendit. Si caput nimiâ tegminum copiâ offendi dicas, impediri fuliginum evaporationem, inde inflammationis, doloris capitis, aliorumque

rumque symptomatum metum, delirare te putant; nescientes, ita à frigore cavendum, ne calorem nimis accendas. Eâ namque ratione innato calore offuscato, alienus calor incrementa sumit; indeque omnium malorum origo. Quam multi hac amethoda curandi ratione, dum charybdin vitant, in scyllam incidunt, dum vitant vitia, in contraria currunt. Sunt qui solius aquæ usum omnibus vulneris temporibus convenire contendunt. Sed paradoxologi illi nullo pacto audiendi. Frigus nimium capiti inimicum, scio; sed & illud scio, initiò vulnerum partes læsas præter solitum calere; nam sanguis & spiritus ad debiles, utpote læsas, partes affluendo, eas calidiores efficiunt. HIsce itaque motus HIpp. hoc monitum priusquam priscos rationem tradat, necessarium esse existimavit. Quodipsum etiam sequentibus inculcat.

Κακὸν δὲ καὶ ὑγρὴν τε εἶναι τὴν σάρκα ἐν τῷ ἕλκει, καὶ μυδῶσαν. καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον καθαίρεσθαι. ἀλλὰ χρὴ διάπυον μὲν ποιῆσαι τὸ ἕλκος ὡς τάχιστα. οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστα φλεγμαίνοι τὰ περιέχοντα τὸ ἕλκος, καὶ τάχιστα καθαρὸν εἴη. ἀνάγκη

γὰρ ἔχει τὰς σάρκας τὰς κοπείσας καὶ φλασθείσας ὑπὸ τοῦ βέλεος ὑποπύους γενομένας ἐκτακῆναι. ἐπειδὰν δὲ καθαρθῇ, ξηρότερον χρὴ γίγνεσθαι τὸ ἕλκος. οὕτω γὰρ ἂν τάχιστα ὑγιὲς γένοιτο ξηρῆς σαρκὸς βλαστούσης καὶ μὴ ὑγρῆς. καὶ οὕτως οὐκ ἂν ὑπερσαρκίσῃ τὸ ἕλκος. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ὑπὲρ τῆς μήνιγγος τῆς περὶ τὸν ἐγκέφαλον. ἢν γὰρ αὐτίκα ἐκπρίσας τὸ ὀστέον καὶ ἀφελὼν ἀπὸ τῆς μήνιγγος *ψιλώσας, αὐτὴν καθαρὴν χρὴ ποιῆσαι ὡς τάχιστα καὶ ξηρὴν † ὡς μὴ ἐπὶ πουλὺν χρόνον οὖσα μυδήῃ τε καὶ ἐξαίρηται. τούτων γὰρ οὕτω γινομένων, σαπῆναι αὐτὴν κίνδυνος.

* ψιλώσας legit doctissimus Scaliger.
† Nihil hic in textu mutandum arbitror.

Malum autem ulceris carnem humidam esse ac hebetem tardiusque repurgari. Adnitendum tamen, ut quam citissimè ad suppurationem ulcus perducatur. Nam hac ratione quæ ulcus ambiunt partes inflammationem non incurrent, ipsumque ulcus quàm celerrimè purum reddetur. Lacerata namque collisaque à telo caro, in pus verti ac tabescere debet. Vbi verò purgatum ulcus fuerit, siccius fiat necesse est; ea namque ratione maturè ad sanitatem tendet, caroque sicca non humida non flaccida producetur; neque quoque supra vulneris labia excrescendo se attollet. Eadem etiam membranæ cerebri est ratio, ut

 quæ

quæ osse secto exemtoque omni conatu purgari siccarique debet, ne madida diutius hebes reddatur, tum & intumescat seseque attollat. Nam hæc si fiant, ne ipsa putredine corripiatur metus est.

Signum minimè bonum dicit, si novella caro, quam in parte ulcerosâ producere incipit natura, mollis sit, spongiæ instar albicans, ac hebes, hoc est, stupidâ, parumque sentiens. Significat namque, eam *tardius repurgari*: id est, naturam debilem non satis efficaciter propellere superfluam, quæ carnem flaccidam reddit humiditatem. Bene notari hic debet: Monitum istud non solum in pericranij carne, sed eâ quoque, in ipso quæ producitur cranio, locum habere. Postquam enim bene nudatum os, fissuræ deletæ, fragmenta omniaque impedimenta ablata, jam tum natura in exteriore cranij superficie punctula carnea producere incipiet, quæ paulatim juncta universim os ac si periostion foret, tegent: Vidi, nec semel, cum putaret in vado omnia esse chirurgus, nihilque ad curationem restare, tum naturam aut nihil produxisse carnis, aut eam albicantem, mollem, spongiosam, ac insensilem. quod animadvertens suspicio mihi fiebat latitare

 etiam-

etiamnum quid: nec me suspicio fefellit; tandem etenim prodiens lamina quædam ossea, etiamsi exilis admodum, impedijsse se actiones naturæ ostendebat. Rectè itaque ait,

Text. *Malum ulceris carnem humidam esse ac hebetem.* Significat namque naturam habere impedimentum, quò minus debitè operationes suas peragere queat; sive sit, quia os nondum debitè mundatum; sive aliqua ei adhuc inhæreat intemperies; sive quod latens lamella, exigua quamvis, quominus natura debitè officio suo fungatur, impediat.

Text. *Adnitendum tamen ut quàm citissimè ad suppurationem ulcus perducatur.* Quibus medijs? suppuratio naturæ opus est, quo illa adnititur materiam, quam universam sibi assimilare nequit, saltem sibi quantum fieri potest similem efficere. Quod ut fiat, debet bene temperata esse pars, ejusque innatus calor alacriter beneque se habere. Nam à calore innato, probaque temperie pendet puris laudabilis confectio. Quidnam recreat partis laborantis calorem ejusque temperamentum? ea quæ ipsi amica ac analoga. In temperie consistit caloris essentia, nam omnia intemperata ei

inimica. Etiam in oleoſo ac pingui illo, quod humidum primigenium vocant, ſuum habet calor fundamentum. Inde ſequitur, quod quæcunque calent ac hument moderatè, illa aptam reddunt partem, ut probum pus producere valeat. Talia paſsim recenſet Galenus; ceram, fœnugræcum, melilotum, altheam, reſinam terebinthinam, lentiſcinam, myrrham, thus, balſamum. Verum anne hac in parte errari poteſt, quærat quis? póteſt vel maxumè. Si quis namque initio ſtatim parti ulceroſæ calida & humida adhibeat, ſuppurationem impediet. Efficiet namque, tantus uti verſus laborantem locum fiat affluxus, nativus calor uti obruatur. Similiter ubi jam tempus quo ſuppurantibus utendum, venerit, ſi loco temperatè calfacientium, ijs quæ intensè calent, utaris; parte in inflammationem conjectâ, ſuppurationem impedies. Sic &, ſi ſine judicio, temperatè calidis validè ſiccantia permiſceas aut adſtringentia, ſuppurationem impedies; claudentur namque partis laborantis pori, impedieturque ſanguinis, ad novæ carnis productionem, affluxus.

Dicat quis, Si ulcus ſanari nequeat niſi ſup-

puratio promoveatur, sint autem calida & humida suppurantia, quo pacto, intelligendum, quod dicitur, ulcus nisi siccantibus sanari non posse. Resp: Puris productionem curationem esse ulceris, non ejusdem sanationem. Est namque via ad sanationem. Purificatione enim, ab omnibus ipsi inhærentibus superfluis, liberatur pars; ijs inquam quæ actiones naturæ impedire possent. Ijs ablatis, postquam sui juris facta fuerit natura, tunc sanandi tempus est. Nam sanatio, in novæ carnis productione sita est, quâ ulceris cavitas repleatur; at sarcotica siccandi vi prædita sint necesse est, uti diapuitica humectandi. Quod dico, ipse hoc dicit paragrapho Hipp: *ubi purgatum ulcus fuerit*; suppurantium nempe usu, manuque chirurgi, *siccius fiat necesse est*; hoc est, tum ad sarcotica accedendum: nam ab illis ulceris sanatio, uti à suppurantibus pendet curatio. *Eâ namque ratione, natura ad siccitatem tendet, caroque sicca & humida producetur.* Quid posset dici elegantius.

Text. *Vbi verò purgatum ulcus erit, siccius fiat necesse est.* Est hæc præcedentium confirmatio. Quum enim dixisset, ulcus curari non posse, nisi prius nonnaturalis materia in pus versa

fuerit

fuerit, jam subjicit, nihil superesse, nisi ut finis curationi imponatur, idque ulceris sanatione. quæ in eo consistit, ut nova eaque probâ carne repleatur locus ulcerosus cavus. Medicamenta hac in parte naturæ inservientia, ea sunt quæ σαρκωτικὰ ab effectu Græcis, Incarnantia & Carnem producentia Latinis; in quibus hæ requiruntur conditiones. 1. nihil uti in se habeant adstrictorij. Si enim adstringant, partis sanandæ poros claudent, materiæque carnem producturæ affluxum impedient. 2. caleant uti, verum moderatè. Etenim carnis productio naturæ est actio. Naturæ in omnibus actionibus inservit calor. calor similia sibi requirit, temperata dico. 3. siccandi facultate polleant. quamdiu enim in parte vel minimum residuæ fuerit humiditatis, adeò illa flaccida manet, organum uti idoneum agenti naturæ esse nequeat. Itaque residuus ille mador absumi omninò debet, idque siccantium usu.

Eadem etiam membranæ cerebri est ratio, ut quæ osse secto exemtoque, omni conatu purgari, siccariq; debet. Simulac os prisi ablatum fuerit, in conspectum protinus se dat cerebri membrana, utpote calvæ immediatè subjecta. Hæc nobi- Text.

Dd lissi-

lissimas quum peragat actiones, insignemq; cum cerebro consensum obtineat, debitè tractari debet, habeatque hujus curiosam rationem chirurgus, necesse est. Illud hic inculcat Hipp. iubens, convenientibus uti medicamentis detectam tractet membranam chirurgus, quę vult esse siccantia, ut analoga sint naturæ partis. Humidis si tractetur, adeo illa madida flaccidaque reddetur, ut præ respirationis vehementiâ se sit sublatura ac effusura per foramen in cranio factum, ac in tantum se attollet tumorem, restitui uti suo nequeat loco. unde ne ab aëre alterata inflammationem, imò gangrænam contrahat, mortemq; vulnerato adferat metus oritur. Verum anne semper & quomodocunq; se membrana habeat, siccantibus tractanda? Distinguo. Aut enim post ademtum os, in nativâ suâ integritate est membrana, aut alterata. Si namque per rimam quam habuit priusquam eximeretur os, stillavit in membranam sanies, eamque inflammatam tumidamque fecerit. si divisa sit, continuique solutione laboret; hic certe convenientibus opus medicamentis, de quibus suo tempore. Nunc illud quæritur, quasnam membranâ simpliciter denudatâ,

datâ, medicamenta conditiones habere debeant, nondum autem alteratâ; ſed quibus medicamentis ejus alterationem avertere chirurgus poſsit. Dico Hipp. ad illud reſpicientem axioma; topica partibus applicanda analoga eſſe debere, temperiei, ſubſtantiæ, naturæque laborantium partium; in hiſce medicamentis vim ſiccandi, calfaciendi, acrimoniam, & fragrantiam requirere. Siccandi; nam ſicca denſaque membranæ eſt conſiſtentia: adeò quidem, à nonnullis inter tunicas non membranas uti referatur. Certe adeò menyngi inimicus mador, ut non deſint docti, exiſtimantes paralyſin fieri non poſſe, niſi membranoſâ nervorum ſubſtantiâ humida nimis flaccidaque reddita, eoque ad motum inidonea facta fuerit. Membranoſam autem quòd accipiant nervi ſubſtanriam ab hac membranâ, per eam dum tranſeunt, probatione non opus. Idipſum Aph. 5. lib.3. innuit, auſtrales ventos διαλυτήκους dicens; quatenus nempe humidus is per nares tractus aër, flaccidas efficit cerebri membranas. Ejuſcemodi itaque medicamentis tractanda membrana integra exiſtens, in ſua integritate uti maneat. Sin dolor aut imflammationis

se ostendãt principia, ad lenientia paregorica deflectendum; cui fini Gal. 6. Meth. alijque rosaceum tepidum, aut oenæleum adhibent, ijsque antequam ad siccantia veniant, symptomata placant. Hoc in Galeno videntes nonnulli, ideo in medicamentis membranæ applicandis incerti sunt. Male inquam distinguunt, alia requiri in membranâ integrâ, quàm alteratâ.

ὀστέον δ᾽ ὅ τι δὴ ἀποστῆναι δεῖ ὅτου ἄλλου ὀστέου ἕλκεος ἐν κεφαλῇ γινομένου, ἕδρης τε ἐούσης τοῦ βέλεος ἐν τῷ ὀστέῳ, ἢ ἄλλως ἐπὶ πουλὺ ψιλωθέντος τοῦ ὀστέου, ἀφίσταται ἐπὶ πουλὺ ἔξαιμον γινόμενον. ἀναξηραίνεται γὰρ τὸ αἷμα ἐκ τοῦ ὀστέου ὑπό τε τοῦ χρόνου καὶ ὑπὸ φαρμάκων τῶν πλείστων. Τάχιστα δ᾽ ἂν ἀποσταίη, εἴ τις τὸ ἕλκος ὡς τάχιστα καθήρας ξηραίνοι τὸ λοιπὸν τό τε ἕλκος καὶ τὸ ὀστέον, καὶ τὸ μεῖζον καὶ τὸ ἧσσον. τὸ γὰρ τάχιστα ἀποξηρανθὲν καὶ ἀποστρακὸς, ἐν τούτῳ μάλιστα ἀφίσταται ἀπὸ τοῦ ἄλλου ὀστέου τοῦ ἐναίμου τε καὶ ζῶντος αὐτέου, ἔξαιμόν τε γινόμενον καὶ ξηρὸν, τῷ ἐναίμῳ καὶ ζῶντι μάλα ἀφίσταται.

Os autem quod capite vulnerato ab alio abscedit ossè, sive in eo teli vestigium relictum sit, sive alioquin

quin plurimum nudatum, ubi exsangue redditum fuerit tunc abscedet. Absumitur autem in osse sanguis paulatim, usquè medicamentorum. Festinanter verò abscedet, si quis citissimè ulcere purgato, tum os siccet, idquè magis minusve; quod enim cito arescit, attenuaturquè, eâ de causâ ab alio osse sanguinem adhuc in se habente ac vivente abscedit, quia redditum exsangue ac siccum, ab eo quod sanguinem habet vivitquè, valde abscedit.

Monuit proposuitque observanda in pericranio ac menynge detectâ, dabit jam nonnulla ipsum concernentia cranium. Fieri quotidie videmus, naturam exiles ossis squammulas solutas ejicere: quo pacto hanc rem accelerare chirurgus queat, suppetiasque naturæ ferre, idipsum nunc tradit. Ubi notandum chirurgo, ne fissa fractave, aut semi soluta ossis fragmenta violenter separet, ac à reliquo auferat osse. Ejus namque conditionis cranium est, quamminimum lædi uti velit. Esto itaque os fissum, laminaque aliqua soluta, non quidem omni ex parte, sed semifluctuans; satis erit, portionem ejus si eximat, sicque spatium superflua ejiciendi naturæ concedat. quod reliquum est fissuræ, scalpris bene radat, ne collecta in subjectam

membranam stillet sanies. Quo facto, medicamenta quæ residuum sponte secedere faciant, admoveat. Qualia illa? siccantia, hæc namque succulentiam ossis absumendo, id efficiunt, ut exarescens os, à sano ac integro non magno secedat negotio.

Ubi exsangue redditum fuerit tum abscedet. Tum etenim quum nutrimento suo destituatur, necesse est à sano ac integro separetur, ut cui cum ejuscemodi exsucca ac arescente parte nihil commune. Illud quotidie in gangræna observamus, ubi natura separat quod corruptum est, ne pars sincera trahatur. Idem in rebus externis, arborum dico, plantarumq; ramis vitio aliquo tactis, qui simulac omnimodè siccati fuerint, à reliquo quod in stirpe est succulentum secedunt. Hisce itaque id probatur, ossi siccantia deberi medicamenta.

ὅσα δὲ τῶν ὀστέων ἐσφλᾶται ἔσω, ἐκ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτῶν καταῤῥαγέντα ἢ καὶ διακοπέντα πάνυ εὐρέα, ἀκινδυνότερα τὰ τοιαῦτα γίνεται. ἐπὴν ἡ μήνιγξ ὑγιὴς ᾖ. καὶ τὰ πλέοσι ῥωγμῆσιν ἐσκαταῤῥαγέντα καὶ εὐρυτέρησιν, ἔτι ἀκινδυνότερα καὶ εὐμαρέστερα ἐς τὴν ἀφαίρεσιν γίνεται. καὶ οὐ χρὴ

πρίειν

πρίειν τῶν τοιούτων οὐδέν. οὐ δὲ κινδυνεύειν τὰ ὀστέα πειρώμενον ἀφαιρέειν, πρὶν ἢ αὐτόματα ἐπανίῃ. *εἰκὸς πρῶτον χαλάσαντος. ἐπανέρχεται δὲ τῆς σαρκὸς ὑποφυομένης. ὑποφύεται δὲ ἐκ τῆς διπλόης τοῦ ὀστέου καὶ ἐκ τοῦ ὑγιέος, ἢν ἡ ἄνωθεν μοῖρα τοῦ ὀστέου μούνη σφακελίσῃ. οὕτω δ' ἂν τάχιστα ἥ τε σὰρξ ὑποφύοιτο καὶ βλαστάνοι, καὶ τὰ ὀστέα ἐπανίοι, εἴ τις τὸ ἕλκος ὡς τάχιστα διάπυον ποιήσας καθαρὸν ποιήσηται. καὶ ἢν διὰ παντὸς τοῦ ὀστέου ἄμφω αἱ μοῖραι ἐσφλασθῶσιν ἔσω ἐς τὴν μήνιγγα, ἥ τε ἄνω μοίρη τοῦ ὀστέου καὶ ἡ κάτω, ἰητρεύοντι ὡσαύτως τὸ ἕλκος ὑγιὲς τάχιστα ἔσται. καὶ τὰ ὀστέα τάχιστα ἐπανίασιν τὰ ἐσφλασθέντα ἔσω.

* Non displicet quod nonnulli legunt εἰκὸς δὲ πρώτου χαλάσαντος ἐπανέρχεσθαι, καὶ τῆς σαρκὸς ὑποφυομένης. Quavis nec Mercurialis animadversio omnino rejicienda qui loco εἰκὸς εἰκῶς legit.

Quæcunque etiam ossa à naturali suo recedentia statu, desidunt, vel quod perrupta aut latè præcisa sunt, hoc periculi minus habent ubi membrana fuerit inviolata: tum & quæ plurimis iisque hiantibus rimis fracta sunt, minus adhuc periculi secum adferunt, faciliusque eximuntur. neque horum quicquam secare oportet, aut conari ut cum periculo avellantur priusquam soluta sponte sint. Tum autem sponte sequentur, quum prius subeunte carne laxantur, quæ ex ossis meditullio, ubi ossa inter se connectuntur, & ab eo

ab eo quod ſanum eſt ſuccreſcit, ſi ſuperior tantum oſſis pars corrupta ſit. Hac ratione etiam cito luxuriabit ſuccreſcetque caro, oßáque ſolventur, ſi quam feſtinanter fieri poterit puris productioni incumbas. Quod ſi totum os deſidat, ita ut utraque tam inferiore quàm ſuperiore parte membranæ inhæreat, eadem ratione & citiſſimè ſanabitur ulcus, & deſidentia oſſa ejicientur.

Monitum alterum, cujus hic ſenſus: Vbi cranium læſum, fiſſuras fracturalve ampliores quàm anguſtiores eſſe præſtat. Cujus rei cauſæ. 1. quia fragmenta educenda, commodius manu chirurgi prehendi queunt. 2. quod ſectione ſive priſi non ſit opus. quorſum namque os exſecare, ubi ſpatium ſatis capax per quod ſuperflua expelli poſsint? 3. neque violentam inſtituere fragmentorum avulſionem neceſſe eſt, quum ſponte fluctuent: Amplæ itaque fiſſuræ non eſt, quòd chirurgum terreant, ſed anguſtæ ſuſpectæ ſemper eſſe debent. Idem in aliarum partium vulneribus quotidie obſervamus: quum periculoſius ſit, ac difficultatis plus ſecum trahat, ſi nervus aciculâ aut tenui ligneo pungatur fragmento, quam paulo ampliore ſi vulneretur plagâ. nam ibi inflammationis aut convulſio-

nis

nis oritur metus. ibi ut plurimum sectio sive major apertio manu chirurgi fiat necesse est, quæ in latiore vulnere non requiritur. Exceptionem tamen addit, sive cautionem quoad hoc monitum.

Ubi inviolata fuerit membrana. Hoc est minus periculi est, si cui machærâ, majuscula cranij portio præcidatur, quàm si obtuso ictu exilem tantum angustamque rimam agat, dummodo præcisione illâ, subjecta menynx læsa non sit. Cui adde, dummodo præ ictus vehementiâ cerebrum validè concussum commotumve non fuerit, ita ut perturbata sit animalis facultas, lacerata va cerebri vascula. Nam hæc talia quotidie, angustiore quamvis existente fissurâ, evenire solent. Text.

Aut conari ut cum periculo avellantur, priusquam soluta sponte sint. Hoc jam illud est, quod paulo ante dictum; periculosum nimirum esse, ossis fracti fragmenta laminasve non fluctuantes, neque in totum separatas, manu chirurgi violentiâ quadam ab integro avellere osse. Nam illa avulsio species novæ est fracturæ. Text.

Tum autem sponte sequentur, quum prius subeunte carne. Sensus horum verborum est, tunc Text.

temporis sponte suâ nullaque molestiâ separari secedereq; fragmenta, quum nova in ossis denudati superficie apparere incipit caro. Etenim illud semper in quocunque læsionis cranij genere fieri solet, ut postquam nihil amplius vitiosi fuerit quod abjicere natura nititur, ut inquam tum incipiat producere in superficie cranij carunculam recentem. Cujus materia est sanguis meditullio contentus, is namque scalpturitione exteriore durâ cranij superficie ablatâ, exsudans, in carnem convertitur; quo natura inducit cranium, ablati periostij loco. Hoc itaque vult, naturam tum separare ejicereq; fragmenta fissi fractive cranij, quum novam incipit producere carnem. Quur non antea? quia occupata fuit ac impedita ossis separatione, ita ut de aliâ aliquâ actione non cogitarit.

Τῶν δὲ παιδίων τὰ ὀστέα καὶ λεπτότερά ἐστι καὶ μαλθακώτερα διὰ τοῦτο, ὅτι ἐναιμότερά ἐστι καὶ κοῖλα· καὶ οὔτε σηραγγώδεα. καὶ οὔτε πυκνὰ, οὔτε στερεά. καὶ ὑπὸ τῶν βελέων ἴσων τε ἐόντων καὶ ἀσθενεστέρων, καὶ τρωθέντων ὁμοίως τε καὶ ἧσσον, τὸ τοῦ νεοτέρου παιδίου καὶ μᾶλλον καὶ θᾶσσον ὑποπυΐσκεται, ἢ τὸ τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ ἐν ἐλάσσονι χρό-

νῳ, καὶ ὅσα αὖ ἄλλως μέλλῃ ἀποθανεῖσθαι ἐκ τοῦ τρώματος, ὁ νεώτερος τοῦ πρεσβυτέρου θᾶσσον ἀπόλλυται.

Puerorum verò ossa & tenuiora sunt & molliora, quia sanguinis plus continent. Sunt & cavernosa, non dura, nec densa, aut solida. Hinc fit ut cum à pari telo aut etiam imbecilliore æquale aut etiam levius vulnus acceperit tenuioris pueri os, id magis celeriusque purulentum fiat quàm robustioris. Et si alioquin lethale fuerit vulnus, iunior quàm ætatem habens citius perit. Text.

Tertium hoc monitum est. Dixit jam, quò cranij os fuerit siccius eò citius faciliusque sanitatem consequi, ac à reliquo osse separari. Idipsum jam exemplo puerorum probat: quorum ossa ætatis constitutionisque corporis ratione mollia sunt, succulenta ac sanguine plena. Hac namque de causâ evenire cernimus, puer capite si vulneretur, frequentius ut moriatur quàm adultus. Etenim succulentiæ, qua cranium scatet ratione, facillimè putredine corripitur. Hinc itaque est, difficulter quòd fissa fractavé fragmenta in illis separentur, quæ ipsis mortis causa.

Puerorum ossa molliora sunt. Cujus duæ causæ. Text.

 1. non-

I. nondum enim innatus eorum calor eam acquisivit acrimoniam, copiosam uti humiditatem absumere valeat. II. quòd humido primigenio (reddente omnes corporis partes molles & flaccidas) pueri abundent. Quam facile videmus præ indecenti positu, infasciatione, aut etiam malâ assuetudine, puerorum membra indecoram induere figuram? Mollia, cerea eorum sunt ossa, quamcunque figuram facile induentia. Vnde tot gibbi? illa res macrocephalos facit, si Hipp. fides.

Text. *Sunt & cavernosa.* σηραγγώδεα. (ita legendum, non uti nonnulli σκληρώδεα.) Caloris omnia penetrantis ratione. Senum ossa contrà quòd densa sint, fit, quia pervadens calor in illis deficit.

Text. *Non solida.* Fragilia quidem non sunt, sed flexilia, quæque facile cedunt. Videmus puerorum capita præ valido ictu, desidere sæpius quàm findi aut frangi.

Text. *Iunior quàm ætatem habens, citius perit.* imbecillior namque. Accedit, quod infantile cranium ob summum madorem, levi de causâ putredinem incurrat, secus ac juvenile.

Text. *Citius purulentum fiet pueri os.* Nam calor omnia

omnia regens, inque suâ conservans integritate in imbecillioribus magis deficit. Hinc ejuscemodi crania putredine, omnia corrumpente, citius corripiuntur. Putredini autem nonnaturalis calor comes quum semper sit, etiam hac de causâ facile accedit inflammatio, periculosum vulneris capitis symptoma. Cui ut occurratur, suadet sequente paragrapho, terebrâ uti urgeatur. Quodipsum tamen non leviter in pueris faciendum.

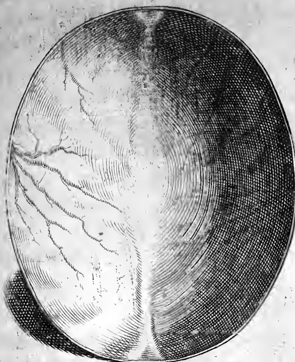
ἀλλὰ χρὴ ἢν ψιλωθῇ τῆς σαρκὸς τὸ ὀστέον, προσέχοντα τὸν νόον πειρῆσθαι διαγινώσκειν ὅ τι μὴ ἔστι τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ἰδεῖν καὶ γνῶναι εἰ ἔρρωγε τὸ ὀστέον καὶ εἰ πέφλασται, ἢ μοῦνον πέφλασται. καὶ εἰ ἕδρης γενομένης τοῦ βέλεος προσέστι φλάσις ἢ ῥωγμὴ, ἢ ἄμφω ταῦτα. καὶ ἢν τι τούτων πεπόνθῃ τὸ ὀστέον, ἀφεῖναι τοῦ αἵματος τρυπῶντα τὸ ὀστέον σμικρῷ τρυπάνῳ φυλασσόμενον ἐπ' ὀλίγον. λεπτότερον γὰρ τὸ ὀστέον, καὶ ἐπιπολαιότερον τῶν νέων ἢ τῶν πρεσβυτέρων.

Verum oportet ubi nudatum fuerit os, id operam dare ut cognoscas quod cerni nequit, intelligasque num fissum sit os ac collisum, an verò non nisi collisum, vel non ita incisum ut ostendat qua telum in- Textus

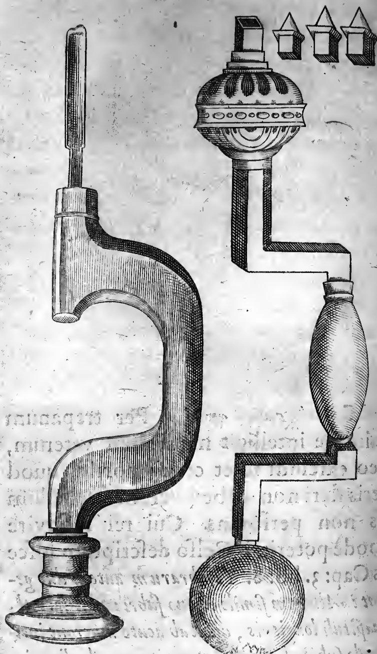
 sederit,

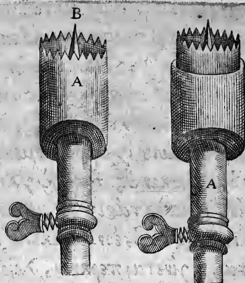
sederit, & prater id, collisum, fissum, aut tam hoc quam illo modo læsum sit. Et si quid horum deprehendes parvo terebello os urgere oportet, sicque sanguinem exhaurire. adhibitâ tamen cautione, quod tenuius sit ætate tenerâ quàm firmâ os.

Author hic iubet quod præcedente paragrapho tacite vetuisse videtur, si enim puerilia crania ratione succulentiæ facillimè inflammatione putredineque infestentur; tum &, si in genere citius puer quàm adultus capite ictus moriatur, reverà non facile secandum pueri caput. Ob id Author neque scalprorum, multo minus exsectionis per modiolum facit mentionem, jubens ut angusto ac subtili terebello foretur semel atque iterum locus læsus, idque eo fine, ut effuso ebulliente sanguine, inflammationis putredinisque auferatur metus. Qui huc Celsi locum adducunt, jubentis ut inter forandum terebellum sæpe eximatur foraminisque altitudo consideretur, non vident Celsi illum locum puerorum capitibus convenire nequaquam posse, ut quæ tantum crassitiei non habent. Lamella adeo tenuis est, vix uti conspici possit medullositas.

τρυπῶντα τὸ ὀστέον σμικρῷ τρυπάνῳ. Per trepanum Text.
hic minimè intelligit modiolum veterum, nam eo exſcindi ſolet cranij portio, quod in pueris fieri non debet; verùm terebellum forans non perforans. Cui rei inſervire commodè poterit à Celſo deſcriptum hiſce verbis Cap: 3. lib: 8. *Terebrarum autem duo genera ſunt: Alterum ſimile ei quo fabri utuntur. Alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde ſubito latius fit, atque iterum ab alio principio paulo minus quàm æqualiter ſurſum procedit.* "

Sequitur modioli tum & Trepani abaptisti Figura.

A *Modioli vera effigies.*
B *Clavus, ne modiolus vacillet impediens.*
C *Prominens limbus, prohibens ne modiolus altius mergatur.*

Nam prominens limbus notatus B. ne altius mergi queat terebra, impedit.

ὅστις δὲ μέλλει ἐκ τρωμάτων ἐν κεφαλῇ ἀποθνήσκειν, καὶ μὴ δυνατὸν αὐτὸν ὑγιᾶ γενέσθαι, μὴ δὲ σωθῆναι, ἐκ τῶν δὲ τῶν σημείων χρὴ τὴν διάγνωσιν ποιέεσθαι τοῦ μέλλοντος ἀποθνήσκειν, καὶ προλέγειν τὸ μέλλον ἔσεσθαι. πάσχει γὰρ τάδε. ὁκόταν τις ὀστέον κατεηγὸς, ἢ ἐρρωγὸς, ἢ πεφλασμένον, ἢ ὅτῳ γοῦν τρόπῳ κατεηγὸς ἐννοήσας ἁμάρτῃ, καὶ μήτε ξύ-

ση, μήτε πρίσῃ, μήτε δεόμενον, μήτε δὲ ὡς ὑγιέος ὄντος τοῦ ὀστέου, περὶ τῶν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμερέων πυρετὸς ἐπιλήψεται ὡς ἐπιπολὺ ἐν χειμῶνι. ἐν δὲ τῷ θέρει μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας ὁ πυρετὸς ἐπιλαμβάνει. καὶ ἐπειδὰν τοῦτο γένηται, τὸ ἕλκος ἄχροον γίνεται, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἰχὼρ ῥέει σμικρός. καὶ φλεγμαῖνον ἐκτέθνηκεν ἐξ αὐτοῦ, καὶ γλισχρῶδες γίνεται, καὶ φαίνεται ὥσπερ τάριχος, χροιὴν πυῤῥὸν, ὑποπέλιον, καὶ τὸ ὀστέον σφακελίζειν τηνικαῦτα ἄρχεται. καὶ γίνεται περκνὸν, λεῖον ὂν, τελευταῖον, ἔπωχρον γινόμενον ἢ ἔκλευκον. ὅταν δ' ἤδη ὑπόπυον, ἢ ἐπὶ τῇ γλώσσῃ φλυκταῖναι γίνωνται, καὶ παραφρονέων τελευτᾷ. καὶ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει τοὺς πλείστους τὰ ἐπὶ θάτερα τοῦ σώματος. ἢν μὲν ἐν τῷ ἐπ' ἀριστερὰ τῆς κεφαλῆς ἔχῃ τὸ ἕλκος, τὰ ἐπὶ δεξιὰ τοῦ σώματος ὁ σπασμὸς λαμβάνει. ἢν δ' ἐν τῷ ἐπὶ δεξιὰ τῆς κεφαλῆς ἔχῃ τὸ ἕλκος, τὰ ἐπ' ἀριστερὰ τοῦ σώματος ὁ σπασμὸς ἐπιλαμβάνει.

Text. *Cum quis ex capitis vulnere moriturus, nec ullo pacto sanus reddi ac evadere potest, talem moriturum hisce cognosces signis, quaeque ei eventura indicabis. Os ubi fractum, fissum, collisum aut quocunque modo solutum esse intellexeris, neque per errorem ra-*

seris

feris, secuerisve, existimans sectionem non exigere; hoc casu febris plerumque hyeme ante diem decimumquartum, post septimum æstate apparebit. Qua superveniente, vulnus colorem suum mutat, parumque saniei eructat, quodque in eo inflammatum est emoritur, fit glutinosum & salsamentum refert, colore fulvum, sublividum; tumque os corrumpi incipit, fitque nigrum, leve existens, tandemque suppallidum albicansque redditur. At verò purulentum jam cum est, oriuntur in linguâ pustulæ, delirioque correptus moritur. Plerisque etiam alterum corporis latus convellitur. Et siquidem in sinistris capitis vulnus fuerit, dextra infestat convulsio; Sin dextra vulnerata, convelluntur sinistri lateris nervi.

Priusquam ex instituto ad prisin quæ modiolo fit, deveniat, præmittit prognosin; tradens signa quibus certior redditur medicus pericliteturne vehementer vulneratus, nec ne. Vti namque egregiè Celsus lib:5. Cap.26. “*Prudentis est, eum qui servari non potest, non attingere, nec subire speciem ejus ut occisi, quem sors ipsius peremit. Deinde ubi gravis metus sine certâ tamen desperatione est, indicare necessarijs periclitantis in difficili rem esse, ne si victa ars malo fuerit vel ignorasse vel fefellisse videaris.*” Tradidit paulo ante prognostica quædam signa, etiam huc

 perti-

pertinentia, verum quæ in principio vulneris locum habebant tantum, antequam manum vulnerato admoveret chirurgus: hæc verò locum habent etiam tum, in curatione quum versatur chirurgus. Sciendum namq; duplici de causâ ex capitis vulnere ægrum mori; aut quod per se vulnus lethale sit; aut quod lethale reddatur per accidens. Per se, uti cerebrum validè concussum si fuerit; si non tantum cranium, sed & menynges discissæ, inque ipsum penetraverit cerebrum telum; si basis cerebri læsa sit. His talibus ut plurimum statim initio lethalia adsunt symptomata, quæ ægrum quarto aut septimo die abripiunt. Celsus, quænam lethalia sint in genere vulnera recenset, loco jam citato: *servari non potest, cui basis cerebri, cui cor, cui stomachus, cui iocinoris portæ, cui in spinâ medulla percussa est; cuique aut pulmo medius, aut jejunum, aut tenuius intestinum, aut ventriculus aut renes vulnerati sunt, cuive circà fauces grandes venæ vel arteriæ præcisæ sunt. Vix autem ad sanitatem perveniunt, quibus ullâ parte pulmo, aut iocinoris crassum, aut membrana quæ continet cerebrum, aut lien, aut vulva, aut vesica, aut ullum intestinum, aut septum transversum vulneratum est. Hi quoque in ancipiti sunt, in quibus us-*

que ad grandes intusque conditas venas, in aliis vel poplitibus mucro desedit. Fit vulnus per accidens lethale non unâ de causâ. Medici ac chirurgi imperitia errorve in causâ esse potest. Vti, pericranij apertionem calvæque nudationem si neglexerit; os scalpris si non purgarit; pinguia aut alioquin inimica ossi si applicuerit remedia; in eximendis fragmentis, modiolive usu, membranam si violaverit; ipsis suturis scalpra modiolumvé si applicuerit; caput nimijs operimentis si obruerit; fragmenta non integrè soluta nimis violenter à reliquo osse abstraxerit; nullam si corporis rationem habuerit, purgationem, venæ sectionem, alterantia medicamẽta, convenientem diætam si non præscripserit; ægrum genio indulgere si permiserit; de vitando aëre, potissimum intemperato, eum non monuerit. Hac namque ratione, non raro, quod per se exiguum est malum, majus curantis negligentiâ fit. Potest & ipse vulneratus huic rei ansam præbere, neque id inefficaciter; si namque spretis medici monitis gulæ se mancipet (nam in fissuris aut etiam levioribus fracturis, non raro primis diebus nihil mali sentiunt vulnerati) vino se repleat, Veneri se det, aerem

quemcunque hauriat, de vindictâ indesinenter cogitet, eaque ratione animo perturbato somnum aliasque naturæ actiones impediat, næ hic talis malum ipse sibi accerset. Aut è contra, animo ita si sit abjecto, omnem salutis spem uti abjiciat, & sibi indesinenter mortem proponat. Illud namque asserere possum, non unum ab hisce causis me abreptum vidisse, per se quum vulnus grave non esset. Non frustra uti moneat Hipp. Aph. 1. non sufficere suo uti fungatur officio medicus, requiri etiam, partibus suis uti non desit æger. Qui maligno aliquo, eoque latente si laboret quum vulnus inferretur affectu, sicuti venerea lue aut simili, neque de eo certiorem faciat medicum; Si corpus habuerit ante conflictum multâ cacochymiâ repletum, illa namque tacitè in caput se efferet. Certe hi tales, vulnerati licet, non tamen ex vulnere moriuntur.

Text. *Neque per errorem raseris, secueris.* Vides, hîc Hipp. tacitè rem, uti à nobis jam factum, distinguit: nempe, non omnes ex vulneris magnitudine, nonnullos propter negligentiam chirurgi mori. In corvos quàm ejuscemodi incidere præstet magistellos. Et tamen

men quotidiana se offerunt exempla.

Hyeme plerumque febris ante diem 14. Videtur hic ejus esse Author sententiæ, præstare ut in capitis vulneribus citius quam serius se ostendat febris. Hanc ad rem insignis apud eundem est locus 2. Prorheticorum. *Præstat, inquit, eum qui capite vulneratus est, neque febricitare, neque sanguinis profluvium, inflammationem, aut dolorem aliquem pati; aut si eorum aliquod appareat, circà initia fieri, neque diu durare tutissimum est.* Dicuntur hæc respectu causæ è qua excitari febris solet. Si namque statim initio, primo aut secundo appareat die, illa proculdubio causam agnoscet perturbationem, humorumque ac animi commotionem quum vulnus incuteretur. Cessante causâ procatarcticâ, ac ubi se collegerit æger, desinet illa febricula. Si verò primis diebus nihil febrile, nec ullum symptoma sentiat æger, seque in nullo versari discrimine existumet, hunc talem si subito, die 7. aut 14. (nihil licet in victu rebusve peccarit externis) ac præter expectationem febris invadat, significatur latens aliquod in cranio, cerebro, aut corpore vulnerati vitium, cui quamdiu potuit restitit natura, sed quæ tandem victa ac causæ vehementiâ su-

tiâ ſuperata ſuccumbit. Ita ut cauſæ reſpectu, pejus ſit, diu poſt, quàm protinus apparere febrem. Quoties vidimus in fiſſuris non conſpicuis omnium ſymptomatum expertes primis fuiſſe diebus ægros, qui, collectâ paulatim loco fiſſuræ ac in ſubjectum ſtillante cerebrum ſanie, ſubito mortui ſunt. Vt oporteat ſuſpicacem eſſe chirurgum, illudque animo firmiter impreſſum habere, Capitis vulnera quum maxumè arrident, tum ſæpe vel maxume inſidias ſtruere.

Text. *Quâ ſuperveniente, vulnus colorem ſuum, &c.* Notandum quod dicit καὶ ἐπελθὸν τοῦτο γίνηται. nam quæ ſtatim initio apparet, non habet tantum difficultatis reſpectu minoris cauſæ; verum ſuperveniens aut poſt apparens, jam paulatim naturam fregit.

Text. *Vulnus colorem ſuum mutat.* Quem namque habebat vividum ac carneum colorem, in pallidum primum, tum fuſcum, tandem nigricantem mutat. Deficiente nimirum calore, hincque ſolitâ nutritione carniſque productione unà ceſſante.

Text. *Paramque ſaniei eructat.* Nam vulnus, deficiente expultrice facultate, ſiccum redditur. deficientibus autem facultatibus, paulatim

ipsa deficit actionum omnium causa Anima. Ita in Prognosticis, Coacis, alibique pessimi signi loco semper habet, vulnus aut ulcus siccum reddi. Neque oculati id ignorant chirurgi. Nisi tamen translatio fiat materiæ, idque ex bonâ causâ. uti ei apud Paræum, cui brachij ulceribus laboranti subitò siccata ulcera, quum metum injecisset ea res chirurgis, visum saniem per intestina se effudisse.

Quodque in eo inflammatum est, emoritur. Text. Deficiente naturâ, quæ alias inflammatam in pus vertere assolet materiam.

Plærisque etiam alterum corporis latus convellitur. Text. Hic notat quod non semel in capitis vulneribus evenisse vidimus convulsione nimirum, corripi partes oppositi lateris, non eas in quas incidit vulnus. Cujus rei ut explicari causâ possit, duo ad hunc locum notanda. Primo, Hipp. hic non dicere quod illud semper fiat, sed quod aliquando. τὲς πλείςες inquit, sæpe ac multis id accidit. Ergo non omnibus. Non enim semper id evenire, sed etiam sæpe ejusdem lateris nervos convulsione infestari, præter quotidiana exempla, etiam ostendit historia apud Hippocratem Epid: 5. *Larissæ, inquit, Palamedis equiso undecim*

,, *annos natus, ab equo in fronte supra oculum dextrum*
,, *vulnus accepit, & ad os vitium pervenisse videbatur,*
,, *batur, ex eoque modicus sanguis prosiliebat. Hic magnam*
,, *gnam sectionem ad os duplex usque pertulit, ex eo statu*
,, *tu os curationem accipiebat. Sub vigesimum diem*
,, *circa aurem tumor obortus est; febris cæpit & rigor,*
,, *indeq; tumor & dolor augebantur. Sub initia febris*
,, *ex rigore cepit, & oculi, frons, ac universa facies in-*
,, *tumuit. Hæc autem dextra capitis parte fere contige-*
,, *runt, pervasit tamen tumor etiam ad sinistram, sed*
,, *hic nullam noxam attulit.* Alterum hic dicit, convulsionem vulneri supervenire; καὶ σπασμὸς, inquit, ἐπιλαμβάνει τοὺς πλείστους ἐπὶ θάτερα τοῦ σώματος. Ita & in Coac. sect. 14. σπασμὸς ἐπὶ τρώματι, θανάσιμον.

Quod itaque sæpe fiat ut capite vulneratis superveniat convulsio, ejus primariam dixerim causam, quod tanta fiat in capite materiæ morbificæ collectio, aut etiam quod tam valida oriatur in capite ob retentam ac putrescentem dictam materiam inflammatio, illa uti nervis communicetur, absumta nimirum præ inflammatione nativâ nervorum succulentiâ. At quanam de causâ oppositi nervi hoc malo corripiuntur, dicat quis? responderim, quod de læso latere adeo sollicita sit

ta ſit natura ubi malum hærere ſentit, de oppoſiti lateris partibus minus uti cogitet. tota namque eſt, omneſque ſuas vires in id confert, læſi uti lateris partes integras ſervare aut priſtino nitori reſtituere poſsit; hinc fit, in eas uti partes, de quibus minus cogitat, materia ſe infundat. Cæca etenim eſt natura, nullâ utitur ratione, non ſollicita niſi de eo præſens quod eſt, de futuro minus cogitans. Ita videmus naturam morborum initijs percipientem aliquid in corpore ſibi diſsimile ac inimicum de eo adeo ſollicitam eſſe, non paucas alias uti actiones negligat. Hinc enim utplurimum fit alvus quod tum temporis officij ſui immemor reddatur. Ita, quænam cauſa, quod in lipothymia, februm initijs exteriora frigeant, æſtuantibus valde interioribus? quod natura ſentiens cordi creari periculum, calorem cum ſanguine univerſum eo trahat, de alijs partis minus cogitans. Quin & naturam videmus interdum de cerebro valde cogitantem tantâ copiâ ſurſum trahere calorem, inde uti delirium oriatur. Dicunt, à morbo id fieri. reſpondeo, non edere ſed lædere actiones morbum, verum quas læſit actiones morbus, eas edit natura.

 Exem-

Exemplum porrò oppositi lateris convulsi, dextris capitis vulneratis, præbet famula quæ in Omilo decumbebat apud Hipp. 5.
» Epid. *hæc duodecim ferme annos nata ex capiti*
» *vulnere moritur decimoquarto die, æstate mediâ, ubi*
» *impacta à quodam januâ os collisum & fissum fuit.*
» *Ad suturas verò vulnus erat, quod exsectione ege-*
» *re est animadversum, sectum est autem non quan-*
» *tum oportuit, verum quod in ipso relictum fuit, in*
» *pus versum est. octavo die rigor, febris prehendit.*
» *habebat verò non commodè. nono autem die, quod*
» *reliquum erat, exsectum est, & pus admodum exi-*
» *guum cum sanguine subesse, visum fuit, membranaque*
» *pura erat, ac somnus quidem cepit, febris verò non*
» *dimittebat. Convulsio autem manum sinistram occu-*
» *pabat quòd dextra potius parte ulcus haberet.*

εἰσὶ δ' οἳ καὶ ἀπόπληκτοι γίνονται. καὶ οὕτως ἀπόλλυνται πρὸ ἑπτὰ ἡμερέων ἐν θέρει, ἢ τεσσάρων καὶ δέκα ἐν χειμῶνι.

Text. *Sunt & qui apoplexia corripiuntur, sicq; æstate ante septimum, hyeme ante decimumquartum diem pereunt.*

Fiunt interdum vulnerati apoplectici, aut quod materia paulatim capite collecta ejusque actiones impediens, ventriculis cerebri

subitò

ſubitò ſe infundat; aut concuſſo commotoque præ ictu cerebro, turbatiſq; ac in unum confluentibus, ventriculoſqne eâ ratione replentibus animalibus ſpiritibus. Ita in Coac. Sect: 14: Aph: 3. *Quibus, inquit, cerebrum vulneratur, ijs ſæpe febris ac apoplexia accidunt, ſicque moriuntur.* De hac cerebri concuſsioue nos in præcedentibus plenius egimus.

ὁμοῖος δὲ καὶ σημεῖα ταῦτα σημαίνει, καὶ ἐν πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῷ τρώματι, ἢ καὶ ἐν νεωτέρῳ.

Hæc ſigna idem ſignificant, ſive ſenex ſive juvenis ſit qui laborat. Text.

Hoc eſt, ſive in ſene ſive juvene vulnerato jam dicta ſe oſtendant ſigna, ſemper periculum denuntiant. Et quidem per ſe ſemper, quamvis ratione ſubjecti differant. etenim juvenis hiſce ſymptomatis alacrius reſiſtet quàm decrepitus.

ἀλλὰ χρὴ εἰ ἐννοίης τὸν πυρετὸν ἐπιλαμβάνοντα, καὶ τῶν ἄλλων τι σημεῖον τούτῳ προσγινόμενον, μὴ διατρίβειν, ἀλλὰ πρίσαντα τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα, ἢ καταξύσαντα τῷ ξυστῆρι. εὔπριστον δὲ γίνεται καὶ εὔξεστον. ἔπειτα τὰ λοιπὰ οὕτως ἰη-

προϊέναι ὅπως ἂν δοκέῃ ξυμφέρειν πρὸς τὸ γινόμενον ὁρῶν.

Text. *Verum cum intelligis febrem invadere, aut aliud aliquod signum vulnerato supervenire, noli ulterius differre; os namque usque ad membrrnam secandum, aut scalpro radendum. Facile enim secatur ac raditur. Jn reliquis ea curatio adhibenda, quæ conveniens videbitur: quam ad rem diligenti intuitu opus.*

Tradidit signa evenientia capite vulneratis, & quidem illa quæ in maxumo versari ægrum testantur discrimine. Quibus apparentibus jubet jam ad prisin statim deveniendum, idque aut exsectione, aut scalpturâ ad membranam usque. Vbi eam nonnulli movent difficultatem, quod in deploratis casubus à curatione abstinendum dicant, ne qui violentiâ morbi moritur, dicatur medicatione tuâ sublatus. Celsum hi citant cap: 26. lib: 5. Etiam Galenum dicentem. 11. Meth. ,, Cap: 9. *In quò insperata omninò salus est, imprudentis consilij fuerit apud vulgus infamare præsidia quæ multis fuere saluti.* Ad quæ respondeo; certissimum si fuerit ægrum moriturum, omninò ab ossis sectione abstinendum esse: at verò,

rò, quoniam quotidianis videmus exemplis eos de quibus desperabatur tamen convalescere, institutâ prædictione, monitisque propinquis, interdum anceps nullo remedio præferendum, quum crudele ac inhumanum sit omni spe destitutum ægrum deserere. Nam vel hoc mortem accelerare ęgro posit, à medico ac chirugo se deseri si animadvertat. audiatur idem Celsus loco adducto: *Ubi gravis metus sine certâ tamen desperatione est, indicandum necessarijs periclitantis in difficili rem esse, ne si victa ars malo fuerit vel ignorasse, vel fefellisse videatur medicus.* Est & alia responsio; nimirum Hipp. hic præcipere ut prisis instituatur tum, si periculosa symptomata primis appareant diebus, hoc est initio statim post inflictum vulnus, non 14 die uti præcedens habebat paragraphus. Ita statuit Celsus primis verbis Cap: 4. lib: 8. *Ubi calvaria pertusa, protinus requirendum est, num bilem is homo vomuerit, num oculi ejus obcæcati sint, num obmutuerit, num per nares auresve sanguis ei effluxerit, num conciderit, num sine sensu quasi dormiens jacuerit; atque ubi hæc apparent, scire licet necessariam, sed difficilem curationem esse. Si verò sub primâ curatione febris intenditur, brevesque somni*

& ijdem

" *& ijdem per somnia tumultuosi sunt, ulcus madet,* " *neque alitur, & in cervicibus glandulæ oriuntur, tum* " *tum demum ad manum scalprumque veniendum* " *est.*

Text. *Os namque usque ad membranam secandum.* Excisâ nimium utraque tabulâ quodipsum modiolo fiat necesse est; de quo jam plenè aget.

Text. *Aut scalpro radendum.* Vbi fissura fuerit, eaque non nisi primam infestet tabulam, " conetur eam delere scalpendo: sin utram- " que, exscindi os debet aut modiolo, aut cyclisco seu scalpro excisorio.

ὅταν δ' ἐπὶ τρώματι ἐν κεφαλῇ ἀνθρώπου ἢ πεπρισμένου ἢ ἀπρίστου, ἐψιλωμένου δὲ ὀστέου, οἴδημα ἐπιγένηται ἐρυθρὸν καὶ ἐρυσιπελατῶδες ἐν τῷ προσώπῳ, καὶ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν ἀμφοτέροισιν, ἢ τῷ ἑτέρῳ. καὶ εἴ τις ἅπτοιτο τοῦ οἰδήματος ὀδυνῷτο. καὶ πυρετὸς ἐπιλαμβάνοι, καὶ ῥῖγος τὸ δὲ ἕλκος αὐτὸ τό τε ἀπὸ τῆς σαρκὸς καλῶς ἔχοι ἰδέσθαι, καὶ τ' ἀπὸ τοῦ ὀστέου, καὶ τὰ περιέχοντα τὸ ἕλκος ἔχῃ καλῶς, πλὴν τοῦ οἰδήματος τοῦ ἐν τῷ προσώπῳ. καὶ ἄλλην ἁμαρτάδα μηδεμίαν ἔχοι τὸ οἴδημα τῆς ἄλλης διαίτης, τούτου χρὴ τὴν κάτω κοιλίην ὑποκαθῆραι φαρμάκῳ, ὅ, τι χολὴν ἄγει. καὶ οὕτω καθαρθέντος,

θέντος, ὅ,τε πυρετὸς ἀφίησιν. καὶ τὸ οἴδημα καθίσαται, καὶ ὑγιὴς γίνεται. τὸ δὲ φάρμακον χρὴ διδόναι πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ ἀνθρώπου ὁρῶν, ὡς ἂν ἔχῃ ἰσχύος.

Ubi autem in capitis vulnere, ſive ſectio adhibita ſit ſive non, oſſe tamen detecto, tumor rubicundus ac ad eryſipelatis naturam accedens in facie, oculis ſive alterutro ſive utroque oritur, dolens ad tactum; febris item ſuperveniat & rigor; ulcus verò quod ad carnem attinet bono eſſe loco videatur; os & quæ juxta ſunt rectè procedant, faciei tumore excepto, neque ullus in victu error commiſſus ſit; alvus homini ſolvenda medicamento quod bilem detrahit. Si ſic purgatus febris deſinit, tum & tumor evaneſcit, ſanitati æger reſtituitur. In medicamenti autem exhibitione conſiderandum quomodo ſe vires vulnerati habeant.

Dixit, febre in principio apparente abſque morâ ſectionem oſsis inſtituendam eſſe; quærat quis, annon habenda ſit febris aliorumque ſymptomatum ratio. Reſpondet Hipp: habendam omnino eſſe. Perſeverante namque, multo magis ingraveſcente febre, & vires deficient, ita ut exſectionem perferre æger nequiret; & quoque os ipſum phlo-

gosin à calore febrili conciperet, eoque modioli circumactionem absque inflammatione sustinere non posset.

Text. οἴδημα ἐρυσιπελατῶδες. Est Erysipelas genus mali capitis affectubus frequenter superveniens, rubore vivido ac splendente, doloreque urente partem affligens. Tumor est non admodum se attollens, pendet namque à bilioso sanguine, qui ratione tenuitatis se in latum diffundit potiùs.

Text. *In facie, oculis*. Familiaris faciei est erysipelas, nam biliosus humor excitans affectum ratione levitatis sursum fertur. Quod si admodum valida fuerit natura, depellit affluentem materiam ad loca maxumè dissita, tumque in tibiâ aut pede (quæ etiam valde frequens) ostendere se solet. Hic verò, laborante capite, ideoque nequeunte procul pellere erysipelatis causam materialem, in facie se prodit.

Text. *Dolens ad tactum*. Dolet etiam non tactum neque pressum erysipelas, nam acris fervidaque à quâ pendet, materia pungitivos excitare solet dolores.

Text. *Febris item superveniat*. Absque febre raro aut nunquam est Erysipelas, utpote quam excitare

citare solet orgasmo mota bilis, aut expressa à partibus internis ad exteriores. Motus is materiæ per se fervidæ, tam ipsam, quam per quas fertur partes accendendo febrem excitat.

Et rigor. Febris quæ erysipelas comitatur continua ut plurimùm est. quæ tamen accessione primâ cum frigore aut rigore invadere solet, propter bilis sese moventis acrimoniam. Movent nonnulli dubium, num essentiale intermittentium signum sit rigor, ideóque unquam in continuis apparere possit? Dico posse; quamvis me non lateat in continuis subinde rigorem se ostendere, intermittentes contrà rigoris esse expertes; illas dico, quarum materia non acri, verum miti ac humidâ putredine tacta, cum magno non movetur impetu. Continuæ contrà subinde rigorem, quum incipiunt, conjunctum habent. ita causum frequenter cum rigore invadere animadvertimus. Quod verò instante crisi in continuis sæpe adsit rigor præter quotidiana exempla nobilis is Hippocratis notat Aph. 46. 4. *Si rigor frequens & iteratus, febre non desinente* (hoc est in continua) *ægrum jam debilem invadat, lethale.* Ast de hoc rigore non Text.

agimus, ſed de eo qui ſingulis paroxyſmis in febribus intermittentibus oſtendere ſe ſolet.

Text. *Vlcus verò quod ad carnem attinet bono loco eſſe videatur.* Hiſce id vult; bonum eſſe ſi eryſipelas in morbis foris appareat, modo per metaptoſin ſeu materiæ à nobilioribus ad ignobiles fiat tranſlatione. Si namque per propagationem, propter nimiam bilis in corpore univerſo partevé aliquâ copiam id fiat, bonum eſſe vix poteſt. Quomodo ſciam? Ex ijs quæ hic traduntur ſignis: ſi namque epigeneſi fiat, non aderunt bona ſigna, quorum hoc loco fit mentio. talem notat aph.
„ 20. 7. *ab eryſipelate, putredo aut ſuppuratio, ma-*
„ *lum.* & aph præcedente; *Ab oſſis denudatione ery-*
„ *ſipelas, malum.* dic tu, quoniam mala comitantur ſigna.

Text. *Os & quæ juxta ſunt, rectè procedat.* Hæc oſtendunt eum de eryſipelate à bonâ causâ loqui, hoc eſt, robore naturæ expellentis.

Text. *Alvus homini ſolvenda eſt.* Vt naturæ conatum promovendo ei ſuppetias feramus. Illa namque ab eryſipelatis materiâ ſe quantum
„ poteſt, liberare ſatagit. Quod natura abjice-
„ re nequit, id faciat cholagogo exhibito me-
„ dicus.

In

In medicamenti exhibitione vires, &c. Est hæc cautela universalis, locum in omni præscribendâ pharmaciâ habere debens: hoc ævo tamen minus necessaria, quo benigna leniaq; habemus pharmaca, quæ vires non facile prosternunt. Hippocratis verò tempore, scammoniata, helleborata, similiaque valida quum in usu essent purgantia, imo turbantia; hæc causâ, quod hoc monitum hic ponat. Nam capitis vulnera valida pharmaca non ferunt. Vide Hipp: 2. De Morb: ubi biliosos affectus (qualis erysipelas) scammonio & colocynthide curari jubet. Reverâ in ejuscemodi quæ tantâ agunt violentiâ medicamentorum usu, vires diligenter ponderandæ veniunt. Text.

Περὶ δὲ πρίσιος, ὅταν καταλάβῃ ἀνάγκη πρίσαι ἄνθρωπον, ὧδε γινώσκειν. ἢν ἐξ ἀρχῆς λαβὼν τὸ ἴημα πρίσῃς, οὐ χρὴ ἐκπρίειν τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα αὐτίκα. οὐ γὰρ συμφέρει τὴν μήνιγγα ψιλὴν εἶναι τοῦ ὀστέου περὶ πολὺν χρόνον κακοπαθοῦσαν, ἀλλὰ τελευταῖον σάπη καὶ διεμύδησεν. ἔστι δὲ καὶ ἕτερος κίνδυνος ἢν αὐτίκα ἀφαιρέῃς πρὸς τὴν μήνιγγα ἐκπρίσας τὸ ὀστέον, τρῶσαι ἐν τῷ ἔργῳ τῷ πρίονι τὴν μήνιγγα. ἀλλὰ

χρὴ πρίοντα, ἐπειδὰν ὀλίγου πάνυ δέῃ διαπεπρίσθαι, καὶ ἤδη κινέηται τὸ ὀστέον, παύσασθαι πρίοντα, καὶ ἐᾶν ἐπὶ τὸ αὐτόματον ἀποστῆναι τὸ ὀστέον. ἐν γὰρ τῷ διαπριστῷ ὀστέῳ καὶ ἐπιλελειμμένῳ τοῦ πρίσιος, οὐκ ἂν ἐπιγένοιτο κακὸν οὐδέν. λεπτὸν γὰρ τὸ λειπόμενον ἤδη γίνεται. τὰ δὲ λοιπὰ ἰῆσθαι χρὴ ὡς ἂν δοκέῃ ξυμφέρειν τῷ ἕλκει.

Quum verò prisis ineunda, de eâ sic statuendum. Quod si statim initio vulneris inflicti curationi adhibearis, os ad membranam usque simul ac semel exscindere non oportet. Quum non expediat ablato osse hanc diu indetectam relinqui, graviter namque læderetur imò putresceret ac hebes redderetur. Præterquam quòd aliud subsit periculum, si statim os ad membranam usque auferas, ne inter operandum membranam lædas. Sed inter secandum id observato, ut postquam eò res perducta ut parum absit, quin universum os pertusum sit, jamque os vacillare incipit, ab ulteriore sectione abstineas; ossique ut sponte porro secedat, permittas. Nam ossi quod sectum est, & sine exsectione relictum, nihil detrimenti accidere potest; nam quod relinquitur id tenuatur. Ad reliqua quod attinet, ea instituenda curatio quæ ulceri conferat.

Iam Prisin adgreditur, cujus causa præcedentia

dentia præmisit. πρίσις à secando & excavando nomen habet. Nam πριὼν serram significat: inde πρίω, πρίζω serro, serra seco vel findo; πρίσμα scobs eorum quæ serrâ secantur. πρίστης qui serrâ quid secat. Est namque serra instrumentum dentatum, quo ligna lapisve secantur, cujus primam inventionem Dædalo veteres acceptam referunt. Sunt autem serrarum variæ tam apud architectos, fabros, quàm ipsos chirurgos ideæ; quas ad tria genera retulerim, ut alia sit recta, incurva alia, alia denique orbicularis. rectarum alia major, minor alia. Major, quæ Palladio lupus, est serrula manubriata Galeno πρίων μαχαιρωτὸς: cujus ad amputandum membrum, ad auferendum, dum anatome exercetur, cranium est usus. Minor quâ interdum in cranio ad dividendam primam tabulam utuntur chirurgi. uti etiam eundem usum illis præstat serrula incurva. Harum hæ sunt picturæ.

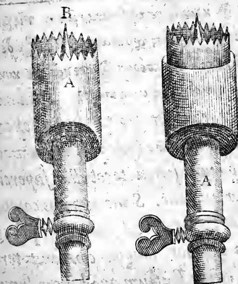
Orbi-

Orbicularis ſolis chirurgis in uſu. hæc illa eſt, quam Modiolum Celſus ac latini vocant ſcriptores, idque à ſimilitudine quæ ei cum modio (eſt modius menſuræ aridæ genus) modius χοῖνιξ græcis. inde modiolum voce diminitivâ, * χοινίκιον ijdem. Quem hoc pacto deſcribit Celſus Cap: 3. lib: 8. *Modiolus ferramentum concavum teres eſt, imis oris † ferratum per quod medium clavus, ipſo quoque interiore orbe cinctus demittitur.* Ejus en Iconem.

* non χοινίκιον uti ineptè nonnulli.

† legendum omnino *ſerratum*.

Modiolus hic fuit duplex Veteribus, estq; etiamnum hodie; vulgaris, hic depictus; tum & * qui duplicẽ habet orbem, alterum suprà alterum exstantem. Hic πρίων ἀβάπτιστος græcis. facit namque orbis sive limbus exstans, ne profundius mergi queat.

* cujus picturam vide pag: 225.

Huncita describit Galenus 6. Meth. Cap. 6.

,, τινὲς δὲ ὑπὲρ τοῦ μηδέποτε ἁμαρτεῖν, ἀβάπτιστα τρύπανα κατε-
,, σκυάσαντο. Καλοῦσι δ' οὕτως αὐτὰ, διὰ τὸ μὴ βαπτίζεσθαι. περι-
,, θεῖ γὰρ ἐν κύκλῳ περιφερής τις ἴτυς, προὔχουσα μικρὸν ὑπὲρ αὐτὰ
,, τοῦ κατὰ τὸ τρύπανον ὀξέος πέρατος. εἶναι δὲ δή που χρὴ πολλὰ καὶ
,, ταῦτα πρὸς ἅπαν πάχος κρανίου παρεσκευασμένα. τοῖς μὲν γὰρ
,, παχυτέροις, τὸ μακρότερον ἁρμόσει τρύπανον. ὀνομάζω δὲ οὕτως
,, ᾧ μεῖζον ἐστὶ, τὸ μεταξὺ τοῦτο ἄκρου πέρατος τε καὶ τῆς κυκλοτε-
,, ροῦς ἴτυος. τοῖς δὲ λεπτομερέσι, τὸ μικρότερον. *Quidam au-*
,, *tem quominus aberrarent, tales terebellas excogita-*
,, *runt quæ mergi nequeant, quas inde ἀβάπτιστα vocant.*
,, *Circumcurrit enim parum suprà terebellæ supercilium*
,, *circulus alius parum exstans. Sane expedit complures*
,, *id genus ad manum habere, ad quamcunque cranij*
,, *crassitudinem. nam crassiori longior convenit terebra*
,, *(ita autem voco, cujus spatium quod inter summam*
,, *est cuspidem, & circulum qui exstans circumcurrit,*
,, *majus est) tenuiori brevior.*

Vocat hac descriptione Galenus terebellum longius aut brevius, cujus circulus ferreus

reus præ ſecundo circuitu longius breviuſque prominet. Tales terebellos Ægineta Abaptiſmos vocat; quos hoc pacto deſcribit lib. 6. cap. 89. εἰ δὲ ἰσχυρὸν εἴη τὸ ὀστέον, πρότερον τοῦτο περιτρυπήσαντες τοῖς ἀβαπτισμοῖς λεγομένοις. τοιαῦτα δέ ἐστι τὰ ἔχοντα μικρὸν ἐσωτέρω. τῆς ἀκμῆς ἐξοχὰς κωλυούσας αὐτὰ πρὸς τὴν μήνιγγα βαπτίζεσθαι. *Si autem validum fuerit os, prius illud terebellis abaptiſmis vocatis perforato. Ejuſmodi verò ſunt, quæ paulo ſuprà acumen cuſpidis eminentias habent, impedientes ne ad cerebri uſque membranam demergi poſſint.*

Modiolus porrò Hipp. πρίων χαρακτὸς dicitur, idque hoc loco, cum inquit ἢν δὲ μὴ ἐξ ἀρχῆς λαμβάνῃς τὸ ἴημα, ἀλλὰ παρ' ἄλλου παραδέχῃ ὑστερίζων τῆς ἰήσιος, πρίονι χρὴ χαρακτῷ ἐμπρίειν μὲν αὐτίκα τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα. *At ſi ſtatim initio ad curandum vocatus non fueris, ſed eam ab alio tibi traditam tardius ſuſceperis, terebrâ excavatâ & ſerratâ protinus os uſque ad membranam exſecabis.* Per πρίονα χαρακτὸν intelligit cavum Celſi modiolum, voce derivatâ a χαράσσω, χαράττω quod ſignificat excavo, ſculpo.

Hæ porrò orbiculares ſerræ ſive modioli, quoniam excavant, ideo terebræ latinis, τρύπανα græcis vocari ſolent, uti jam ex Galeno & Paulo audivimus. Ne quis putet nos terebram cum ſerrâ malè confundere, ſi in

 ſequen-

ſequentibus indifferenter vocem nunc terebræ nunc ſerræ audiat. Certum namque eſt quod πρίων Hipp: latinis ſignificet quodcunque inſtrumentum quo os tangitur, ſive ſint ſerræ, modioli, terebræ, ſive etiam ſcalpra. Audivimus namque in præcedentibus eum ſcalprorum uſum non ſemel vocaſſe πρίων. Hoc autem loco per illam voculam, oſsis excisionem quæ modiolo fit, intelligit. Ad cujus uſum quod attinet, ſciendum non convenire veteres in modo quo chirurgus modiolo uti debeat: Eorum namque alij naturæ negotium committendum arbitrantur, ut nimirum illa fracturas callo jungat, nulla inſtituta priſi. ab horum partibus Celſus eſt lib:
„ 8: Cap: 4. his verbis. *In omni verò fiſſo fracto-*
„ *ve oſſe protinus antiquiores medici ad ferramenta ve-*
„ *niebant, quibus id exciderent. Sed multò melius eſt*
„ *ante empl:ſtra experiri quæ calvariæ causâ compo-*
„ *nuntur. Eorumque aliquid oportet ex aceto mollitum,*
„ *per ſe ſuper fiſſum fractumve os imponere, deinde ſu-*
„ *per id aliquanto latius quàm vulnus eſt, eodem me-*
„ *dicamento illitum linteolum, & præterea ſuccidam*
„ *lanam aceto tinctam. Tunc vulnus deligare, & quo-*
„ *tidie reſolvere, ſimiliterq; curare uſque ad diem quin-*
„ *tum. A ſexto die etiam vapore aquæ calidæ per ſpon-*
giam

giam fovere, cætera eadem facere. Quod si caruncula increscere cœperit, & febricula aut soluta erit, aut lenior, & cupiditas cibi reverterit, satisque somni accedet, in eodem medicamento erit perseverandum. Procedente deinde tempore, emolliendum id emplastrum adjecto cerato ex rosâ facto, quo facilius carnem producat. nam per se reprimendi vim habet. Hac ratione sæpè rimæ callo quodam implentur, estq; ea ossis velut cicatrix, & latius fracta ossa, si qua inter se non cohærebant, eodem callo glutinantur, estque aliquanto melius velamentum cerebro, quàm caro quæ exciso osse increscit. Si verò sub primâ curatione febris intenditur, brevesque somni & iidem tumultuosi sunt, ulcus madet, neque alitur, & in cervicibus glandulæ oriuntur, magni dolores sunt, cibiq; super hæc fastidium increscit, tum demum ad manum scalprumque veniendum est. Ex hoc loco patet Celsum non oscitanter hæc scribere, quasi ignoraret veteres in contrariâ fuisse sententiâ, nam eos reprehendit, dicens; *sed multo melius est.* Distinguit autem rem, ut si initio vulneris inflicti res ægri bene succedant, neque febris, neque magna se ostendant symptomata, ut inquam tali casu à chirurgicâ encheiresi abstineat, tantum cephalicis utatur emplastris quorum ope callus promoveatur:

contrà, si initio febris, aliaque se ostendant incommoda, vult tum absque morâ ad manum veniri. Cum Hipp. conceptis verbis jubeat statim exsectionem ossis institui; cum hac tamen distinctione, ut si statim initio vulneris illati ineatur, utraque tabula non dissecetur; sin serius ad hoc opus accedat, os ad membranam usque excidat. Expedit sane Hipp. sequi sententiam; quum sicuti in præcedentibus non semel dictum, nihil in capitis fracturis procrastinatione calamitosius sit. Si namque differas donec febris aliaque se ostendant symptomata, experieris tunc temporis naturam paulatim fractam succumbere, neque vulneratum ullo modo sectionem perferre posse. Festinanter itaque hac in re agendum, cunctando enim hanc rem non restitues; sed in causâ eris ut collecta fissuræ aut fracturæ loco sanies, osse corrupto se in menyngem sit præcipitatura, & eam quoque inquinatura. ita autem afflicto ægro majorem addere, quam modioli operatio adfert afflictionem, consultum minimè est.

Implorata itaque summi Dei ope, (est namque periculosæ plenum aleæ opus) observataque quam hic adfert Hipp. cautione

& rei distinctione, adgrediendum opus. Distinguit autem hanc hoc modo.

Quodsi statim initio vulneris inflicti curationi adhiberis. Text. Non raro enim verum sæpissimè, ne dicam ut plurimum (mos detestandus) hisce locis fit, ut capite vulnerati prioribus diebus nihil aut parum sentientes incommodi, rem parvi faciant, neque medicum aut chirurgum advocent. Fit &, ut advocatus chirurgus videns quoad exteriora ægrum bene valere, nihil mali suspicans pericranium non dividat, neque exploret, num os fissuram habeat nec ne, immemor moniti Hippocratici procemio hujus libri, dicens: *nullum capitis vulnus parvi faciendum.* ut plurimum namque quum hæc vulnera maxumè arrident insidias struunt maxumè. morte autem præter omnem expectationem ægrum obruente, aut fefellisse aut ignorasse chirurgus clamatur, redundatque in ipsam Artem medicam calumnia.

Os ad membranam usque simul ac semel excindere non oportet. Text. Hæc est distinctio quam Hipp. adfert; ut si protinus illato vulnere adhibeatur chirurgus, modiolique usum necessarium judicet, ne inquam tali casu eousque modio-

lum circumagat, utraque uti cranij tabula pertusa excisaque sit. Quid itaque? pertunde inquit primam tabulam in totum, modiolum subinde auferendo; tum ut quàm altè instrumentum penetraverit animadvertas, tum ut incalescens præ circumactione ferramentum ventiles. Ad secundam ubi perveneris, imprime ei vestigium modiolo, cumque pene vacillare eam videris, pertunde tantum uno loco. Quorsum? ut locus sit apertus per quem si quid sub cranio hæreat noxij expelli possit: tum & ut habeas aditum immittendo instrumento sufficientem ut aut quod reliquum est, ipsa natura porro separet; aut ut per locum pertusum immittere possis instrumentum medium inter menyngem ipsamque tabulam excindendam, quo separes membranam ab osse, ne perruptione internæ tabulæ dentato ferramento membranam vulneres. Quale hoc instrumentum dicat quis? qnod ab affectu μηνιγγοφύλακα græci vocant. Ejus mentionem facit, imò illud exactè describit Celsus Cap: 3. lib. 8. *Factis foraminibus eodem modo media sæpe, sed*
„ *multo circumspectius excidenda sunt, ne forte an-*
„ *gulus scalpri membranam violet, donec aditus fiat,*
per

per quem membranæ custos immittatur, μηνιγγοφύλακα "
græci vocant. Lamina ænea est, firma, paulum resima, "
ab exteriore parte lævis, quæ demissa est, ut exterior "
pars ejus cerebro proprior sit. Subinde eï subjicitur "
quod scalpro discutiendum est, ac si excipit ejus angu- "
*lum, ultra transire non patitur; eoque & audacius & * "
tutius scalprum malleolo subindé medicus ferit, donec "
excisum undique os eadem laminâ levetur tolliqueque sine "
ullâ noxa cerebri potest. "

Ejus hæc est icon

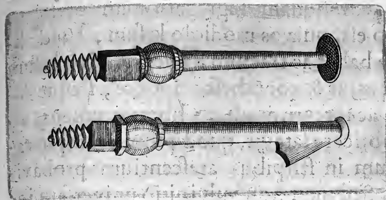
Ejusdem instrumenti mentionem facit Ægineta lib: 6. Cap. 89. Galenus verò Cap: ultimo lib: 6. Postquam cycliscis os usque ad membranam excusserit, ne cyclisco (qui malleo adigitur) membrana violetur, lenticulato utitur scalpro. illud ita describens: ἐ μὴν οὐδ' "
ἐγκύκλῳ παῦ ὅσον ἐκκοπῆναι χρὴ τοῖς κυκλίσκοις γυμνωτίον, "

 ἀλλ'

ἀλλ' καὶ ἐκεῖνο μάλιστα τὸ μέρος, ἔνθα τὸ κάταγμα βιαιότερον αὐτοῦ γεγόνε. πρὸς μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις, καὶ ἡ μήνιγξ ἀφίσταται τάχιστα τῶν ἰσχυρῶς παθόντων ὀστῶν. ὥστε οὐδείς ἐσται κίνδυνος ἅψασθαι τῆς ἀφεστώσης ἤδη. ἐὰν δὲ ἅπαξ ἔντι γυμνώσῃς μέρος, ὑποβαλὼν ἐκκοπέα, τὸ μὲν φακοειδὲς, ἐπὶ τὸ πέρατι προὖχον ἀμβλὺ καὶ λεῖον ἔχοντα. τὸ δὲ ὀξὺ, κατὰ τὸ μῆκος ὄρθιον, ὅταν στηρίξῃς κατὰ τῆς μήνιγγος τὸ πλατὺ τοῦ φακοειδοῦς ὁμιλοῦσα. καὶ ἐὰν προσέχηται δέ που τῷ κρανίῳ, καὶ ταύτης τὴν πρὸς ἄντησιν ἀλύπως ἀποσπᾷ τὸ περιφερὲς πέρας τοῦ φακοειδοῦς. ἕπεται δὲ ἐξόπισθεν αὐτῷ προδηγοῦντι, διακόπτων τὸ κρανίον ὁ ἐκκοπεὺς αὐτός.

Cæterum quod excidi oportet, id totum circulo cycliſcis nudandum non eſt, ſed eâ maximè parte qua fractura eſt graviſſima. Nam præter alia, etiam membrana ipſa ab oſſibus quæ valde ſunt læſa, celerrimè recedit: adeo ut nullus ſit metus eam, quæ jam ſejuncta eſt, attigiſſe. Si verò unam ſemel nudaveris partem, ac ſcalprorum qui in cuſpide præfixam habet obtuſum læ vemque lenticulæ ſpeciem, aciem verò per longitudinem erectam, ſubmiſeris: ubi latam partem lenticulæ ſuper membranam ſtatueris, feries malleolo, ac ſic calvariam divides. Evenient enim ita agentibus quæ requirimus omnia. nam membrana, ne ſi dormitans quidem quis agat, lata tantum lenticulæ parte occurrens vulnerari poteſt. Lenticulati ſcalpri hic a Galeno deſcripti (ſic dicti, quod in ſummitate ferramentum habeat rotundum & planum

num ſimilitudine lentem referens) hæc eſt pi-ctura.

Hæc itaque Hippocratis ſententia non eſſe ſimul ac ſemel modiolo pertundendam utramque cranij tabulam, verum internam una ſolummodo parte; ut per locum apertum immitti poſsit aut μλωιγγόφυλαξ Celſi, aut ſcalprum lenticulatum Galeni; idque ne dum quod reliquum eſt internæ tabulæ exſcindere voles, duram matrem lædas. Anne hæc intentio Hippocratis? ille immittendorum inſtrumentorum nullam facit mentionem, verum vult naturæ relinquamus tabulæ internæ ſeparationem. patet ex ijs verbis.

Nam oſſi quod ſectum eſt & ſine exſectione relictum nihil accedere poteſt detrimenti. Text. Quum inquit veſtigium modiolo in ſecundâ feceris

tabulâ, eique tantum impresseris modiolum ut jam vacillare incipiat; insuper eandem uno loco pertuderis, tum inquam facile erit naturæ reliquam segregationem perficere. Ratio est, quia os modiolo læsum, haud aliter se habet ac fractum si esset: at verò læsum os siccatur & contabescit sponte, sicque sanum ac integrum ab eo liberari volens, illud abjicere satagit, quod ipsum exemplo ramorum in stirpibus arescentium probavimus. Sed quur non vult initio universam internam tabulam exscindi? ne membranam cerebri lædas inquit. Nonne idem imminet periculum in prisi quæ aliquot diebus post inflictum vulnus instituitur? minime; Etenim tum os præ telo læsum paulatim marcescit ac siccatur, sicque membrana quæ ossi integro arctè adhæret ab osse paulatim secedit, ita ut tum periculum læsionis à modiolo non sit tantum.

Hippocrates de durâ menynge admodum est sollicitus, & merito sane, quum nobilissima sit ejus actio. progugnaculo cerebro existit, quod viscus hac de causâ facile in consensum rapit. Habet sibi insculptos nobiles illos sinus, in quibus permistio præparatioq; fit

sit sanguinis venosi cum arterioso, affundendi cerebro. Profundè ipsi cerebro & sub sagittali & lambdoide suturâ se immittit. Accedit, quòd universa spinalis medulla habeat tegminis loco propaginem membranosam ab hac menynge. Tum & omnes quotquot habet corpus nervi accipiunt exterius suum velamen ab hac menynge. quæ quum sint officia nobilissima, quam periculosum sit hanc lædi, quis non videt? Hac de causâ utraque quam hic adfert Hipp. causa membranam respicit; dicit enim.

Graviter namque læderetur, imo putresceret ac hebes redderetur. Nimirum si eximas universum os. unde? nam tum exponitur aëri. at verò dissimillimus membranæ aër est. Hic namque humidus, quum sit, illa vero siccissima, magna est naturarum dissimilitudo. Hinc dixerunt præcedentia, membranam exposcere quàm siccissima medicamenta; utpote naturæ suæ analoga. Pinguibus si tractes, utpote humidis, non poterit non offendi. Quo siccior, eò circum cerebrum se tendit magis, firmumque ei præbet propugnaculum: ab aëre humectata redditaque flaccida, concidat necesse est, cerebrique motum Text.

impediat. Haud aliter ac tympano inductum corium, quo ſiccius ac tenſum magis, eo clariorem edit ſonum.

Text. καὶ διεμύδησεν inquit; præ madore hebes fit, marceſcit, uvida redditur, μυδάω eſt nimio humore & uligine vitior, imo madore corrumpor. Ita μυδρίασις, oculi vitium, quo flacceſcente ejus acies hebeſcit.

Text. *Aliud ſubeſt periculum, ne inter operandum membranam lædas.* acumine dentati acutique modioli nimirum. Huic periculo occurri aliquo modo poteſt immiſsione menyngophylacis, aut lenticulati ſcalpri: at verò humectantem aërem arcere nequis.

Text. *Poſtquam eò res perducta, ut parum abſit quin univerſum os pertuſum ſit.* Hoc eſt, poſtquam veſtigium modiolo feceris in externam interioris tabulæ ſuperficiem, ita ut ejus dimidia pars, imo amplius ſi fieri poſsit, pertuſa ſit. Nam & hæc tenuior quamvis externa, ſuam tamen habet craſsitiem.

Text. *Jamque os vacillare incipit.* Pulſatum nimirum à ſubjectâ membranâ. Quod ut capias, ligna vide quæ ſerrâ ſecantur, quum pene pertuſa ſunt, vacillare videbis. glaciem intuere quum mutatione aëris diſſolvi incipit,

exorto

exorto vento aquam quæ ſubtus movente, vacillare videbis licet diſſolutam nondum.

Oſſi quod ſectum eſt, & ſine exſectione relictum, nihil detrimenti accidere poteſt. Qua de cauſa? *nam quod relinquitur id tenuatur* ſiccatur, nutrimento deſtituitur, contabeſcit, ſicque in ſe corrugatum à membranâ ſecedit. Videmus itaque veteres triplici ratione conſuluiſſe menyngis integritati. 1. non pertundebant univerſam internam tabulam. 2. utebantur meningophylaca vocato inſtrumento. 3. habebant terebella abaptiſta, quæ ita à Celſo deſcribuntur, *Alterum capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, deinde ſubito latius fit, atque iterum ab alio principio paulo minus quam æqualiter ſurſum procedit.* Trepanum abaptiſtum paulo ante ex Galeno deſcripſimus, ejuſque dedimus delineationem. Text. " " " "

Πρίοντα δὲ χρὴ πυκινὰ ἐξαιρέειν τὸν πρίονα τῆς θερμασίης εἵνεκα τοῦ ὀστέου, καὶ ὕδατι ψυχρῷ ἐναποβάπτειν. θερμαινόμενος γὰρ ὑπὸ τῆς περιόδου πρίων, καὶ τὸ ὀστέον ἐκθερμαίνων καὶ ἀναξηραίνων, κατακαίει. καὶ μεῖζον ποιέει ἀφίστασθαι τὸ ὀστέον τὸ περιέχον τὴν πρίσιν, ἢ ὅσον μέλλει ἀφίστασθαι, καὶ ἢν αὐτίκα βέλῃ ἐκπρίσαι τὸ πρὸς τὴν μήνιγγα

νίγξα, ἔπειτα ἀφελέειν τὸ ὀστέον, ὡσαύτως χρὴ πυκινά τε ἐξαιρέειν τὸν πρίονα καὶ ἐναποβάπτειν τῷ ὕδατι τῷ ψυχρῷ. ἢν δὲ μὴ ἐξ ἀρχῆς λαμβάνῃς τὸ ἴημα, ἀλλὰ παρ' ἄλλου παραδέχῃ ὑστερίζων τῆς ἰήσιος, πρίονι χρὴ χαρακτῷ ἐμπρίειν μὲν αὐτίκα τὸ ὀστέον πρὸς τὴν μήνιγγα. θαμινὰ δὲ ἐξαιρεόμενον τὸν πρίονα σκοπεῖσθαι καὶ ἄλλως καὶ τῇ μήλῃ πέριξ κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ πρίονος. καὶ γὰρ πολὺ θᾶσσον διαπρίεται τὸ ὀστέον, ἢν ὑπόπυόν τε ἐὸν ἤδη καὶ διάπυον πρίῃς. καὶ πολλάκις τυγχάνει ἐπιπόλαιον ἐὸν τὸ ὀστέον. ἄλλως τε καὶ ἢν ταύτῃ τῆς κεφαλῆς ᾖ τὸ τρῶμα ᾗ τυγχάνει λεπτότερον ἐὸν τὸ ὀστέον ἢ παχύτερον.

Inter secandum verò serra subinde auferenda, attollenda, ne os incalescat, & aquæ frigidæ immergenda. Nam circumactione incalescens terebra, os calefacit, siccat, imò accendit, facitque ut plus abscedat ejus ossis, quod locum sectum ambit, quàm abscedere oporteat. Quod si verò protinus, os ad membranam usque secare animus tibi sit, sicque eximere, terebra etiam tum sepius recipienda, frigidæque aquæ immergenda. Si verò statim initio inflicti vulneris adhibitus non fueris, sed curationem ab altero tibi traditam serius susceperis, acutiore & cavâ terebrâ excidere os simul ac semel ad membranam usque oportet

oportet. quæ tamen ſubinde attollenda, tumq́ue aliâ viâ tum ſpecillo immiſſo ejus circuitus conſiderandus. Longè enim expeditius os ſecatur quod pus contraxit ipſumq́ue fundit, ſæpiuſq́ue os in ſummo fluctuans conſpicitur: præcipuè eâ capitis parte inflictum ſi vulnus fuerit, ubi tenuius quàm craſſius os exiſtit.

Serra ſubinde auferenda, tollenda, & frigidæ immergenda. Admonitio eſt, encheireſin quâ uti ad exſcindendum os chirurgus debeat, inculcans. nimirum quum circumagi ferramentum aliquoties debeat; motus autem calorem excitet; ne nimis incaleſcens ipſum os in inflammationem præcipitet, monet ut aliquoties attollatur modiolus, partim ut quouſque pervenerit, cognoſcat, partim ut ferramentum ventiletur. Cui fini jubet aquæ frigidæ immergi. Hac de re ſic Celſus Cap: 3. lib: 8. *Terebra verò, quam ſecundo loco poſui, utendum, eaq; ne nimis incaleſcat, in aquam frigidam demittenda eſt.* Paulò ante tamen eodem cap te, vult ut dum in modioli circumactione eſt chirurgus, inſtillet paulum olei roſacei vel lactis, quo magis lubricè circumagatur. Text.

Ne os incaleſcat. Cranij os, in inflammationem proclive; tum quia calidâ abundat me- Text.

 dullâ

dullâ: tum à vaporibus indesinenter e corpore ascendentibus. Hac de causâ osteotomiam quæ terebrâ fit præscripsit paulo ante Hippocrates, causamque addebat, ut calidus se effundens sanguis inflammationis metum auferat.

Text. *Facitque, ut plus abscedat ejus ossis quòd locum sectum ambit.* Hinc magis denudatur membrana, quæ aëre tacta ea incurrit symptomata, quæ jamjam retulit Hippocrates. ut non dicam, ipsum cerebrum nativo suo spoliari tegmine, in quo plus habet propugnaculi, quàm habiturum sit osse exciso.

Text. *Si verò statim initio inflicti vulneris adhibitus non fueris.* Nunc jubet, utramque tabulam simul ac semel uti modiolo exsecet chirurgus. Causa ei, quoniam tum temporis non adeo membranæ metuendum, sicuti initio vulneris inflicti. Et quænam ejus rei ratio? respondet Hippocrates, quod;

Text. *Longè expeditius os secetur, quod pus contraxit ipsumque fundit.* Sensus est, quia paulatim membrana sponte ab osse divortium facit. nam os fissum fractumve & tot diebus neglectum, corrumpitur purulentumq; redditur. Sic autem alteratum os quia solito more

non

non nutritur (facultates enim naturales suo non funguntur officio) paulatim nativâ destitutum succulentiâ exarescit, contabescit, ac in se contractum à membranâ secessionem facit. Perrumpat itaque licet præter opinionem modiolus, longius tamen remotam membranam non ita lædet, uti cum ei arctè adhærescit. Nonnulli arbitrantur hoc casu paulatim saniem ex osse læso in subjectam stillare membranam; eamque suo pondere deorsum detrudere. quæ sane ratio, vel idcirco minus placet, quod licet tum exsecetur os, nullo id fiet ægri commodo, alteratam ac corruptam membranam inveniet chirurgus, sicq; in calumniam rapietur modioli usus, licet morti causam dederit nullam.

Præcipuè, eâ capitis parte inflictum vulnus si fuerit, ubi tenuius quam crassius os. Hanc ob causam periti chirurgi non abs re monent, ut studiosi, junioresque chirurgi in siccata calvâ frequenter modioli usum instituant, loco duræ membranæ chartam ei apponendo, ut eâ tanquam sagittarijs metâ præpositâ encheiresin sibi comparent, eoque securiores reddantur, siquando in vulnerato illud opus in- Text.

 stituen-

ſtituendum. Nam ſicubi, hic certe experimentum periculo non vacat; tractatur namque pars princeps.

ἀλλὰ φυλάσσεσθαι χρὴ ὡς μὴ λάθης προσβαλὼν τὸν πρίονα, ἀλλ' ὅπῃ δοκέῃ παχύτατον εἶναι τὸ ὀστέον, ἐς τοῦτο αἰεὶ ἐνστηρίζειν τὸν πρίονα, θαμινὰ σκοπούμενος, καὶ πειρᾶσθαι ἀνακινέων τὸ ὀστέον ἀναβάλλειν. ἀφελὼν δὲ τὰ λοιπὰ, ἰητρεύειν ὡς ἂν δοκέῃ ξυμφέρειν τῷ ἕλκει. καὶ ἢν ἐξ ἀρχῆς λαβὼν τὸ ἴημα αὐτίκα βούλῃ ἐκπρίσας τὸ ὀστέον ἀφελεῖν ἀπὸ τῆς μήνιγγος, ὡσαύτως χρὴ πυκινά τε σκοπεῖσθαι τῇ μήλῃ καὶ περίοδον τοῦ πρίονος, καὶ ἐς τὸ παχύτατον αἰεὶ τοῦ ὀστέου τὸν πρίονα ἐνστηρίζειν, καὶ ἀνακινέων βούλεσθαι ἀφελέειν τὸ ὀστέον. ἢν δὲ τρυπάνῳ* χρὴ, πρὸς δὲ τὴν μήνιγγα μὴ ἀφικνέεσθαι, ἢν ἐξ ἀρχῆς λαμβάνων τὸ ἴημα † τρυπᾷς, ἀλλ' ὑπολιπεῖν τὸ ὀστέον λεπτὸν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ πρίσει γέγραπται.

* χρῆ nonnulli

† Alij τρυπᾷς.

Quamobrem animadvertere oportet, ne adhibiturus terebram horum immemor ſis, ſed ubi craſſius os ibi ſerram imprimere debes; conſiderando interdum, oſque educere tentando. Quo exemto reliqua curatio talis ſit, qualem ulcus requirit. Quod ſi à principio, curationi adhibitus os in univerſum excidere voles,

eodem

eodem modo ſpecillo demiſſo ambitus modioli conſiderandus ſæpius, ut quâ parte craſſitiem maxumam os habet ei terebram apprimas, ac conare dimovendo os educere. Cum itaque terebræ occurrit uſus, ſi ſtatim initio curationi adhibearis, caveſis ne ad membranam uſque penetret, verum portio oſſis tenuis relinquenda, ſicuti jam ſcriptum.

Eſt hic nil niſi epilogus præcedentium. Iubet ut

Vbi os craſſiſſimum ibi applicemus modiolum. Text. Quid? neceſſe eſt is admoveatur ipſi fiſſuræ loco: at verò is modioli uſum ſi non admittat (uti ſi in fragmenta aliquot comminutum cranium, ita ut compreſsionem illam ferre nequeat: aut ſi in ipſas inciderit ſuturas: ſi tempora læſa ſint) tum uti vicinus eligatur locus, talis ubi os craſsiſsimum.

Conſiderando interdum. Hoc eſt eximendo Text. modiolum, ut quam fecerit impreſsionem cognoſcere poſsis, ne ruditer hanc rem ſi inſtituas irruat in membranam, eamque lædat dentatum ferramentum.

Reliqua curatio talis ſit, qualem ulcus requirit. Text. Nimirum tractetur topicis ſiccantibus.

Vt quâ parte craſſitiem maxumam os habet, ei Text. *terebram apprimas.* Hoc vult, ut eâ parte for-

 tius

tius premas modiolum, idque ut loco tantum perforato spatium habeat natura, per quod ejicere superflua queat, tum & per quod idem immitti possit menyngophylax. nam agit de usu modioli qui instituitur initio vulneris illati, qui voluit ne interna tabula universim, sed uno tantum pertundatur loco; qua de re ante plenius egimus.

